В. Шекспир

ОТЕЛЛО
ВЕНЕЦИЯ МАВРЫ

5 пердели трагедия

Түркмен дилине гечирен
Г. Бурунов
Редактор
Б. Аннануров

ТҮРКМЕНДӨВЛЕТНЕШИР

ГАТНАШЯНЛАР

Венеция до

Брабанцио — ор.

Гайры сенаторлар.

Грациано — Брабанционың доганы.

Лодовико — Брабанционың гарындашы.

Отелло — Венеция гуллугындакы атлы-дережели мавр.

Кассио — оның лейтенанты, ягны орунбасары.

Яго — оның поручиги.

Родриго — Венеция дворяны.

Монтано — Киприң Отеллодан озалкы хөкүмдары.

Вәши — Отеллоның хызматында.

Дездемона — Брабанционың гызы. Отеллоның аялы

Эмилия — Ягоның аялы.

Бианка — Кассионың ашнасы.

Деңизчилер, чапарлар, җарчылар, харби адамлар, чиновниклер, дүрли җенаплар, сазандарлар ве хызматгәрлер.

Заканың ери Венеция (I-нҗи перде) хем Кипр адасы.

БИРИНЖИ ПЕРДЕ

БИРИНЖИ САХНА

ВЕНЕЦИЯДА БИР КӨЧЕ.

Р о д р и г о билен Я г о гелйәр.

Р о д р и г о.

...гык сөз герек дәл. Бу песлиң, Яго,
...ул алсаң-да бу иши менден гизледиң.

Я г о.

Ах, жын уран, гулак асмак ислемейәң,
Мен өзим хем ахмал галдым, дуймадым.

Р о д р и г о.

Сен оны йигренйән,— диййәрдиң маңа.

Я г о.

Йигренйәрин, ынанайың сиз маңа.
Үч саны хорматлы женаплар оңа —
Ягоны лейтенант эдин дийдилер,
Мен шол орна валла мынасыпдырын,
Эмма ол диңе бир өзини билйәр,
Олар нәме дийсе терсине тутяр.

Такал окап харби пөвхе сөзлери
Яңрап, яңрап, ахырда хем олара:
„Мен эййәм лейтенант сайладым“ диййәр.
Оларың сөзини кабул этмәндир.
Ол киммишин? Бир соватхон хасапчы.
Микеле Кассио, Флоренциялы.
Өзи хем чермекчи, гырнак есири.
Лешгери сөвеше алып гитмәндир.
Гошун ишин билишем гыздан говы дәл.
Эмма ол лейтенант, мен Яго пакыр,
Хут Отеллаң өз гөзиниң өңинде
Родосы, Кипри халас эйледим.
Хем бутпараз, хем-де терса юрдында,
Сөвеш гурдым, эмма оны сайлады.
Ине мавра шол лейтенант болды,
Мен болсам маврың бир поручиги.

Родриго.

Вах, мен өзим шоңа җеллат болсадым.

Яго.

Ол өз халаныны ёкары чекййәр.
Яшының ченине гарап чекмели.
Ёк, ёк, мен мавры сөйүп билмерин.

Родриго.

Шейле болса, мен гуллугы ташлардым.

Яго.

Мениң шу орнымда гуллук этмегим,
Хут өз бәхбидиме гуллук этмекдир,
Хеммә җенап болмак, хеммелере хем,
Вепалы гуллукчы болмак зерур дәл.

Әлбетде әнчеме, агзын өвелдип,
Өз есир гүнине канагат эдип,
Эшек кимин ишләп хем ыхлас эдип,
Гарны ач, гарранда күлбесиз галян,
Шейле сада нәкеслер хем ёк дәлдир,
Шолары гамчылап сайгыласаңдың!
Эмма вели ене башгалар хем бар:
Олар гөрер гөзе ыхласлы болуп,
Диңе өз небсиңе чапяндыр мыдам.
Ана шолар шейле бир акмак дәлдир,
Мен хем хут шолара кыбапдашдырын.
Яго — мен, мавр — дәл. Гайрат этмегим
Диңе мениң өз бәхбидим үчиндир.
Йүрегим бир кимсә әшгәр эдемден,
Гаргалара чокдураным говыдыр.
Ёк, эзизим, гөрүшиң дек дәлдирин.

Родриго.

Күти додак мавр нәзенин билен,
Максадына етер, ынха гөрерсиң.

Яго.

Гачанларын паш эт, атасын ояр,
Гопгун эт-де җошдыр оң хосдарларын,
Сиңек дей выззылдап, оң йүрегне дүш.
Гой оның шатлыгын зәхерлесинлер,
Гой ол өз багтына нәлетлер этсин.

Родриго.

Гыгырайын, атасының җайы шу.

Яго.

Шейле бир гыгырың, гөйә шәхерде,
Зор бир янгын башланан ялы болсын.

Родриго.

Брабанцио, Брабанцио! Ояның!

Яго.

Брабанцио ояның! Эй дат-бидат!
Сандыгыңыз абатмы? Гызыңыз бармы?
Огры, огры! Талав, талав! Ояның!

Ёкардакы пенжереден **Брабанцио** пейда боляр.

Брабанцио.

Бу галмагал нәме? Вака нәмедир?

Родриго.

Хеммәңиз өйдеми?

Яго.

Гапы япыкмы?

Брабанцио.

Бу сорагыңыз нәме?

Яго.

Кыямат гопды!
Укыдан ачылың, сиз таландыңыз!
Гейминизи гейиң. Белкем шу хәзир,
Шу пурсатда, шу минудың өзинде,
Сизиң акжа гузыңызың намысын,
Харлаяндыр ол африкан гара гоч!
Ховлугың! Тиз болың! Деррев жаң какып,
Уклап ятан адамлары турузың!
Ёгсам агтыклыжа болайманң бирден.
Тиз болың дийиәрин.

Брабанцио.

Дәлиредиңми?

Родриго.

Мени танаяңызмы, хорматлы җенап?

Брабанцио.

Ёк. Танамок. Сен ким?

Родриго.

Родриго мен.

Брабанцио.

Онда хас хем яман. Ачык суратда,
Саңа гелме дийилип хайыш эдилди,
Гызым саңа бармаз. Эмма сен болсаң,
Гөр нирдедир ийип, ичип, мес болуп,
Шу серхош халыңда, гиҗәң ичинде,
Гелип мениң рахатлыгым бозярсың.

Родриго.

Эй җенап, эй җенап, гулак ас маңа!

Брабанцио.

Сен билип гой, шу турузан гопгуның,
Сем этдирмек үчин гүйч тапарын мен.

Родриго.

Дурсаңыз-ла.

Брабанцио.

Нәме гопгун туруздың?
Бу ер Венеция, бир обаҗык дәл.
Гаравул тапылар.

Родриго.

Мен сизи, җенап,
Хас бир ягшы ниет билен оярдым.

Яго.

'й җенап, сиз иблисиң хакы үчин таңрыны ятлаң.
сизе көмек эдйәрис, бизе болса кеззап диййәрлер.
а сиз өз гызыңыз билен арап атының ышкбазлыгы-
ислейәрсиңиз-дә, агтыкларыңызың кишңешмегини
де сизде ёргалар билен тохум атларың гатышан не-
ериниң болмагыны ислейәрсиңиз-дә?

Брабанцио.

Сен ким, хапа сөзлер сөзлейән нежис?

Яго. *(бихаялык билен)*

Мен сизе шу минудың өзинде сизиң гызыңыз билен
рың ики аркалы бир битеви хайван сыпатына гирен-
лерини хабар бермәге гелен бир адам, җенап.

Брабанцио.

Сен дейюс, нежис.

Яго.

Сиз хем сенатор.

Брабанцио.

Мун-а мен танамок. Эмма барына,
Родриго, сен җогап бермели борсың.

Родриго.

Мен җогап берерин. Эмма белкем мең
Айданларым анык дәлдир, нахакдыр.

Шуның ялы түм-гараңкы гиҗеде
Яны гаравулсыз, диңе бир өзи,
Онда-да бир тутма гайыкчы билен,
Ышыкбаз маврың хут гуҗагында,
Сизиң гөзел гызыңызың гитмегне,
Разычылыгыңыз бармыды шоңа?
Эгер шейле болса, мени багышлаң:
Гөвниңизе нәхак дегипдирис биз.
Эмма бизиң сизе айдан затлармыз,
Сизиң үчин тәзе хабар болайса,
Бизе эдйән гахар-газабыңыз нәхак.
Гөвниңизе дегмәге хет эдип билмен,
Муны айдып дурмага-да хаҗат ёк.
Йөне вели шуны билип гойың сиз,
Гаршыңыза баш гөтерип гызыңыз,
Байлыгын, намысын хем гөзеллигин,
Биватан чет юртлы ыкманда билен,
Өмүрлик баглады сизден биругсат.
Гызыңыз өйдеми, середип гөриң.
Шол бар болса, меңки төхмет, язгарың...

Брабанцио.

Деррев ышык якың, шем бериң маңа?
Хызматгәрлер, хызматгәрлер, тиз болың!
Нәхак ере дәлдир шол гөрен дүйшим.
Шол дүйш догры чыкҗак ялы гөрүнйәр.
Ышык якың! Ышык якың! (*гидйәр*).

Яго.

Мен гитдим.
Маврың йүзине дуруп билмерин.
Мен оның гол асты. Меңишим гайдар.
Оның болса бу гүнәси гечилер.

Еңилҗек дуйдурыш бирлер, вессалам.
Сенат оны ишден чыкарып билмез.
Айратын хем хэзир Кипр адасының,
Үстине зор бела абанан вагты.
Онуң орнын тутҗак бир адам хем ёк,
Сиз хем инди шоңа дүшүнйэнсиңиз, —
Өзин итден бетер йигренсем-де мен,
Гөрер гөзе генералың өңинде
Достлук байдагыны галдырярын мен.
Элбетде, бу диңе гөрер гөз үчин,
Олар оны гөзлемэге гиденде,
Сиз хем биле уграң горхана тарап!
Ол шондадыр, мен хем шолаң янында.
Мен гитдим. Хош галың. *(гидйэр.)*

Җайдан Брабанцио ве хызматгэрлер эллери ышыклы чыкярлар.

Брабанцио.

Иш анык болды.
Гыз гидипдир. Инди көшешип билмен.
Шейле болды. Эй Родриго, гыз нирде?
Сен гөрйэрсиң, ата болмак аңсат дэл.
Сен оны гөрдиңми? Гөр ничик алдав!
Акла сыгян зат дэл! — ол нэме диййэр?
Ышык бериң! Адамы көп чагырың!
Олар эййэм ника гыйдырдымыка?

Родриго.

Шейле болса герек.

Брабанцио.

Эй таңрым! Таңрым!
Ол нэхил дуйдурман чыкып гитдикэ?

Эй аталар, гызларңыза ынанмаң,
Халалхон перишде болан болса-да,
Иң бир пәк гызлары аздырып билйән
Җадыгөйлик бар экен дийп билмели.
Сен, Родриго, шейле затлар барада,
Хий бир вагт окапмыдың?

Родриго.

Окапдым.

Брабанцио.

Доганмы чагырың. Мен оны саңа
Берен болсам, хас хем говы боларды.
Сиз нирәк барыңыз? Топарланышып,
Бир бөлегиң бейләк, галаның эйләк.
Сен билйәрмиң оны хем-де мавры,
Нирден гөзлемели, нирден тапмалы?

Родриго.

Мен тапарын. Эмма яныңыза сиз,
Ыгтыбарлы хас көпрәк сакчы алың.
Мең ызыма дүшиң.

Брабанцио.

Әкит. Гидели.
Мениң эрким бардыр, ислән еримден,
Сакчылары айрып әкитмәге-де,
Йөриң. Биз олары ёлдан аларыс.
Родриго, мен сең гадрың билерин.

Гидйәрлер.

ИКИНҖИ САХНА.

ШОЛ ШӘХЕРДЕ. БАШГА БИР КӨЧЕДЕ.

Отелло, Яго ве эллери ышыклы хызматгәрлер гелйәрлер.

Яго.

Ганлы сөвешлерде адам өлдүрип
Гөрен болсам-да мен, парахатлыкда,
Өлдүрмеги җенаят дийп билйәрин.
Докуз я он гезек оның гарныны,
Силкесим гелсе-де, ене сакландым.

Отелло.

Оңа сең дегмәниң оңат болупдыр.

Яго.

Сизиң бараңызда шейле бир сөзлер, —
Дийди вели, мен гыңыр болмасам-да,
Зордан сакланайдым. Диймек, онда сиз —
Эййәм оны чындан алыпсыңыз-да?
Арман, оның атасының тәсири
Хем-де мертебеси өрән белентдир.
Бу ишде дожыңкыдан өтгүр бор сөзи.
Никаңызы бозар, айырлышдырар.
Я сизден ар алар, судда хорлар ол.

Отелло.

Гой ар алсын, билдигинден галмасын.
Җенаплара эден хызматым мениң
Оның әдйән гөриплигин сем эдер.
Буйсаныпп, ол гарры, аслы барада,
Утанман габарлып өвүнҗек болса,
Онда мен хем ша неслинден болдыгым,

Әшгәр эдерип-де оның өңинде
Баш эгмезден, деӊ адам дек дурарын.
Мен хут такдырыма гуваншым ялы.
Өз машгалама-да гуванярдырын.
Дездемона җаны сөймедик болсам,
Өйленмездим хем-де эркин дурмушым
Багламаздым, ынан, эй эзиз Яго.
Ол эллери ышыклылар ким? Серет!

Я г о.

Хут шолар. Атасы, гарындашлары.
Җая гириң.

О т е л л о.

О нәме дийип? Гизленмен.
Мен адым, мансабым хем-де выжданым,
Мени аклар. Эмма бу шолармыка?

Я г о.

Ёк, олар дәл, ики йүзли Янусдан,
Мен касам эдйәрин, булар башга адам.

К а с с и о ве б и р н ә ч е о ф и ц е р л е р эллери ышыклы гелйәрлер.

О т е л л о.

Булар дожың янындакы нөкерлер.
Хем мениң көмекчим. Салам, эй достлар.
Нәме тәзе хабар?

К а с с и о.

Салам айтдылар,
Хем-де сизе шу хәзириң өзинде,

Дожыңкыда гарашярлар, генерал.
Тиз болың, ховлугың.

Отелло.

Нәме вака бар?

Кассио.

Гуманымча, гарашылмадык бир иш
Кипр адасында болана меңзеш,
Ызлы-ызына чапар гелйәр гәмиден,
Сенаторлар турузылды, йыгнанды,
Хәзир көшкде дожыңкыда межлис бар.
Сизи чагырдылар, өйңизден тапман,
Деңзиң дүйбинде-де болса тапмалы
Дийип, шәхере-де адам ёлланды.

Отелло.

Сизиң тапаныңыз хас оңат болды.
Мен диңе шу өе гирип чыкайын (*гидйәр.)*

Кассио.

Ол нәме дийп мунда?

Яго.

Ол шу гүн шунда,
Бир йүкли гәмини гарбап, баяды.
Диңе шоны канунлашдырмак галды.

Кассио.

Дүшүнмедим.

Яго.

Ол өйленди.

Кассио.

Кими алды?

Яго.

Кимдигини гүман этмейәңизми?

Отелло гелйәр.

Гиделиң, генерал.

Отелло.

Тайын. Гиделиң.

Кассио.

Ене ызымыздан — көшкден адам,
Гөрйәңизми?

Яго.

Олар Брабанциодыр.
Середиң, хем-де сиз хабардар болың,
Ягшы ният билен гелен дәлдирлер.

Брабанцио, Родриго ве гиҗе гаравуллары эллери яраглы ве ышыклы гелйәрлер.

Отелло

Сакланың!

Родриго.

Ине мавр.

Брабанцио.

Ине талаңы.

Урың оны!

Ики тарапы хем гылыҗа япышяр.

Личная библиотека
№
ЧАРЫЕВ В.

Яго.

Хызматыңыза тайын.
Салам, Родриго!

Отелло.

Гылҗыңызы йыгнаң!
Ёгсам чыг посладар, хараплар оны.
Бизе сизиң гылыҗыңыздан бетер
Тәсир эдйән яшыңыздыр, эй җенап,

Брабанцио.

Эй йигренҗи огры, гызым ниреде?
Сен җадылап, башын айлансың, мелгун!
Шоның җадылыгын субут эдерин.
Эй адамлар, сиз бир ойланып гөриң!
Иң бир говы йигитлери халамян,
Эре бармак сөзин эшдеси гелмйән,
Мелекден мылайым нәзенин бир гыз,
Бирден өйин, эшретин, рахатлыгын,
Ташлар-да ол иле гүлки болармы?
Сөйги дерегине, горкы дөредйән,
Бир эйменҗи гарагурым сыпатлың
Гуҗагына өзин оклармы хий-де?
Айдың, асла шу бир болҗак затмыдыр?
Догрыдан хем, җадыгөйлик дәлми шу?
Сен гызы өзиңе ырдырҗак болуп,
Дога-җады билен башын айлапсың.
Канундан дашгары иш гөрйәнлери,
Җадыгөйлик кесбин уланянлары
Канун маңа тутмага ругсат эдйәр.
Оны тутың, эгер гайтавул берсе,
Онда оны гүйч билен боюн эгдириң.

ЛЛО.

Чекиң элиңизи, хеммәң чекилиң!
Сиз хем, сиз хем. Эгер иш гана барса,
Оң сапагын мен ятдан хем билйәрин.
Өзим аклар ялы нирә бармалы?

Брабанцио.

Сен илки зындана. Бир аз ятарсың,
Вагты гер, чагырлар, җогап берерсиң.

Отелло.

Сизиң айданңыза разы болайсам,
Дож нәме диеркә? Шоның көшгинден,
Ынха, шу дуранлар гелен векиллер,
Бир иш үчин мени көшге чагыряр.

I хызматгәр.

Шейле, җенап, хәзир ягдай шейледир!
Дожыңкыда өрән мөхүм меҗлис бар.
Хут сизе хем гарашыляр шол ерде.

Брабанцио.

Гиҗе дожыңкыда меҗлис болҗакмы?
Бу хас оңат болды. Биле гидели.
Бу бир бела-бетер, оюнҗак зат дәл.
Бу болан иш хеммәмизе дегишли.
Эгер шейле мекирлиге ёл берсек,
Өңъетен бир терса, я-да есир гул
Алыҗенап болуп, хөкүмдар болар.

Гидйәрлер.

ÜЧÜНҖИ САХНА.

ШОЛ ШӘХЕРДЕ. МАСЛАХАТ ЗАЛЫ.

Дож ве сенаторлар столың башында. Даш төверекде харби адамлар, чиновниклер ве хызматгәрлер.

Дож.

Алынян хабарлар бир-бирне гаршы,
Оның догрылыгна ынанмак болмаз.

I сенатор.

Олар бир-бирине догры гелмейәр.
Йүз еди гәми дийп язярлар маңа.

Дож.

Маңа болса бир йүз кырк дийп азярлар.

II сенатор.

Маңа-ха ики йүз. Олаң санлары,
Бир-бирине гаршы, шейле хабарлар,
Чен билен языляр. Эмма хеммеси,
Түрк гәмилериниң Кипре тарап
Бир агыздан тассыклаяр йүзйәнин.

Дож.

Ол шейле. Санында болан гаршылык
Бизи асла көшешдирип билмез хич.
Махласы, бу догры, аҗы хакыкат.

Матрос. *(Сахнаның дашындан)*
Эй, ким бар! Гойбериң.

I хызматгәр.

Гәмиден чапар.

Матрос гирйәр

Дож.

Ери, ишлер ничик?

Матрос.

Түрк гәмилери
Родоса йүзленди: Ине шу хабар,
Анжелодан сената.

Дож.

Эй җенаплар,
Бу үйтгешиклиги ненең гөрйәңиз?

Сенатор.

Бу бош зат: Бу алдав, болҗак бир зат дәл
Мунын өзи бир тактики хиледир.
Түрк үчин Родосдан Кипр мөхүмдир.
Кипри алмак хем ондан аңсатдыр.
Родос беркдир, Кипр беркидилен дәл.
Нирде зыян, нирде хайыр болҗагын,
Селҗерип билмезлик ховплы бир затдыр.

Дож.

Ёк, — ёк, Родос дәлдир олаң максады.

I хызматгәр.

Ене чапар.

Чапар гирйәр.

Чапар.

Эй дож хем-де эй меҗлис,
Родоса йүзленен түрк гәмилери
Шол ерде бир топар гәмилер билен,
Бирикдилер.

Сенатор.

Ине сизе, җенаплар.
Мен хем шейле болармыка диййәрдим.
Гошулан гүйч көпми?

Чапар.

Отуза ченли.
Хеммеси бирлешип, ачык суратда,
Ене-де Кипре тарап йүзленди.
Вепалы гулыңыз җенап Монтано
Өз борҗыны кемсиз берҗай этҗегин
Сизе хабар берйәр хем хормат эдйәр.

Дож.

Элбетде, Кипре. Мен диймәнмидим?
Марк Лукезе шунда, шәхердемикә?

I сенатор.

Хәзир шу ерде дәл, Флоренцияда.

Дож.

Адам ёллаң хем хат языӊ, гой гелсин.

I сенатор.

Ынха Брабанцио хем батыр мавр,

Брабанцио, Отелло, Яго, Родриго ве бейлекилер гирйәрлер.

Дож.

Отелло, түрклер йөриш эдипдир.
Харби херекете шайыӊ тутмалы.

Брабанцио, мен сизи гөрмәндирин.
Хәзир бизе сизиң ярдамңыз герек.

Брабанцио.

Рехимдар Дож, өзим ярдама мәтәч.
Гаты гөрмәң, эмма догрымы айтсам,
Мең көшге гелмегим башга себәпден.
Гиҗәниң ичинде өз дүшегимден
Галкызан зат гуллук везипәм хем дәл.
Хәзир мени толгундырян сөвеш дәл,
Вах, ол дәл-де, айратын бир алада.
Асла орун гойман башга хич зада,
Мениң бар пикрими гаплап алыпдыр.

Дож.

Ери, нәме болды?

Брабанцио.

Гызым, вах гызым?

Дож ве сенаторлар

Оңа нәме болды?

Брабанцио.

Ол хеләк болды!
Җадыгөйиң дога-дерманы билен
Огурланды, оны алып гитдилер.
Ол акыллы, сагат, көр дәл ахыры,
Эден ялңышына дүшүнмез ялы.
Эмма муның өзи хут җадыгөйлик.

Дож.

Ким болса-да айра салан гызыңдан,

Ол огрыны сениң эркиңе берйэп.
Ганлы канун китабындан сен оңа,
Өз халан җезаңы сайлап билерсиң.
Бер җезасын, гарышмаян мен оңа,
Шонуң өзи хут мең оглым болса-да.

Брабанцио.

Җан-у дилден саг бол. Ынха гүнәкәр.
Сизиң берен перманыңыза лайык,
Шу ерик чагырлып гетирлен мавр.

Дож ве Сенаторлар.

Арман, бу болмандыр.

Дож.

Җенап Отелло,
Акланмаңыз үчин нәме айдып билҗек?

Брабанцио.

Хич зат. Нәме айдып билер гүнәкәр.

Отелло.

Хорматлы җенаплар, хөкүмдарларым!
Мен нәме дийсемкәм?! Җедел этмейәрин,
Оныц гызын алып гиденим догры.
Никалашып, өйлененим-де догры.
Ине шолар гүнә болян болсалар,
Мениң эден этмишимиң бары шол.
Мен бир гөдек адам, гепе чепер дәл.
Мылайым сыпайы сөзлере гарып.
Хут еди яшымдан гуллуга башлап,
Бар өмрими сөвеш билен гечирдим.
Сөвеш гүррүңинден башга гүррүңи

Эдип билмейәрин, боюн аларын.
Эмма эгер ругсат болса, мен сизе,
Оның гызын нәхиле җадыгөйлик —
Дога, эмлер билен ыснышдыранмы,
Мен айдып берейин, маңа йүкленйән,
Гүнә хем шол хакда болмага чемли.

Брабанцио.

Ойлап гөриң, ненең айыпламарсың?
Утанҗаң хем сада юавашҗа бир гыз,
Ненең бирден шейле зада баш урсын?
Эдеп — эркан, тебигат, абрайның
Терсине гидер-де, шейле эйменҗә,
Хий-де ашык болмак боларммы нәме?
Муның өзи акла сыгҗак бир зат дәл.
Бу ишде мекирлик, хиле гөрүнйәр.
Оңа хер хил дога-җадылар эдип,
Аздырандыгына кепил боларын.

Дож.

Эгер анык догры делил болмаса,
Кепил болмак субут этдигиң дәлдир.
Гүнә йүкләр ялак делил гөрмейән.

I сенатор.

Отелло, сиз айдың хакыкатдан хем,
Хий шу ишде җадыгөйлик болдумы?
Я-да хут ики чәк гүррүң вагтында,
Кем-кемден туташан пәк бир сөйгими?

Отелло.

Шу хәзир горхана адам ибериң,
Гой гыз гелсин, өз агзындан эшидиң.

Эгер герек болса, мансапдан айрып,
Мениң ширин жаныма-да эрк эдиң.

Дож.

Гой алып гелсинлер Дездемонаны.

Отелло.

Эй поручик, сен олары ёла сал.

Яго бир нәче хызматгәр билен гидйәр.

Энтек олар гайдып гелйәнчәлер мен,
Хут таңрың өзинден гизлемешим дек,
Сизден хем гизлемән, бир-биримизе,
Ашык болшымызы беян эдейин.

Дож.

Айдың сиз, Отелло, барыны айдың.

Отелло.

Халаярды оның атасы мени,
Мен булара кәте-кәте гелйәрдим.
Өз башымдан гечен гара гүнлери,
Сөвеши, габавы, чакнышыклары,
Ач-сувсуз, хор-хомсы энтәнлерими,
Деңизде, гурыда, чөл-бееванда,
Ганлар ювдуп гөрен жебри-жепамы,
Өлүм пенжесинден, бела-бетерден
Нәхил гутуланмы, халас боланмы,
Бирин-бирин барын аян эйләрдим,
Яшлыгымдан башлап тә шу гүне чен,
Башдан геченлерим беян эйләрдим.
Булардан хем башга, нәхили болуп,

Ёвуз душманлара есир болдыгым,
Гул эдилип, дири харыт хөкмүнде
Базарларда мал дейин сатылдыгым,
Шондан нәдип халас болдыгым хакда
Сөхбет ачыланда, айдып берйәрдим.
Есирликден гачып, гайдып гелйәркәм,
Ёлымда гөрдигим элхенч говаклар,
Хасыл битмез чөллер, ялчы гаялар,
Башы асмана етйән гоҗаман даглар,
Учурым кертлер, дүйпсүз дерелер,
Бир-бирини иййән бет каннибаллар,
Герденлери келледен хас ёкарда,
Гөрүнйән эйменҗи элхенчлер хакда,
Гөрен затларымы гүррүң берйәрдим.
Мениң айдып берйән роваятларым,
Дездемонаң гулагна яраярды,
Эгер иши чыкып, чыкса бир яна,
Шоны хас чалтырак гутарҗак болуп,
Чалт гайдып гелмәге гайрат эдйәрди:
Роваятың бир сөзин хем сыпдырман,
Шейле улы хөвес билен диңләрди.
Мен оның хөвесин берҗай эденме
Шатланярдым хем-де оның гайталап,
Үзлем-саплам эшден роваятларын
Бир бада — тә башдан ахырна ченли,
Эшитмек исләнин арзув эдйәрдим.
Ахырында бир гүн аматын тапып,
Айдып бермегими хайыш этди ол,
Яшлыгымдан шум такдырың элинден
Хасрат гирдабына дүшеним хакда,
Җебри-сүтем чекип, хунаба ювдуп.
Хер хил шумлуклара душаным хакда,
Гүррүң беренимде, аглаярды ол.

Хекаяны гутаранымда болса,
Улыдан дем алып рехимдар гөзел,
Маңа дүнйәң ахын багышлады ол.
Соңра: „Бу өрән гең, эйменч хем горкунч,
Хем ажайып, муны эшитмесем мен,
Кем болмазды. Эмма шейле-де болса,
Мен нәме дийп шейле болуп догмадым.
Саг болың. Эгер-де ким мени сөйсе,
Шоң өзи хем сизиң досдыңыз болса.
Өзи хакында шейле зат айдып билсе,
Шол мениң сөйгими газанарды“ — дийп,
Ол ах чекди. Мен хем жан-у дил билен,
Ашык боланымы эшгәр эйледим.
Чекдик жепам үчин сөйди ол мени,
Маңа рехим этди дийп сөйдим мен оны.
Ине мең бар эден жадыгөйлигим,
Ынха Дездемонаң өзи хем гелди.
Галаныны оның өзинден сораң.

Дездемона, Яго ве хызматгәрлер гирйәрлер

Дож.

Шуның ялы гызыклы бир хекая
Бизиң гызымызам ырып билерди.
Брабанцио, ярашмагыңыз герек.
Маңлай билен дивары дешип болмаз.

Брабанцио.

Илки оның өзинден хем соралың.
Эгер икисиниң сөзи бир болса.
Онда мең мавра хич дахылым ёк.
Ханы, якынрак гел, мең эзизим.
Шу межлисде киме хеммеден озал
Боюн эгмелидигиң билйәрмиң өзиң?

Дездемона.

Атам, мениң борҗым икә бөлүнйәр.
Мени эклэп-саклан, тербиелән сиз.
Гызлык борҗым хем-де мениң тербийәм
Сизе гулак асмалы дийип буюряр.
Эмма мавр мениң өз сайлан ярым,
Өз энемиң атасындан айрылып,
Сизи халап, сизе боюн эгши дек,
Мен хем инди хәзир шу гүнден башлап
Өз эриме — мавра боюн эгйәрин.

Брабанцио.

Ай, боляр-да, алла ярыңыз болсын!
Мен сөзим гутардым, хорматлы җенап,
Инди дөвлет ишлерине гечелиң —
Эклэп-саклан болсам кесекиң гызын,
Маңа өз гызымдан эзиз боларды.
Багтлы бол, мавр. Мең эрким етсе,
Асла мен гызымы саңа бермездим.
Эй мелегим, саңа айтҗак сөзим,
Сен мениң еке-тәк ялңыз перзендим.
Сениң еке боланыңа өрән шат.
Ёгсам сениң менден гачып гитмегиң
Галан баҗыларңам зынҗыра сарап
Сакламага мени меҗбур эдерди.
Мен сөзим гутардым, эй алыҗенап.

Дож.

Ашыкларың йүкин еңледер ялы,
Хем-де сизе олаң этмишлерини
Багышламак үчин ёл ачар ялы,
Ругсат эдиң бир маслахат бермәге.
Гечени гечди бил, ядыңа салма,

Оны йүрегиңден согурып ташла.
Гүнәни бирсыхлы ятлап дурмаклык
Тәзе бела-бетерден хем бетердир.
Хасратлы гүниңде хас бир догры ёл,
Шоны дуймазлыга салаймак герек.

Брабанцио.

Онда нәме түрклере Кипри,
Дуймазлыга салып берәемизок!?
Эгер кимиң дерди-гамы болмаса,
Шоңа аңсат боляр несигат бермек.
Ким бела-бетере өзи душ гелсе,
Шоңа җебре дөзмек өрән агырдыр.
Сөз сөзлигне галар, дердиң эгсилмез
Хут шоңа гөрә-де мениң хайышым,
Инди дөвлет ишлерине гечелиң.

Дож.

Ягшы. Диймек, онда түрклер уллакан гүйч билен Кипре тарап уграпдырлар. Отелло, сиз галаның гурулышына белетсиңиз. Аданы эдара эдйән адам үйтгешик зор адам болса-да, шуның ялы харби вагтда шейле орунда хас бир мешхур адамың болмагы зерур. Хеммелер сизи гөркезйәр. Хәзирки тапан эшретли гүниңизиң шөхлесине губар индерип билҗек зензелели ёвуз гүнлере кайыл болуп, шайыңызы тутмалы боларсыңыз.

Отелло.

Йөришлериң хөкүм сүрҗи адаты,
Ёл мушакгатларын, даш дүшеклери
Мениң үчин юмшак көрпә дөндерди.
Агыр сынаглардан леззет алярын.
Улы хөвес билен түрклере гаршы

Йөриш эдип ууграмага мен тайяр.
Эмма аялыма мынасып болан
Отаг, харажатлар хем кенизеклер
Бермегиңизи сизден хайыш эдйәрин.

Д о ж.

Ол энтек атасынкыда яшасын.

Б р а б а н ц и о.

Мен оңа гаршы.

О т е л л о.

Мен хем.

Д е з д е м о н а.

Мен хем гаршы.
Ене гайдып оң янына бармагым
Болан вакалары ядына салар.
Башга хили хас говырак алач бар.

Д о ж.

Айдың, Дездемона, ислегңиз нәме?

Д е з д е м о н а.

Мен мавры сөйдим, хемме ерде хем
Шоның билен биле болмак ислейән.
Мениң шу гайдувсыз гадам урмагым
Хаял этмән, эййәм дүнйә яйрады.
Мен өзими оның батырлыгына,
Хем-де шөхратына пида эйледим.
Отеллоның әхли гөзелликлери
Отеллоның эдерменлигиндедир.
Мениң өмрим шоң такдырна баглыдыр.
Оның йөришиниң жошан чагында,

Мен мунда парахат кебелек дейин,
Первазлап бир өзим галып билмерин.
Айралыкдан шол ховп эзиздир маңа,
Ругсат эдиң маңа биле гитмәге.

Отелло.

Оның бу хайышын бержай эделиң.
Таңрым шаят болсын, хайыш этмегим
Өз хусуси кейпи-сапам үчин дәл,
Йүрек жошгунының ислеглерине
Гайра дур диймәге гурбатым етер.
Геп Дездемонада, ол нәзениниң,
Ислән ислегини бержай эделиң.
Бу гөзел янымда болан чагында,
Везипәме совук-сала середер
Дийлен ой-пикирлер гөвне гелмесин.
Ышк таңрысы еңил ганат Купидон,
Гөзлерими гапып, аклым күтелдип,
Ышкбазлык этмәге сезевар эдип,
Харби боржым өдемәге гоймаса,
Генераллык тувулгамы аяллар
Алсын-да өзлерне газан эдинсин.
Шейдип депеленсин адым, шөхратым.

Дож

Гитмели хем болса, галмалам болса,
Әлбетде, оны сиз өзиңиз чөзиң.
Эмма ховлукмага биз мәжбурдырыс.

I сенатор.

Сизе хут шу агшам уграмак герек.

Отелло.

Мен өрән шат.

Дож.

Эртир сагат докузда
Биз ене шу ерде йыгнанышмалы.
Отелло, ким бизиң буйруклармызы
Сизиң ызыңыздан етирип билер?

Отелло.

Ынха поручигим, хорматлы җенап,
Ол өрән вепалы хем догры адам.
Дездемонаны хем әкидип билер.
Герек затларың хем барысын алар.

Дож.

Айбы ёк. Җенаплар, агшамңыз хайыр.
Җенап Брабанцио, эдерменликден
Гөзеллиги айрып болмаз хич хачан.
Сизиң гиевиңиз — гара дәл, ол нур.

I сенатор.

Отелло хош вагтың, саг-аман гелиң!
Дездемона билен мылайым болын.

Брабанцио.

Хабардар бол, мавр, өз атасыны
Алдан бир гыз, әрини хем гайгырмаз.

Дож, сенаторлар ве хызматгәрлер гидйәрлер.

Отелло.

Вепалы болҗагна җаным гиревдир.
Эй ынамдар Ягом, Дездемонаны
Саңа табшырярын, аялыңы хем,

Шоң янына гошуп, мениң ызымдан
Аркайынлык билен алып барарсың.
Мениң диңе бир сагатлык вагтым бар,
Иш - аладаң болса чени-чакы ёк!
Украянчам йөр, билеҗе болалы.

Отелло ве Дездемона гидйәрлер.

Родриго.

Яго!

Яго.

Сиз нәме диймекчи, асыллы җенап?

Родриго.

Хәзир нәме этҗегми билйәрмисиңиз?

Яго.

Гидип ятарсыңыз-да.

Родриго.

Мен хаял этмән, өзими гарк эдерин.

Яго.

Ханы сен шейтҗек болуп бир гөр. Онда мен сени оңат гөрмегими бүтинлей ташларын.

Родриго.

Дурмуш хасрата дөнен чагында, яшаҗак болуп йөрмегиң өзи акмакчылыкдыр. Өлүм сениң ялңыз халас эдиҗиң болуп дуран вагтында, ненең оны гөзлемерсиң?

Яго.

Вах, сен бир налажэдейин! Мен йигрими секиз йыл бәри җаханда яшаярын. Хайры зелелден селҗермәге башлалым бәри, өз аладасыны этмеги башарян адамы гөрмедим. Мен-ә, шоның ялы бир лолыны сөййән диен болуп гарк боланымдан, өз адамлык сыпатымы маймына дөндеренимн хас аматлы гөрердим.

Родриго.

Эйсем мен нәме этмели? Мен өзим шейле бир ашык боланыма өкүнйәрин. Эмма алач нәме, сакланып билмейәрин.

Яго.

Сакланып билмейәрин! Шейле дийсене! Нәхили болалы дийсек, хут шейле хем болмак бизиң өзимизе баглыдыр. Бизиң хер биримиз баг хөкмүндәки бир зат, оның багбаны болса бизиң өз эркимиздир. Ислесек, биз онда гызган гөгердерис, ислесек—сарымсак, нарпыз я кекре. Ислесек, бир дүрли я-да мүң дүрли. Оның гүлләп гөгермеги-де, саралып солмагы-да өз элимиздәки затдыр. Эгер бизиң дурмуш терезимизиң бир тайындакы дуйгыны деңләп дурар ялак бейлеки тайында акыл болмадык болса, онда бизиң тебигатымыздакы ганыҗошгунлык бизи меламата дучар эдерди. Бизиң небсимизиң гудуз ачан арзувларыны көшешдирер ялак бизде акыл бар ахыры! Мен сениң сөйги диййән задыңы, энчеме шахаларың ичинде диңе биридир дийип билйәрин.

Родриго.

Болуп билмез.

Яго.

Ёгса нэме? Муның өзи эркиң әҗизлемегинден гелип чыкян небис хүҗүмидир. Мерт бол! Гарк болмак! Иң ягшысы сен пишиги я-да гөзи ачылмадык гүҗүги гарк эт. Мен саңа көмек берерин дийип касам эдипдим ахыры. Мең хич хачан хем саңа хэзирки ялы пейдалы болан ерим ёкдыр. Гапҗыгыңы пулдан берк долдыр. Сен хем бизиң билен гит. Ясама сакал билен даш гөрнүшиңи үйтгет. Дездемонаның мавра болан сөйгиси узак вагта чекип билмез. — Гапҗыгыңы берк долдур, — Мавр хем оны узак сөймез. Сил дек дөрән ышк җошгуны сил дейин хем чалт көшешер. Гапҗыгыңы вели берк долдургын. Бу маврларың белли дуралгасы болмаз, — гапҗыгы вели берк долдургын — оның бу махал балдан сүйҗи саян тагамы хай дийман кекрә дөнер. Дездемона хем яш, ол хем үйтгәр. Маврдан герк-гәбе ганандан соңра, ол хем акылына айланар. Ол дел тагамы күйсәр, — гапҗыгыңы вели берк долдургын. Ниетиң җаныңа каст этмек болса, гарк болма-да, гөненип гөйүнмек чәресини гөзле. Эмма гапҗык долы болсын. Өй-өвзарсыз бир вагшының хем-де мекир венециан гызының галп мукаддеслиги хем галп касамы мениң өтгүр пәхимимден хем-де довзахың тагалласындан агдык геләймесе, сен шол нәзенинден леззет аларсың. Эмма гапҗык долы болсын. Гарк болмак нә көриңе герек! Ол бикар бир затдыр. Шондан леззет алман гарк боланыңдан, максадыңа етип, асылан говы.

Родриго.

Эгер саңа даянсам, сен мени голдармың?

Яго.

Аркайын болай. Эмма гапҗыгы пулдан берк долдур. Мен саңа бирсыхлы мавры йигренйэн диййэрдим. Бу йигренч йүрегиме берк орнашыпдыр. Йигренмегимиң себэби-де сеңкиден пес дэл. Гел, биз икимиз ондан ар алмак үчин бирлешели. Сен оның намысына дег, саңа леззет, мениң үчин болса ар алмак болар. Угра. Гапҗыгыңы велин берк долдур. Бу хакда биз эртир ене гүрлешерис. Хош!

Родриго.

Эртир нирде душушарыс?

Яго.

Меңкиде.

Родриго.

Мен ирден гелерин.

Яго.

Боляр. Родриго.

Родриго.

Ери нэме?

Яго.

Эмма гарк болаймагын!

Родриго.

Ол пикиримден дэндим. Мен хэзир гидип,
Бар-ёк эмлэгими сатып гутарын.

Гидйэр.

Яго.

Ине мениң үчин шейле акмаклар,
Хем-э гапҗык, хем-де мугт оюнҗак,

Эгер мениң өз бәхбидим болмаса,
Шол гарга үчин вагтымы сарп этмездим.
Мен мавры йигренйәрин. Ол мениң
Аялымы аздыранмыш дийййәрлер.
Чынмы я яланмы, энтек гүмана,
Шол гүманы чын дийип хасап эдерин.
Ол маңа ынаняр. Бу хас оңат зат,
Херекет этмәге оңайлы болҗак.
Гөр нәхили пикир! Кассио шу ишде
Мең үчин түкенмез бир газна болҗак.
Биринҗиден, гуллугындан тайдырын,
Икинҗиден болса... Ынха! Мен тапдым!
Отеллоның гулагына пышырдап:
Сең аялың билен Кассиоң арасы
Өрән якын — саз гөрүнйәр диерин.
Сыратына серет! Кеми-көсси ёк,
Гөйә аяллары аздырмак үчин,
Йөрите буйрулып ясалан ялы...
Мавр болса сада хем-де сап йүрек,
Ол барына хакыкат дийп дүшүнер.
Оны эдил эшек дейин ногталап,
Ислән ериңе ийдип йөрмели болар.
Ахырында ойлап тапдым! Башланды!
Аллар, җынлар, отлы довзах мөвч уруп,
Бу максатда ярдам этсинлер маңа!

Гидйәр.

ИКИНҖИ ПЕРДЕ

БИРИНҖИ САХНА.

КИПР АДАСЫНДА КЕНАРДАКЫ ШӘХЕР. ГАЛА МЕЙДАНЧАСЫ.

Монтано ве ики саны шәхер адамсы гелйәр.

Монтано.

Середиң, деңизде зат гөрүнйәрми?

I шәхер адамсы.

Ёк, хич зат ёк. Диңе гомлар чырпыняр.
Гомлар билен асманың арасындан,
Елкени, гәмини селҗерип болмяр.

Монтано.

Бейле гайы асла гөрен дәлдирин.
Оң зарбындан беркитмелер титрейәр.
Гөр деңизде нәме затлар болдыка.
Даг дек болуп гелйән гомлаң өңинде
Агачдан ясалан хайсы бир гәми
Оңа дөз гетирип дуруп билеркә!
Биз ене ничикси затлар эшдеркәк!

II шәхер адамсы

Догрыдан хем, бу гай, бу бела-бетер
Түрклериң гәмисин ушадып билер.
Гомлар булутлара хайбат атярка,
Гәмини кенара яна бакалы.
Гудуз дейин барха җошуп мөвч уруп,
Кәпүклерин ал-асмана сычрадяр.
Едигениң, демиргазык йылдызың,
Гомы билен өңин тутайҗак боляр.
Шейле гай асла хем гөрлен зат дәлдир.

Үчүнҗи шәхер адамсы гелйәр.

III шәхер адамсы.

Гөр нәхили хабар. Уруш гутарды.
Олаң планлары чыкыпдыр пуҗа.
Бу элхенч гай түрклериң гәмисини,
Ушадыпдыр, күл-пеекун эдипдир:
Олаң гәмилерниң бөлеклерини
Хем-де олаң хеләк болан ерини,
Венециан гәмичиси гөрүпдир.

Монтано.

Догрыдан хем, бу хабар шейлемикә?

III шәхер адамсы.

Кенара яңыҗа бир гәми гелди,
Ана шондан гахрыман Отеллоның
Лейтенанты Микеле Кассио дүшди,
Оның өзи болса хәзир ёлдамыш,
Ол Кипре комендант беллененмиш.

Монтано.

Өрән говы. Ол ажайып комендант.

III шәхер адамсы.

Түрклериң хеләк болушы хакда,
Кассио өрән шатлык билен гүрлейәр,
Эмма вели Отеллоның саг-аман,
Гелмеги үчин дога эдйәр, толгуняр.
Ол ёлда айрылышып гөзден йитипдир.

Монтано.

Таңрым оны пенасында сакласын,
Мен хут оң өзинде гуллук эдипдим.
Ол йөнекей эсгер хем-де серкерде.
Йөриң порта гәмилере гаралың,
Асман билен деңзиң сепишйән ерне.
Барымыз гөз дикип, гарап дуралың.
Отеллоның гелерне гарашалың.

III шәхер адамсы.

Оның хер минутда гелмеги мүмкин.

(Кассио гелйәр).

Кассио.

Отеллоны гөр нәхиле сөййәрлер!
Эй женаплар, шоның үчин мен хәзир
Чын йүрекден сизе алкыш эдйәрин.
Таңрым оны пенасында сакласын.
Гайың хас бир жошан элхенч чагында,
Бирден оны мен гөзимден йитирдим.

Монтано.

Ыгтыбарлымыды оның гәмиси?

Кассио.

Берк ясалан көп гураллы гәмидир.
Десдесини тутянлар хем уссатдыр.
Мен хәзир толгунып гайгы этсем-де,
Саг-саламат гелҗегине ынанян.

Сахнаның еңсесинде сеслер:

Елкен, елкен!

IV шәхер адамсы гелйәр.

Кассио.

Олар нәме гыгыряр?

IV шәхер адамсы.

Хеммелер кенара тарап ылгаяр,
Гыгырярлар елкен гөрүнйәр дийип.

Кассио.

Мениңче, ол хөкүмдарың өзидир.

Топ атыляр

II шәхер адамсы.

Сиз билдиңиз. Бу хут гутлаг салюты.
Хөкман бизиңкидир ол гелен гәми.

Кассио.

Бири гидип, кимиң геленин билип,
Гелип хабар этсе, хас оңат болар.

II шәхер адамсы.

Хөвес билен (*гидйәр*).

Монтано.

Ол шиндем саллахмы?
Я өйлендими?

Кассио.

Хава, өйленди.
Ол периниң гөзеллигин диймәге
Диллер эҗиз гелйәр, галамлар күтек.
Гөзелликде ол мелегиң тайы ёк,
Тебигатың дөредәен бир зады.

II шәхер адамсы гелйәр.

Нәме билдиңиз?

II шәхер адамсы.

Яго дийлен бири,
Генералың поручиги гелипдир.

Кассио.

Бу өрән тиз. Ёг-а, ойланып гөриң!
Шолмы бери? Яман тиз гелипдир-ле!
Дездемонаң гөзеллигниң өңинде
Гомлар, дашлар, харасатлы тупанлар
Баш эгип, ёл берен болмага чемли.

Монтано.

Киме?

Кассио.

Яңкы тарыплаян мелегме,
Хөкүмдарымызың хөкүмдарына—
Бизиң генералың нәзенинине,
Өң янында поручик Яго барды.

Мен олар азындан ене бир хепде
Йүзмели болар дийп хасап эдйәрдим.
Индики гелҗек хем Отеллоң өзи.
Эй Юпитер! Онуң елкенлерини
Өз кувватлы демиң билен долдургын.
Ол гәмиси билен кенара гелип,
Гуҗакласын гөзел Дездемонаны.
Гой эсгерлер җошсын хем-де рухлансын,
Гой Кипр шатлыкд анолсын, середиң?

Дездемона, Эмилия, Яго, Родриго ве бир нәче адамлар гелйәрлер.

Гәминиң газнасы кенара чыкды!
Гелиң оң өңинде дыза чөкелиң.
Ханум, хош гелдиңиз, сапа гелдиңиз,
Сиз Киприң эзиз мыхманы болың.
Таңрым сизи пенасында сакласын!

Дездемона.

Саг болың, Кассио. Адамым хакда,
Нәме билйәрсиңиз?

Кассио.

Ол хәзир ёлда.
Ынха мениң барҗа билйән задым шу.
Эмма саг-саламат ол тизден гелер.

Дездемона.

Мен горкярын. Эмма айдың сиз нирде
Онуң билен айырлышмалы болдуңыз?

Кассио.

Шол ачык деңизде, элхенч гомларың
Асман билен сөвеш эден еринде. —
Сиз эшидйәңизми, гыгырышярлар,
Белкем, гәми гөрендирлер.

Сахнаның еңсесинде сеслер.

Елкен, елкен!

Топ атыляр.

II шәхер адамсы.

Ене гутлаг. Гелйән бизиңкилердир.

Кассио.

Бири билип гелсин. (*III шәхер адамы гидйәр*)
Салам, поручик.
Салам, ханум. (*Эмилияны өпйәр.*)
Мени багышлаң, Яго,
Хас мылайым боляныма гең галмаң,
Бу диңе йөнекей эдеплиликдир.

Яго.

Сизи додак билен, мени болса ол
Диңе яңра дили билен гаршы аляр.

Дездемона.

Яңралардан асла дәлдир Эмилия.

Яго.

Мен хас говы танян, мен оңа белет,
Айратын хем ятҗак вагтында шейле.

Сизиң яныңызда мылайымсырап,
Сөгсе-де ол өз ичинден сөгйәндир.

Эмилия.

Бейле сөзлер асла маңа ярашмаз.

Яго.

Шейле дәлми? Сизиң барыңыз шейле,
Мыхман болан чагыңызда суратҗык,
Ашханада — пишик, өйде — җынҗагаз.
Гөвне дегмеклиге түрген, хас уссат.
Эмма сизиң гөвниңизе дегилсе,
Гүнәсиз хорланан, языксыз шейтан.

Дездемона.

Бай муның дилини. Муның догры дәл.

Яго.

Ёк, бу догры. Мен төхметчи дәлдирин.
Оякаңыз ятан чөпи гозгаман,
Сизиң бар ишиңиз ёрган-дүшекде.

Эмилия

Өвәймегин.

Яго.

Өвҗек болуп дурамок,

Дездемона.

Мени өвсеңиз, ненең өвердиңиз сиз?

Яго.

Иң говсы сораман. Мен башарамок,
Мениң кәрим диңе танкытламакдыр.

Дездемона.

Бесдир, сынанып гөр. Оны билмәге,
Хий дуралга гиден адам болдымы?

Яго.

Хава, эййәм гиден болсалар герек.

Дездемона.

Гөр нәхил тукатлык. Шатланан болуп,
Өз-өзиме өзим тeсселли берйән.
Ери, мени нәхиле өверсиңиз?

Яго.

Хәзир. Эмма энтек мениң ойларым,
Мавуда елмешен гуш елми кимин,
Бир кемсиз бейниме елмешипдир-де,
Оның йиликлерини согурып баряр.
Ынха шол жебирли ойлаң мивеси:
Ов604анлык газна хөкмүнде бир зат,
Эмма вели оң хожайны акылдыр.

Дездемона.

Бу ажайып өвги. Эгер шоң өзи
Гара болуп хем-де акыллы болса!

Яго.

Эгер гара болуп, акыллы болса,
Ол өзиниң гаралыгы билен хем
Бир овадан ак әр тапынып билер.

Дездемона.

Мунуң сөзи барха шеребә дөнйәр.

Эмилия.

Хас овадан, эмма акылсыз болса?

Яго.

Шу дүнйәде чага догруп билмеҗек,
Шейле бир акылсыз җенан тапылмаз.

Дездемона.

Мунын өзи ичгиханалардакы гарры ҙкмаклары гүлүш-
эмек үчин айдылян шорта сөзлердир. Нәзенин бол-
ҙык акмак бир аяла сиз гөр нәхили болгысыз өвгилер
ıарканыз?

Яго.

Бет ишлер этмекде бетнышанлар хем
Шол нәзенинлерден кем галян дәлдир.

Дездемона.

Гөр ненең самсыклык! Сиз ярамазлар барада оңат
'лар айдярсыңыз. Йөне вели дегишмеги бес эдиң.
мме тарапдан өвгә мынасып болан иң говы аялы,
'да шонын говылыгыны душманларың өзи хем тас-
клаян бир аялы сиз нәдип тарыпларДыңыз?

Яго.

Ол улумсы болман, нәзенин болса,
Янра болман хем-де дилевар болса,
Пуллы болуп, нәхак совмаян болса,
Алҗагны билсе-де алмаян болса,
Эгер ол бир зада гахарланайса,
Газабны вагтында саклаян болса,
Гызыл балык билен такгаз балыгы,
Эгер бир-биринден селҗерип билсе,

Өз пикрин, хыялын гизлейән болса,
Сөййән йигидиң гөзе-баша дүшмегне
Гаршы болуп, оңа ёл бермейән болса,
Ине шейле аял бар болян болса...

Дездемона.

Ери, шоның өзи нәмә яраҗак!?

Яго.

Акмаклары догруп, пиво гуймага.

Дездемона.

Бу ненең самсыклык! Эмилия, бу сениң әриң хем болса, гулак асма. Ери, сиз ничик гөрйәрсиңиз, Кассио? Мундан хапа хем гөдек затлардан башга эшитҗек задың ёк.

Кассио.

Ол диканлаяр. Ол алым дәл, харби бир адам.

Яго. (*Чете.*)

Ол оның элинден тутяр. Шейле, шейле, пышырдашыбериң бакалы. Мен шол инчеҗик дүш-дүш танапы билен Кассио ялак уллакан сиңеги тутарын. Ах, сен, таңрым. Гөр биз нәхили тербиеленипдирис! Йылгырыбер, пырланыбер, ол өз бармакларының уҗыны хөвес билен өпйәр. Өпүбер, өпүбер. Шоның өзи сени лейтенантлыгыңдан махрум эденинде, шонда сен оны нәхиле яларкаң! Гөрсене, ене-де тамшаныпбашлады. Шол бармаклар бармак болман, ич гечирйән турба болан болсалар, ол сениң үчин хас говырак боларды. (*Шейпур сеси*). (*Гаты сес билен*) Бу мавр, мен оның шейпурының сесини танаярын.

Кассио.

Хава, бу шол.

Дездемона.

Йөриң, оның өңинден чыкалың.

Кассио.

Ынха оның өзи гелйәр.

Отелло яныңдакылар билен гелйәр

Отелло.

Мең гөзел эсгерим!

Дездемона.

Мениң Отеллом!

Отелло.

Гөр нәхили шатлык, ынанмак хем кын.
Сен шундамы? Менден хем өң гелдиңми?
Гайдан соңра шейле бир гөзел хова
Болян болса, ким оны арзув этмез!
Вах, мен шу пурсатда өлүп билседим!
Мундан артык багт маңа етдирмез!

Дездемона.

Айдян задың нәме! Худай сакласын!
Биз барха—гүн сайын багтлы яшарыс.

Отелло.

Амин! Сөзлериңи таңрым эшитсин.
Геплэп хем билмейән, мен шейле бир шат.

Гуҗаклашярлар.

Шейле бир уруняр йүрегмиң тары,
Диңе бир шол ылалашмян задымыз.

Яго. (*Четс.*)

Гөр нәхил белент хең, тарың говшадып,
Япбыллак айтмага меҗбур эдерин.

Отелло.

Инди галамыза гиделиң, достлар,
Йөришлер гутарды. Түрклер гарк болды.
Ери, Кипр ничик? Мунда яшапдым.
Көне танышларым ничик яшаяр?
Оңат гөрйәрдилер бу ерде мени.
Эзизим, сени хем оңат гөрерлер.
Эмма мен гөр шатлыгымдан серхош дей
Агзыма геленин яңрап дурярын.
Яго, сен хут хәзир гәмиме бар-да,
Капитаны, сандыклары алып гел.
Догрыдан хем, ол хас аҗайып адам.
Биз икимиз Кипрде, Дездемона.

Отелло, Дездемона ве яныңдакылар гидйәрлер.

Яго. (*бир хызматчәре*).

Гит-де маңа гәми дуралгасында гараш. (***Родрига йүзленип***) Ханы бәрик гел. Эгер сен хелей болмаян болсаң, — сөйги дийилйән зат хатда горкаклары хем батыр эдйәндир, — гулак ас, лейтенант шу гиҗе гаравуллара командирлик эдйәр. Эмма илки вели ине шуны билип гой. Дездемона Кассионы чакдан зыят сөйүпдир.

Родриго.

Кассионы? Угурсыз гүррүң.

Яго.

ршы болма, гулак ас. Онуң мавры шейле бир энини ядыңа сал. Ол нәме дийип шейле? Диңе өвүнжеңлиги я-да онуң айдып берен болгусыз килери үчинми? Сениң шуңа аклың етенокмы, ол -бакы шол эртекилер диер отурар өйдйәрмиң? ганмак үчин тәзе затлар талап эдйәр. Бир мелгуна дип отурмакдан хем шатлык боларма? Небсиниң уны кейип-сападан ганандан соңра, оны тәзеден дурмак үчин даш сыпатың гөзеллиги, яшларың бараыгы, эдеп-тербийәниң кыбапдашлыгы герек. Эмма рың вели бири хем маврда ёк. Ине, шу җәхетден ол гөзелиң ислеглери хем берҗай болман галар. -гич ол шоны дуяр. Ол мавры йигренип башлар. тебигатың хут өзи башга итерер. Эгер ол хөкман ле болаймалы болса, шол орны тутмага Кассиодан лы ким болуп билер? Шонуң ялы азгын бир кезшу чака чен дүнйә гелен хем дәлдир. Онуң гөзлеги ың ялы зат ахырын. Хи-де шейле аматлы пурсаты сыпдырҗак гүманы бармы? Ол овадан хем яш де онда аздырыҗылыгың иң нәзик мылайым сыпатының хеммеси бар. Ол кеззабың барып ятаны ахы-Дездемона эййәм оны сайлапдыр.

Родриго.

Эмма мунуң дәл, ынанмаярын. Ол пәк ахлаклыдыр.

Яго.

Ол хас хем пәк ахлаклыдыр. Мукаддес адамдыр. иң ичйән шерапларын хем сениңки ялы үзүм салкымындан эдилен ахыры. Ол хас пәк ахлаклыдыр. Шейболан болса, ол нәме үчин мавры сөйди? Шол пәк

ахлаклы сувумсызың Кассионың эллерини ойнап дура-
ныны сен гөрмедиңми нәме?

Родриго.

Гөренимде нәме? Ол йөнекей бир мәхрибанлык.

Яго.

Азгынлык, ине хут шейле. Илки бармакдан башлан-
яндыр, а соңра болса, худай билсин, гөр нәмелер билен
гутаряндыр. Оларың додаклары шейле бир якынлашды,
хатда демлери бир-бирине гарышып гитди. Родриго,
мунда бозгак пикирлер бар, ине хут шейле. Шуның
ялы хекая башландымы, аңры башына етилмән тогталян
дәлдир. Гулак асың, җенап. Мен сизи Венециядан алып
гелдим. Сен шу гүн агшам галада эсгер болан болуп,
гаравуллыкда дур. Мен оны өзим дүзедерин. Кассио
сизи тананок. Сиз бир тәр эдип, онуң гахарыны гети-
риң. Гопгун эдип, я-да азгырылмак билен, мен хем
сизден узак ерде болмарын.

Родриго.

Ягшы.

Яго.

Ол гыңырдыр, сакланып билмән, деррев херекете
башлар. Оны хөкман шейтмәге меҗбур эдиң. Эгер ол
сизи таяк билен урайса, шоның өзи бүтин халкың ичин-
де гөвне дегмек болар. Илат оның гуллукдан бошадыл-
магыны талап эдер. Ядыңда болсын, ол бизиң иң улы
бәсдешимиздир.

Родриго.

Эгер шейле этмек герек болян болса, мен хеммесини
эдерин.

Яго.

Саңа айдып дурасы зат ёк, хөкман шейтмели. Ине нейле, сен бир салымдан гала гел. Хош. Мен хәзир кенара Отеллоның гошларының ызындан гитмели.

Родриго.

Хош вагтың. (*Гидйәр.*)

Яго.

Кассио билен Дездемона сөйүшйәр—
Дийип өз-өзими ынандырярын.
Мен мавры өлемен йигренсем-де,
Эмма ол сап йүрек аҗайып адам.
Эгер-де мен оңа пәсгел бермесем,
Аҗап әр боларды ол Дездемона.
Ол гөзелде мениң хем гөвним ёк дәл.
Мунын айбы нәме? Мен Отеллоны
Зәхерлемек үчин хер зада тайын.
Бу мелгуның аялымы өпмеги
Гүмана-да болса, эмма шол пикир
Мең ичими зәхер болуп ялаяр.
Өз аялым үчин оң аялындан
Арым алып, хаклашянчам тогтаман.
Габанҗаңлык беласына душурып,
Оны дүблемәге меҗбур эдерин.
Кассионың үстине Родригоны,
Ит күшгүрен ялак эдип күшгирин.
Отеллоң гөвнине шек гетирмәге
Кассио мениң үчин бахана болар.
Мең аялым билен Кассионың хем
Аралары сазмыка дийип горкярын.
Маврың дурмушыны бозаным үчин,

Хем җахана рысва эденим үчин
Ол маңа алкыш хем этмели болар.
Энтек сув гөрмезден тамман чыкарман,
Бар ишиң берҗай эт, онсоң сен өвүн.

Гидйәр.

ИКИНҖИ САХНА

КӨЧЕ.

Эли перманлы җарчы гелйәр. Оның ызы билен мәреке:

Җарчы.

Асыллы ве гахрыман генерал Отелло ыглан эдйәр Соңкы алынан хабарлара гөрә, түрклериң гәмилери күлпеекун болупдыр. Шоның үчин хем илат өз ислегиче шатлык-шадыянлык билен мешгул болмалы. Оюн этмели, байрамчылык отларыны якмалы. Бу хош хабардан башга-да генерал өзиниң өйлениш тойыны эдйәр. Тоя барҗаклар үчин көшгиң гапысы агшам сагат 5-ден тә 11-е ченли ачыкдыр. Бизиң Кипримизи ве асыллы генерал Отелломызы таңры өз пенасында аман сакласын,

Гидйәр.

ҮЧҮНҖИ САХНА

ГАЛАНЫҢ ИЧИНДӘКИ ЗАЛ.

Отелло, Дездемона, Кассио ве бейлекилер гелйәрлер.

Отелло.

Кассио, сакчылардан хабардар болың,
Ичип, бозгакчылык эдәймесинлер.

Кассио.

Сакчылардан Яго хабардар болар,
Мен өзим хем тиз-тиз дерңэп дурарын.

Отелло.

Яго өз борҗына хас вепалыдыр.
Агшамңыз хайыр болсын. Эртир гөршерис.

(Дездемонага)

Гидели, эзизим, зэхмет гутарды.
Чекилен азабың гөзел мивесин
Тирмек вагты гелди. Агшамың хайыр.

Отелло, Дездемона ве бейлекилер гидйэрлэр.
Яго гелйэр.

Кассио.

Яго, сен түйс вагтында гелдиң. Йөр сакчылыга.

Яго.

Хениз ир лейтенант. Хэзир 10 хем ёк ахыры. Генерал здемонаны сөени үчин ховлукды. Сөзим ёк. Дездеıадан болса Юпитериң өзи хем гөзини айырмаса ек.

Кассио.

Ол аҗайып нэзенин.

Яго.

Догры дийдиң, учганаклап дур.

Кассио.

Хава, хөкман шейле. Пэк хем нэзик дөредилен бир
г.

Яго.

Бакышы ненең! Гөйә диерсиң, ол сөхбете чагыряр.

Кассио.

Бакышы бичак гөзел. Эмма ол асыллы хем-де пәкизе.

Яго.

Овазы ненең. Ышкың ышараты болайса герек?

Кассио.

Хава, оның хич бир кеми-көсси ёк.

Яго.

Гой оларың өмри багтлы болсын. Гулак асың, лейтенант. Мен шерап тайынладым. Шу ерде Киприң кәбир мешхур адамлары хем бар. Шолар гара Отеллоның саглыгына ичмеги теклип эдйәрлер.

Кассио.

Эмма шу гүн дәл, достым Яго. Ичмек маңа ярамаяр. Деррев башым айланмага башлаяр. Арман, адамлар башга хили эдип гөвүн ачмагы өвренмәндирлер.

Яго.

Олар достлармыз ахыры. Диңе бир пияла. Мен сизиң саглыгыңыза ичерин.

Кассио.

Мен эййәм бир пияла ичдим. Өзем гатышдырылан экен. Ынха гөрүп дурсыңыз, ол мени бир хили этди. Мен ичмек барада өрән эҗиздирин дийип, сизе айдярын ахыры. Хем-де оның билен оюн этмәге хакым ёкдыр.

Яго.

Ай, сизем-ә валла. Бу гиже шатлык гиҗеси. Адамлар талап эдйәр ахыры.

Кассио.

А олар ниреде?

Яго.

Гапының аңрысында. Олары чагырың.

Кассио.

Ягшы. Йөне вели бу маңа ярап дуранок.

Гидйәр.

Яго.

Өңки ичен шерабының үстине
Ене бир пияла ичирип билсем,
Гөйә яш аялың көпеги дейин,
Хич затдан чекинмән, хырлап топулар.
Ол мениң Родриго паңкелләм болса,
Эййәм Дездемонаң шанына ичип,
Онын ичи дашына чөврүлендир.
Ол гаравул. Мен ене-де үч саны,
Дүпбозан, дәри дек партлаҗак болуп,
Дуран Кипр батырларнам ичирдим.
Олар хем гаравул, өзлерем серхош.
Кассио болса шол серхошлар сүрсине
Чыдап билмән, хөкман чакнышмалы бор.
Соңы гөр нәхили болуп гутарка?
Мениң гәмим елкенине бат берип,
Гайдырылып баряр, шовлы йүзйәрин.

Кассио, Монтано, мыхманлар ве шераплы хызматгәрлер гелйәрлер.

Кассио.

Маңа ене бир пияла ичирдилер.

Монтано.

Ай хич-ле. Сәхелчежик-ле.

Яго.

Шерап, шерап? (*айдым айдяр*).

Гүлгүн шераплардан долсын пияла,
Чакышдырып гөтерелиң, эй достлар;
Солдат яш чага дәл, өмүрлер гысга,
Сизиң шаныңыза, достлар — солдатлар.

Шерап, адамлар шерап!

Кассио.

Өрән гөзел айдым.

Яго.

Мен бу айдымы Англияда өвренипдим. Ичмек барада олар ялы уссат ёкдыр. Оларың янында даниялылар, немецлер, голландлар хем хичдир.

Кассио.

Олар шейле ичегенми?

Яго.

Иңлислерми? Даниялылар өлүм халында серхошка, олар яңы гойберилен ялы. Немецлер болса, олар дерлемәкә эййәм йыкылышып ятыр. Олар яңы энтиремәге башланында болса, голландиялылар эййәм өгәп башлаяр.

Кассио.

Бизиң генералымызың шаныны!

Монтано.

Гошулярын, лейтенант, мен хем сизден галмарын.

Яго.

Эй эзиз Англия! (*айдым айдяр.*)

Король Степан хусытды,
Өзине җалбар тикдирди,
Муззына бир крон берип,
Таляң дийип тикинчә сөкди.
Ол-а бир зор бейик король,
Сен болсаң хич бир сандан дәл.
Безег хеләк эдйәр юрды,
Көне плащыңа долан.
Шерап, шерап!

Кассио.

Бу айдым хас говы.

Яго.

Ислесеңиз, мен ене гайталайын.

Кассио.

Ёк, саг болың. Өзимизи шейле алып бармак бизиң дережәмизе мынасып дәл. Йөне вели, худайың өзи халас эдер дийип айдыляндыр. Халас болҗак җанлар хем бардыр, халас болмаҗак җанлар хем. Мен догры айдян герек?

Яго.

Догры, лейтенант.

К а с с и о.

Меселем, мен халас боларын. Гой, бу айдан сөзим үчин генералың, я-да ёкары дережели адамларың гөвнине хич зат гелмесин.

Я г о.

Мен хем.

К а с с и о.

Ёк, багышлаң. Илки мен. Генералың көмекчиси поручикден өң халас болмалыдыр. Гелиң өз везипэмиз билен мешгул болалың. (*Яглыгы гачяр. Оны галдырҗак боланда дызына чөкйәр*) Таңрым, бу гүнәкәр бенделериңи багышлавери. Сиз мени серхошдыр дийип хасап эдйәңизми? Ялңышярсыңыз. Ынха мениң поручигим. Бу мениң саг элим. Ине бу болса мениң сол элим. Ёк, җенаплар, мен серхош дәл. Мен геплэп билйәрин, берк дуруп хем билйәрин.

Х е м м е с и.

Хава, шейле.

К а с с и о.

А-ха, сиз хем разылашярсыңыз герек? Онда сизиң маңа серхош дийип айтмага хакыңыз ёкдыр. (*Гидйәр*)

М о н т а н о.

Җенаплар, шу хэзир мейданча чыкып
Гаравулларымызы ерлешдирелиң.

Я г о.

Гөрдиңизми, яңкы чыкан йигиди.
Эгер оның энче бетгылыклары,
Ягшы гылыкларна агдык гелмесе,

Оңа хут Цезарь хем гуваныл билер.
Ай яшырып нәтҗек, ол бетбагт ичйәр.
Отеллоң ынамын пуҗа чыкарып,
Адымыза шумлук гетирәймесин.

Монтано.

Ол хер гүн шейлеми?

Яго.

Хер гиҗе шейле.
Салланчагын шерап үврәп дурмаса,
Гиҗесем, гүндизем ятып биленок.

Монтано.

Отелла айдылса, ягшы боларды,
Лейтенантың оңат тарапын билип,
Оның етмезини билйән хем дәлдир.

Родриго гидйәр. Яго Родрига пышырдап.

Яго.

Лейтенантың ызына дүш, сындырма.

Родриго гидйәр.

Монтано.

Шейле везипәни шейле адама
Нахак ынаныпдыр, мавра дуйдур.

Яго.

Ёк, ёк, мен дуйдурман, Кассио меӊ досдым,
Гайтам оны халас этмек үчин мен
Элимден гелдикче гайрат эдерин.
Бу галмагал нәме?

Сахнаның еңсесинде галмагал.

С е с.

Көмек эдиң, көмек!

Р о д р и г о н ы ковалап К а с с и о гирйәр.

К а с с и о.

Харамзада.

М о н т а н о.

Нәме болды, лейтенант?

К а с с и о.

Маңа везипәми өвретҗек болмак!
Мен муны чүйшәме дыкы эдинерин.!

Р о д р и г о.

Чек элиңи!

К а с с и о.

Ене геплейәрем неҗис.

Р о д р и г о н ы уряр.

М о н т а н о. (*Оны саклап*).

Өзиңизи дүрсәң! Дурың, лейтенант.

К а с с и о.

Сиз гошулмаң, ёгсам келләңе бирн.

М о н т а н о.

Сиз серхош.

К а с с и о.

Ёк бол!

Урушярлар.

Яго. *Родрига пышырдап*

Җаң как! Халкы өрүз!

Родриго гидйәр.

Кассио! Монтано! Өзиңиз дүрсәң!
Бес эдиң, җенаплар! Көмеге гелиң!
Дәлиредиңизми? Көмеге гелиң!

(Җаң какыляр).

Ах җын уран бу җаң какян акмак ким?
Масгаралык! Шәхер аяга галды.

Отелло нөкерлери билен гелйәр.

Отелло.

Бу галмагал нәме?

Монтано.

Мен яраландым. (*Йыкыляр.*)

Отелло.

Бес эдиң җаныңыза хайпыңыз гелсе!

Яго.

Сиз эшидйәңизми? Дурың, лейтенант!
Монтано, җенаплар! Бес этсеңиз-ле!
Өзиңизи дүрсәң! Генерал гелди.
Бу нә болуш, гөзиңиз гапылдымы?

Отелло.

Бу томаша серет! Бу болуш нәме?
Бир-биримиз билен чарпышар ялак
Канун позар ялы биз түркми нәме?
Гозганаймаң! Эгер ким довам этсе,

Мен оң җаныи җәхеннеме ёлларын.
Айдың, бес эдилсин җаң какылмагы.
Шәхериң ховсала дүшмеги мүмкин.
Ери, нәме болды, офицерлер айдың.
Ягоның-а йүзи дув-ак болупдыр,
Ханы айт, бу ишлери илки башлан ким?

Яго.

Гүл-алагүлликди, дүшүнмейәрин.
Бир-бирине гаты-гайрым диймезден,
Булар бирден урушмага башлады,
Масгаралык? Шу утанҗы гөремден,
Эгер чын сөвешде мең аякларым
Майып болан болса, хас оңат борды.

Отелло.

Ери, Кассио, айдың, сиз ненең болуп,
Өзиңизи бейле хала салдыңыз?

Кассио.

Сиз багышлаң, гепләре межалым ёк.

Отелло.

Асыллы Монтано, сиз хер бир затда,
Сакланмакда хем-де эдеплиликде,
Хеммелере гөрелде болярдыңыз.
Ат-абрай, дережәңиз унудып,
Гиҗәң шерчисине дөнүп билдиңиз.
Сиз җогап бериң?

Монтано.

Мен агыр яралы.
Геплемесем, маңа хас оңат болҗак.

Шу ишиң нәхили ягдайда болшын,
Сизе айдып берер поручик Яго.
Өз-өзими горамаклыкдан башга,
Мениң асла хич бир эден гүнәм ёк.

Отелло.

Таңра касам эдйән, мең ганым җошяр,
Аклымың ерини газап долдуряр,
Эгер шол мең экиз тайым болса-да,
Элим галдырайсам, хөкман хеләк бор.
Шер нәхил башланды? Илки башлан ким?
Бу харби ягдайда эшидилмедик зат!
Халкың титрәп дуран бир махалында,
Гаравулчылыкда ганлы чакышмак!
Бу элхенч зат! Ери, Яго, башлан ким!?

Монтано.

Эгер-де йүз гөрүп, бирне гол япсаң,
Сениң догры солдат болмадыгыңдыр.

Яго.

Мең гөвниме дегмәң. Эгер мен Кассио,
Зыян этҗек болсам дилми кесерин.
Эмма мениң берҗек болян җогабым,
Зыян бермез дийип тама эдйәрин.
Биз Монтано билен гүрлешип дурдык,
Бирденем бир адам галмагал эдип,
Ылгап гелди, оның ызында болса,
Ялаңач гылычлы Кассио бар экен.
Монтано хем оның өңинден чыкып,
Ёлында дурды-да саклаҗак болды.
Мен хем шол гачаның ызындан етип,
Часлы чыкян сесин гойдурҗак болдым.
Эмма оң ызындан етип билмедим.

Соң ызымда гылыч сесин эшидип,
Деррев ылгап гелдим, ынха шу болуш.
Сизиң хут өз гөрүп дуршыңыз ялы,
Ине мениң гөрүп эшден затларым,
Эмма ятладярын, адам-адамдыр,
Тебигидир олаң ялңышмаклыгы.
Боюн алярын, йөне вели бу ишде,
Монтанаң өңинде Кассио языклы.
Эмма вели шол галмагаллап гачан,
Кассионың гөвнине шейле бир дегип,
Оны газап ата атландырыпдыр.

Отелло.

Сен, Яго, рехимдар боланың үчин,
Досдың гүнәсини еңлетҗек боляң.
Кассиоң гүнәсини хич өтмек болмаз.
Эй Кассио, мен сени оңат гөрйәрдим,
Эмма инди сен мең лейтенантым дәл.

Дездемона хызматгәрлер билен гайдып гелйәр.

Гөрсеңиз-ле! Булар нәзениними,
Сүйҗи укысындан оярыпдырлар.

Кассиога гарап.

Сен башгалара-да пент боларсың.

Дездемона.

Нәме болды?

Отелло.

Болан зат ёк, эзизим.
Монтано, мен сизи өзим бежәрин,
Сизи өз өйңизе алып гидерлер.

Монтаноны алып гидйәрлер.

Яго.

Сиз хәзир мазалы ачылыпсыңыз. Ненең бейле тиз ачылып билдиңиз?

Кассио.

Серхошлык шейтаны газап шейтанына ёл берди, маңа өз-өзими йигрендирмек үчин, бир бела икинҗи бирине орныны табшырды.

Яго.

Сиз хас ынсаплы адам. Әлбетде, харби вагтың ягдайына гөрә шейле бир зат болмадык болса, ол хас говы боларды. Болҗак иш болуп гутарды. Эмма муны дүзедип болар.

Кассио.

Эгер мен ондан мениң гуллугымы гайтарып бер дийип хайыш этсем, ол маңа сениң серхошлыкдан гөзиң ачыланок диер. Эгер мениң аждарханыңкы ялы йүз агзым хем бар болса ине шол җогап шоларын барыны хем петикләр. Өң акыллы болуп, ондан хем акмага дөнүп соңра-да хайвана дөнмек! Гең галмалы зат. Хер бир артыкмач пияла нәлет болсын, оның ичиндәки шейтаның хут өзидир.

Яго.

Бесдир, бесдир, шерап говы ёлдашдыр. Эмма оны ичмеги башармак герек. Ол барадакы несихатыңызы гойың. Инди болса ине шейле. Мениң сизе вепалыдыгымы сиз билйәнсиңиз дийип тама эдйәрин.

Кассио.

Ёгса нәме? Мен шоны өдемек үчин ичип серхош болдым.

Я г о.

Ери, айбы ёк! Хер адамың серхош болмагы мүмкин. Инди гулак асың. Сизе шейле бир зат этмек герек. Хэзир түйс хакыки генерал бизиң генералымызың аялыдыр. Отелло болса оның гөзеллигине гуваныпп, оны җан-дилден сөййэр. Сиз шол гөзеле өз такдырыңызы ынаның. Гой ол сизиң үчин эринден хайыш эдип, оны ырсын. Ол шейле бир рехимдардыр! Ол сизиң хайышыңызы айдышыңыздан-да оңат эдип берҗай этмесе өзине кемлик билер. Ине гөрерсиңиз, бары дүзелер.

К а с с и о.

Маслахатыңыза саг болың.

Я г о.

Мен чын йүрекден оңат гөреним үчин.

К а с с и о.

Ынанярын. Мен эртир ир билен Дездемонаның янына барарын. Эгер шовына дүшмесе, мениң ишимиң гайдыгыдыр.

Я г о.

Ишиңиз шовлы болсын. Гиҗэңиз хайырлы болсын, лейтенант. Мен гаравуллара айланып гөрейин.

К а с с и о.

Гиҗэңиз хайырлы болсын, вепалы Яго.

Гидйэр.

Я г о.

Инди маңа ким галп адам дийип билер?
Маслахатым анык, догры, акыллы.

Маврың газабны көшешдирмеги
Ким башарҗак Дездемонадан өзге?
Ол гөзелиң рехимдарлыгы болса,
Гөйә тебигат дек, шейле бир җомарт.
Оның үчин Отеллоны эретмек,
Шейле мүшгүл иш дәл, гөйә оюнҗак.
Бу ролы шейле бир ойнамак болар,
Эшденлер аңк болар, гөренлер хайран.
Мен Кассиога ненең эдип ногтаны,
Эле алмагың тәрин тапып беремде,
Мен бир нәкес кеззап болдыгыммыдыр?
Шейтаның өзи хем аздырҗак чагы,
Оңат, сүйҗи маслахатлар берйәндир.
Мең сада акмагым Дездемонага,
Көмек эт дийип хайыш этмәге башлар,
Ол пәкизе мелек болса мавра,
Оны ызына гайдып ал дийп ялбарар.
Мен хем шол пурсаты өзиме пейләп:
„Дездемонаң шейле рехимдарлыгы,
Йөне ере дәлдир“ дийип маврың—
Гулагына шүбхәң зәхрин дамдырын.
Дездемона оңа ялбардыгыча,
Оның хем шүбхеси барха гүйчленер.
Шол гөзелиң ягшы ниетлерини,
Бела-бетерлере дөндерерин мен.
Оның рехимдарлыгындан тор өрүп,
Барыны шол тора дүшүрерин мен.

Родриго гелйәр.

Ери, Родриго, ишлер ничик?

Родриго.

Мен бу ав авланышыгына тазы хөкмүнде гатнашман, диңе ит сүрисини долдурмак үчин, өй ити хөкмүнде гат-

пашярын. Мен бүтинлей батып галдым. Шу гүн мени ма лыжа енчдилер. Эгер мундан бейләк хем шейле бол болса, онда мен түвмаяк галып, сәхелчежик тежр билен Венецияга гайтмалы болжак.

Я г о.

Бисабрлар асла адам хем дәлдир,
Яра-да бир гүнде гутулып билмез.
Жадыгөйлик билен иш этжек болман,
Өз дана акылыңа даянмак герек.
Бир аз сабр эт. Ишимиз өрән шовлы.
Сени шол Кассионың енжени говы.
Ол шоның үчин хем ишден ковулды.
Хер бир миве деррев бишәййән дәлдир,
Эмма гүлләнден соң ол бишмән галмаз.
Ынха серетсене, даң атып баряр,
Дуйман галдык гижәниң хем геченин.
Сен нирде яшаяң? Угра жайыңа,
Саңа угра диййән. Соңра гүрлешерис.
Сен нәме бутнаман сөмелип дурсың?

Р о д р и г о гидййәр.

Ене ики иш бар. Гой Эмилия хем,
Кассио үчин ханумдан хайыш этсин.
Кассио Дездемона ялбарып дурка,
Отеллоны үстлеринден әлтерин.
Ынха гөзел план, бержай эдерин.

Гидййәр.

ҮЧҮНЖИ ПЕРДЕ

БИРИНҖИ САХНА

КИПР. ГАЛАНЫҢ ӨҢИ

Кассио билен сазандарлар гелйәрлер.

Кассио.

Бир гысгаҗык хас җошгунлы туш чалың.
Мен, җенаплар, муззыңызы берерин.

Саз чалыняр, вәши гелйәр.

Вәши.

Җенаплар, сизиң бу түйдүклериңиз Неаполдан боаймасын?
Яман бурунларына салярлар-ла.

I сазандар.

О нәхили, җенап?

Вәши.

Мени багышлаң, сизиң бу сазыңыз керной—сурноймы?

I сазандар

Керной—сурной, керной—сурной!

Вэши.

Оларың нәме дийп гуйруклары ёк?

I сазандар.

О ненеңси гуйрук, җенап?

Вэши.

Керной-сурной гуралларының дем гойберйән гуйругы боляндыр. Эмма иш мунда дәл. Ине сизиң сазыңыз үчин генералың берен пулы. Сизиң сазыңыз оңа өрән оңат яраны үчин, бес этмегиңизи хайыш этди.

I сазандар.

Ягшы, биз бес эдйәрис.

Вэши.

Белкем сизиң сеси чыкмаян сазыңыз бардыр?
Иң яманы хем шоның сесиниң эшидилмеги-дә.

I сазандар.

Ёк, сессиз саз болмаз.

Вэши.

Оның ялак болса түйдүклериңизи халта дыкың-да уграң. Шу ерде гараңыз гөрүнмесин.

Сазандарлар гидйәрлер.

Кассио.

Рехимдар болың, гулак асың.

Вэши.

Рехимдар болман, эмма гулак асмак болар.

Кассио.

Дилеварлыкдан чыкҗак зат ёк. Иң ягшысы, ме саңа алтын. Эгер генералың аялының яныңдакы кенизек оянан болса, шу ерик гелер ялы оңа дуйдурың.

Вэши.

Ол оянды, җенап. Мен оңа дуйдурарын.

Кассио.

Саг болың.

Вэши гидйэр. Яго гелйэр.

Вагтында гелдиңиз, Яго.

Яго.

Сиз шу гиҗе хич ятмадык боларлы?

Кассио.

Сизиң билен даңдан айырлышыпдык.
Дездемона мени кабул этсин дийп,
Сизиң аялыңыза гарашярын мен.

Яго.

Оны яныңыза деррев ёллайын.
Отеллонам бир яңа экидейин.
Ики чэк геплешиң, хас еңил болар.

Кассио.

Сизиң ярдамыңыза миннетдардырын.

Яго гидйэр.

Шуның ялы шейле мылайымговы,
Догрычыл адама душан дэлдирин.

Эмилия гелйэр.

Эмилия.

Эртириң хайырлы болсын, лейтенант.
Сизе мениң рехмим гелйәр, эзизим,
Айбы ёк, хеммеси дүзелер гидер.
Олар сиз барада гүррүң эдйәрлер.
Дездемона мыдам сизи голлаяр,
Эмма ол нәразы, гашларын чытяр.
Сизиң шол яралан адамыңызың
Кипрде өрән көп гарындашы бар.
Ол шу ерде эзиз гөрүнйән адам,
Сизи генералың бошатмагы хем,
Әтйәч үчин, сизиң пейдаңыз үчин.
Сизи оңат гөрйәр, хич унуданок,
Чемин тапып, ишиңизи дүзедер.
Эмма сиз гатышмаң, ише зелел бир.

Кассио.

Мүмкин болса Дездемона билен мен,
Ики чәк геплешип гөресим гелйәр.

Эмилия.

Онда йөр гиделли. Мен дүзедерин.
Оңа бүтинлейин билиңиз баглаң.

Кассио.

Чын йүрекден сизе миннетдардырын.

Гидйәрлер.

ИКИНҖИ САХНА.

ГАЛАДА БИР ОТАГ.

Отелло, Яго ве Киприң векиллери гелйәрлер.

Отелло.

Яго, сен шу хаты капитана бер,
Мең адымдан сената салам дийсин.
Мен галаны беркитмәге башлаян.
Гайдышының бизи шундан тапарсың.

Яго.

Мен эгленмән, деррев гайдып гелерин.

Отелло.

Мениң билен топлармызы гөрмәге,
Гитмәге мейлиңиз ёкмы, җенаплар?

Векиллер.

Биз сизе ёлдашлык эдерс, генерал.

Гидйәрлер.

ҮЧҮНҖИ САХНА.

ГАЛАНЫҢ ИЧИНДӘКИ БАГ.

Дездемона, Кассио ве Эмилия гелйәрлер.

Дездемона.

Сиз маңа ынаның, мәхрибан Кассио,
Элимден гелдикче гайрат эдерин.

Эмилия.

Мең әрим хем шейле бир гынаныпдыр,
Гөйә өз башындан бела инен дек.

Дездемона.

Ол рехимдар, хем-де догрычыл йигит,
Эмма, эзиз Кассио, сиз шүбхеленмәң,
Әрим билен хөкман ярашдырарын.

Кассио.

Хер хил мушакгада дүшсе-де башым.
Шонда-да мен сизе вепадардырын.

Дездемона.

Саг болың. Мен оны өзим хем билйән.
Сиз мең Отелломы оңат гөрйәңиз.
Хем-де оңа көпден бәри белет сиз.
Эмма оңа сыясат ёл берйәнчә,
Сизиң билен совук-сала болар ол.

Кассио.

Эгер шол сыясат узага чексе?
Шейле болмагына бахана-да көп.
Орным эеленер. Ёклугым билен
Өвреншерлер, асла дуюлман галар.
Генерал хем ыхласымы унудар.

Дездемона.

Ол болмаз. Ынха мен Эмилияң янда,
Шейле болмаҗагна касам эдйәрин.
Сизиң орныңызы хич киме бермез.
Сизе сөз берйәрин, разы болянча,
Отеллоны өз эркине гоймарын.
Мектебе дөндәрин ёрган-дүшегин,
Нахарханасын хем несигатхана.
Оның билен эден хер гүррүңимде,
Сениң адың хең хөкмүнде яңланар.

Шатлан, тукат болма, сеӊ төвеллачыӊ.
Өлер, эмма айдан сөзинден дөнмез.

Эмилия.

Генерал хем гайдып гелйәр ызына.

Кассио.

Ругсат бериӊ, мен бу ерден гидейин?

Дездемона.

Ёк, сиз гитмәӊ. Яныӊызда геплешерс.

Кассио.

Ёк, ёк. Мен гидейин. Меӊ халым харап,
Шу хәзир дәл, ене башга бир вагт.

Дездемона.

Айбы ёк, гой сизиӊ диенӊиз болсын.

Кассио гидйәр. Эли кагызлы Отелло ве Яго гелйәрлер.

Яго.

Бу маӊа ярамаяр.

Отелло. (*Бирден доланып*)

Сиз нәме хакда?
Нәме хүӊүрдейәӊ?

Яго.

Ай хич-ле. Бош зат.

Отелло кагызларына середйәр. Үмсүмлик.

Отелло.

Яңкы Дездемонаң янындан гиден
Кассио дәлми?

Яго.

Ёк-ла. Ол болҗак зат дәл.
Ай ёк, ол дәл, Сизи гөрен бадына,
Гөрүлен огры дек болуп гачмазды.

Отелло.

Мен-ә шолмыка дийп гүман эдйәрин.

Отелло столда кагызларына середйәр.

Дездемона.

Ери, сең ишлериң ничик, әзизим.

Отелло тисгинип оның маңлайындан өпйәр.

Хәзир бир арзачы билен геплешдим,
Сен оны ишинден кованың үчин,
Ол бичәре тукат, гайгыдан өлйәр.

Оттелло.

Ол хайсы арзачы?

Дездемона.

Сең лейтенантың.
Эгер мени аз-кем арзылян болсаң,
Хәзириң өзинде шоң билен яраш.
Оң ялңышы атанлыкда болан зат.
Бир бет максат билен эдилен иш дәл.
Ол саңа хакыки вепалы бир дост.

Егсам мениң адам танамадыгым.
Оны өңки гуллугына гайдып ал.

Отелло.

Эйсем хэзир шундан гиден шолмыды?

Дездемона.

Пушман болуп шейле бир гайга батан,
Оң гайгысы маңа-да тэсир этди.
Сен оны гайдып ал.

Отелло.

Эмма хэзир дэл.

Дездемона.

Онда хачан алҗак?

Отелло.

Ине, хай диймэн.

Дездемона.

Шу гүнми, агшаммы?

Отелло.

Ёк, шу гүн-э дэл.

Дездемона,

Эртир ир биленми, я-да өйлэнми?

Отелло.

Эрте өйлэн офицерлер мыхман чагырды.

Дездемона.

Онда эрте агшаммы? Я биригүнми?
Сишенбе гүними, я чаршенбеде?
Хайсы гүн алҗагңы ачык айдып бер.
Мөхледиң үч гүнден артык болмасын.
Тертиби, дүзгүни хас берк саклап,
Гөрелдәниң зерурдыгын билйәрин.
Эмма ол өзиниң эден гүнәсин,
Боюн аляр, хем-де өкүнйәр оңа.
Ханы маңа айт, ол хачан гелсин?
Мен сениң болшыңа хайран галярын.
Сен менден бир зады хайыш эдәйсең,
Шоны кабул этмән, гиҗикдирҗегми,
Асла гөвниме-де гетирип билмейән.
Гүррүң ким барада? Кассио барада!
Хут шол икимизи душдурмак үчин,
Дынман гайрат эден адам барада.
Сең хакыңда бир якымсыз сөз дийсем;
Ол эгленмән сең тарапың тутярды,
Хәзир шоны саңа субут этмәге.
Гөр нәче сөз сарп этмели болярын.

Отелло.

Ягшы. Бесдир. Ислән вагты гой гелсин.
Хи-де сең гөвниңе дегеринми мен!?

Дездемона.

Эмма муны сен бир пешгеш дийп санма,
Иш менде дәл. Мунуң өзи гөйә мен,
Эллик гей, нахар ий, хем йылы гейин
Дийип саңа ялбарян ялы боляр.
Эгер сениң маңа болан сөйгиңи,

Бир вагтлар сынап гөрҗек болайсам,
Онда мен хас мүшгүл бир зат тапардым.
Бужагаз нәмедир?

Отелло.

Сең гөвниң йыкман.
Эмма хәзир мең ишим бар, багышла.
Хайыш эдйән, бир аз мени еке гой.

Дездемона.

Буйрың, сөзиң йыкман, хош гал, эзизим.

Отелло.

Саг бол. Багтлы бол. Хәзир гелерин.

Дездемона.

Гидели, Эмилия, боюн эгйәрин.
Сең ислегиң мениң үчин пермандыр.

Эмилия билен гидйәр.

Отелло.

Сен мениң шатлыгым! Өлмелем болсам,
Сени сөййәними гизләп билмейән.
Эгер сени сөймеклигим галайса,
Йүрегими көшешдирен зат болмаз.

Яго.

Хезрети генерал...

Отелло.

Ери нәме, Яго?

Яго.

Кассио сизиң гөзел Дездемонаны
Сөййәнңизи тойдан өң билйәрмиди?

Отелло.

Ол билйәрди. Ери, биленде нәме?

Яго.

Ай йөне сорайдым. Бир пикир үчин.

Отелло.

О нәхили пикир?

Яго.

Диймек онда ол,
Сизден хас өңрәк таныш экен-дә?

Отелло.

Хава. Хут ол бизиң икимизиң хем,
Арамызда савчы болуп гезйәрди.

Яго.

Савчы болуп?

Отелло.

Хава, ол савчы болуп...
Ери, муның нәме эрбет ери бар?
Я-да ол ынама мынасып дәлми?

Яго.

Мынасып-ла.

Отелло.

Ол шоны хут өдеди.

Яго.

Ол өдеди.

Отелло.

Нәмә мүңкүрлик эдйәң?

Яго.

Мүңкүрлик эдйәң?

Отелло.

Саңа нәме боляр?

Бир сыхлы гайталап, сорап дурмагың,
Бир эммасы бардыр. Айт, нәме бар?
Сениң пикриң шейле элхенч бир затмы?
Оны дуйдурмага чекинйән ялы.
Сен Кассионы гөрениңде: „бу болуш
Маңа ярамаяр“ — дийип айтдың.
Шол маңа савчылык этди диемде,
Ене бир хил болдың! Гашыңы чытдың.
Пикриң нәме? Гөйә сениң бейниңе,
Элхенч бир зат мәкәм орнашан ялы?
Сен шоны аян эт, дос болян болсаң.

Яго.

Мен сизе вепалымыкам диййәрин?

Отелло.

Сен, догры, вепалы, нәхак ере сен,
Яңрап йөренлерден болманың үчин,
Вәхм эдйән гүмүртик мүңкүр сөзиңден.
Сырлы сөз сөзлемек — кеззаплар үчин,
Ол хем инче хилелериң биридир.
Эмма догры адамлар айданда вели,
Дыммага чыдамян йүрек сесидир.

Яго.

Кассионы акйүрекмикә диййәрин.

Отелло.

Мен хем.

Яго.

Догрыдыр-ла.

Отелло.

Хөкман шейледир.

Яго.

Хава-ла, Кассио догрычыл адам.

Отелло.

Ёк, мунын дәл. Айт, сен нәмә мүңкүр?
Сен бир зат билйәрсиң. Сапалак атма!
Болшы ялак айт, яман хем болса?

Яго.

Хазрати генерал — өзиңден ула,
Боюн эгмеклик эсгерлериң борҗыдыр.
Эмма вели анык болмадык пикрин
Аян этмезлиге гул хем хаклыдыр.
Гөвниме геленин айдаймалымы?
Эгер бирден шол ярамаз пикирлер
Ерликсиз болайса, шоның өзи-де,
Пәк мукаддес бир ыбадатханада,
Азгын сөзлер сөзлән ялы болмазмы?

Отелло.

Дост достының хеләк болянын билип,
Дуйдурмаса, шондан достлук болармы?

Яго.

Белкем мениң сызян задым ялңышдыр.
Мен боюн алян, эрбет хэсиетим бар.
Дурмушдакы хер бир болян затларың,
Яман тараплары гөвниме гелйэр.
Иң говысы мениң айдан затларма,
Үнс бермесеңиз рахат борсыңыз.
Мең гөвниме гелйэн затларың өзи,
Акыла-да, намыса-да сыгмаяр.
Шолаң барын сизе айдып бермеклик,
Этйэчлилик, акыллылыкдан дэлдир.

Отелло.

Ачыграк айт.

Яго.

Эй хазрати генерал.
Аялда хем эркекде хем тэмиз ат,
Бахасына етилмейэн газнадыр.
Ичи пуллы гапҗык огурлан огрың,
Бир бош зады огурладыгы болар.
Пул нэме? Бу гүн менде, эрте хем сенде,
Мүңлериң элинден гелип гечен ол.
Эмма вели тэмиз ады огурлан,
Шол эден ишинден өз-э баямаз,
Бизи вели гедай гүне галдырар.

Отелло.

Таңрының хакы үчин ачыграк сөзле.

Яго.

Мең йүрегми согруп чыкарсаңыз-да,
Сөзлемен, башарман, айдып билмерин.

Отелло.

Ине саңа-а!

Яго.

Габанмакдан сакланың.
Чакан гөзли, аздырыжы ол шейтан,
Иле гүлки эдйәндир өз авыны.
Аялының ойнашлыдыгын билип,
Сөймегини гоюп билен бир адам,
Багтлыдыр. Эмма ким гүман эдип,
Ене-де сөймегин гоюп билмесе,
Шол бир ишигайдан нәлеткердедир.

Отелло.

Хава, ол довзахдыр. Элхенч довзахдыр.

Яго.

Өз гүнинден разы болан гарыбың,
Шожагаз гүни хем оңа байлыкдыр.
Эмма гарып дүшмегинден горкан бай,
Ол гара гышдан хем бетер гарыпдыр.
Эй таңрым, сен мениң дост-ярларымы,
Габанжаңлык беласындан саклавер.

Отелло.

Дур энтек. Сен муны нәчүн айтдың?
Сен мени габанжаң гүманлар билен,
Өмрин гечирер дийп гүман эдйәрмиң?
Ёк, ёк, мен бир зады гүман этдимми,
Деррев чөп дөвүлен ялак эдерин.
Эмма сениң өз гөвниңе гетирйән,
Болгысыз, эсассыз гүманың үчин,
Габаныпп, от-элек болуп йөрәйсем,

Сен мени бир гарры гечә чалышай.
Сең аялың гөзел хем-де акыллы,
Хем чөрекли, мәрекечил, гейнувлы,
Хем шадыян, айдым айдяр, танс эдйәр—
Диенлери үчин габанмалымы?
Нирде пәклик хем-де гөзеллик болса,
Шол затлар хем пәкдир хем-де гөзелдир.
Мениң кешбим билен оң гөзеллигни,
Деңешдирйәнлернем гөвниме аламок.
Мени хут оң өзи сайлады ахыры.
Ёк, Яго, бейле дәл, илки берк дерңәп,
Такыгына, җикме-җигине етип,
Эгер анык болса, ана шондан соң
Хем сөйги, хем-де шол габаиҗаңлыгың
Икиси билен хем хошлашмалы бор.

Яго.

Мен өрән шат, сизе вепалылыгмы,
Гөркезмәге маңа гиң ёл ачылды,
Энтек анык зат ёк, мең маслахатым,
Гызман хем ховлукман, ассырынлыкдан,
Өз аялңыз билен лейтенант Кассиоң,
Арагатнашыгна берк үнс бериң.
Пәк йүрекли рехимдарлыгыңызы,
Сизиң гаршыңыза уланмасынлар.
Мен хас белет Венецияң гызларна?
Әрлериниң гүман этмейән затлары,
Диңе бир асмана — таңра беллидир.
Олар өз ызларны сүпүрмек үчин,
Уят-хая дийлен зады билмейәр.

Отелло.

Сен хут шол хакдамы?

Яго.

А ёгсам нәме?
Белкем сиз сөйгили аялыңызы,
Башга хили дийип хасаплаянсыңыз
Эмма ол хут тойының өң янында,
Сизи шейле пугта сөййән вагтында,
Гөрер гөзе сизи йигренен болуп,
Өз атасыны хем алдамадымы?

Отелло.

Хава, ол шейледи.

Яго.

Мен хем шоны айдян.
Гызындан алданан атасы пакыр,
Жадыланандыр дийип гүман эдипди.
Никаның өң янда шейле эдйән бир гыз.
Никадан соң нәдер? Мени багышлаң.
Жаныпкешлигимден гөр нирә етдим?

Отелло.

Ёк, ёк, саг бол?

Яго.

Эмма арман мен сизи,
Нәхак ере толгундырдым өйдйәрин?

Отелло.

Ёк, бейле дәл.

Яго.

Элбетде, ол шейледир.
Эмма сизи оңат гөреним үчин,

Йөне вели мениң айдан сөзлерме,
Бирденем ончаклы әхмиет берип,
Хас дүйпли нетиҗә гелҗек болайман.

Отелло.

Горкма.

Яго.

Шейтсеңиз, ялңышдыгыңыздыр.
Кассио мең җана-җан достым ахыры.
Сиз бир зада толгуняңыз, генерал.

Отелло.

Ёк, ёк, аялымың тәмизлигине,
Мен энтег-ә шүбхеленип дурамок.

Яго.

Сизе-де, оңа-да көп яшамагы
Хем ынанышмагы алла етирсин.

Отелло.

Белкем оның тебигатының өзи...

Яго.

Хут меселе шонда. Ол анык мысал.
Юрдының яш йигит — җуванларындан,
Өзини кесеки тутҗак болмагы,
Бу тебиги болҗак иш дәл ахыры?
Шу мысалың өзи азгынчылыгың,
Хем-де хапа бозук бет ниетлигиң,
Хайран эдйән аламаты дәлмидир?
Бу сөзлерим Дездемона хакда дәл,
Ол барада энтек анык бир зат ёк.

Эмма вели ол хем өзини раслап,
Сизи өз юрдының яшлары билен,
Деңешдирип, өкүнмесе ягшыдыр.

Отелло.

Хош вагтың. Сен угра. Башга зат билсең,
Гел хабар эт, хем-де өз аялыңа,
Дездемона гөзетчилик этгин дий.
Хош вагтың, хош вагтың.

Яго.

Хош гал, генерал (*гидйәр*).

Отелло.

Нәме үчин өйлендим? Намыс горажым,
Айдан затларындан хас кән билйәндир,

Яго (*гайдып гелип*).

Бу меселә чуңңур гиришҗек болуп,
Дызамазлыгыңызы хайыш эдйәрин.
Сабр эдиң, генерал, вагт гөркезер.
Кассионың ажайып офицерлигне,
Дил етирмен, эмма шейле-де болса,
Оны энтек ише гайдып алмаздым.
Оң такдыры хакда Дездемонаның
Нәхил гараяның сынап гөрердим.
Оны ене өңки ишине гайтар дийип,
Иргинсизлик билен ялбаряныны,
Я-да ялбармаяның билмегиңиз герек.
Ене гайталаярын: ховсала дүшүп,
Мен хас өте геченмикәм диййәрин.
Дездемона хакда яман ой этмәң.

Отелло.

Сен горкма, мен өзиме эрк эдйән.

Яго.

Ене бир гезек хош вагтыңыз, генерал.

Гидйәр.

Отелло.

Бу өрән догрычыл, адамларың хем,
Әхли гатнашыгын селҗерип билйәр.
Айданлары догры болуп чыкайса,
Мең лачыным экди болмаҗак болса,
Эгер шол лачының аягның багы,
Йүрек дамарымдан болян болса-да,
Бошадарын, гой ол асмана галып,
Хер яна первазлап, багтын гөзлесин.
Мен гара. Ине шол асыл себәби.
Гейнувлы, дилевар, диллери билен —
Нагыш чекип йөренлериң бири дәл.
Мен гарры. Айдян затларым нәме?
Дездемона гитди, мен хем алдандым.
Мени көшешдирҗек диңе бир йигренч.
Ине никаларың элхенч ери шол?
Шол нәзенин гөзеллере биз ээ,
Эмма олаң арзувларна ээ дәл.
Мен сөййән задымың бир бөлегни хем,
Башга адамлар билен пайлашанымдан,
Бир гамышлы, порсан керепли көлде,
Гурбага боланмы оңат гөрйәрин.
Асыллы затлары, бейик максады,
Дурмуша гечирмек мүшгүл иш боляр.
Галплык алдар, догрылык хем ынанар.

Дездемона ве **Эмилия** гайдып гелйәрләр.

Йне Дездемона. Эгер-де шол хем,
Мекирлик, җөгилик эдйэн болайса,
Асман өз-өзине гүлдиги болар.
Муңа асла мен ынаныл билмерин.

Дездемона.

Нахар вагты болды. Саңа нэм болды?
Мыхманлар гарашяр. Хемме йыгнанды.

Отелло.

Мени багышла.

Дездемона.

Сен юваш геплейэң!
Нэхошладыңмы?

Отелло.

Мең келлэм агыряр.

Дездемона.

Ол укыдан, сең аз ятаныңдандыр.
Мен келлэңи яглык билен даңайын,
Ол гутулар.

Отелло.

Сениң яглыгың кичи.

Оның яглыгыны итберйэр. Яглык ере гачяр.

Йөр гидели.

Дездемона.

Арман, сен нэхошлапсың.

Отелло билен Дездемона гидйэр.

Эмилия.

Бу яглыгы тапаныма өрән шат,
Муны мавр өз тойында берипди.
Мениң әрим болса хут шу яглыгы,
Ялбарярды маңа огурлап бер диййп,
Эмма мавр шу яглыгы беренде,
Пугта сакла диййп табшыран экен.
Ине шоның үчин Дездемона хем,
Шу яглыгы өз янында сакларды,
Шуң билен геплешип, шуны өпйәрди,
Мен хем Ягоң хайыш этмегне гөрә,
Шуны нусга эдинип нагшын аларын.
Бу яглык оң нәмесине герекқә!?
Гой бегенсин. Мунын кын бир зады ёк.

Яго гайдып гелйәр.

Бир өзиңми? Нәме сөмелип дурсың?

Эмилия.

Хүңүрдеме. Сениң үчин бир зат бар.

Яго.

Эййәм билйән, ол белли зат.

Эмилия.

Ханы бил.

Яго.

Сең ол диййән задың — самсык хелейдир.

Эмилия.

Хут шейлеми? Бары шолмы? Бу нәме?
Шу яглыга нәме сылаг берерсиң?

Яго.

О нәхили яглык?

Эмилия.

Нәхили яглык?
Бу шол яглык, Отеллоң өз тойында,
Дездемона совгат берен яглыгы.
Сең маңа огурла диййән яглыгың.

Яго.

Сен огурладыңмы?

Эмилия.

Ёк, огурламок.
Элинден гачыран болмага чемли.

Яго.

Берекелла? Ханы деррев бер маңа.

Эмилия.

Ханы айт, нәме үчин шу яглыгы сен,
Бирсыхлы иргинсиз талап эдйәрдиң.?

Яго оның элинден яглыгы силкип аляр.

Яго

Нәденимде нәме, ол сең ишиң дәл.

Эмилия.

Иң говысы бу яглыгы сен алма.
Йитенин биләйсе бикәм дәлирәр.

Яго.

Тапаның барада дымгын, лал болгын.
Ханы угра. Бу маңа иш үчин герек.

Эмилия гидйәр.

Муны Кассиоң отагына ташларын,
Гой мавр яглыгын шоңкыда гөрсин.
Габанҗаңлар үчин бош затҗагаз хем,
Мукаддес китапда язылан ялы,
Олар үчин кувватлы бир делилдир.
Бу яглыҗак улы оюн турузар.
Мавр хас үйтгеди, мениң зәхермиң.
Оңа тәсир эдйәнлиги гөрүнйәр.
Гүманың өзи хем хут бир зәхердир,
Ол бирден янмаяр, эмма кем-кемден —
Күкүрт магданы дек ловлап туташяр.

Отелло гайдып гелйәр.

Ол гелйәр. Гой гелсин. Инди мавры,
Дүнйәниң мүң хили дерман отларам,
Өтен гиҗедәки сүйҗи уклашы дек,
Оның укысыны гетирип билмез.

Отелло.

Маңа бивепалык этмек!

Яго.

Бесдир, генерал.
Ол пикири ташлаң.

Отелло.

Чүйре! Сен ёк бол!
Сен мени бир сөнмез ода ташладың.

Касам әдйән, бир азажык билеңден,
Алданяның билмән гезмек говы экен.

Яго.

Ёг-а, бу болшыңыз нәхил, генерал!

Отелло.

Сөвер ярың башга билен болянын,
Эшитмесең я-да оны гөрмесең,
Ол иш сениң пархыңа-да болмаяр.
Сен хем соңкы гиже айшы-ашратда,
Оның билен сүйжи укыда ятярсың.
Мен Дездемонаның додакларындан,
Кассиоң посаларның ызын тапмаярдым.
Бир таланан адам талананлыгын,
Дуйман галса таланмадыгы болар.

Яго.

Мен шейле сөз эшиденме гынанян.

Отелло.

Эгер тутушлайын бир полк солдат,
Шоң билен арасын сазлан болса-да,
Мен эгер шоны-да билмейән болсам,
Шонда хем өзими багтлы билердим.
Хош гал, долы дурмуш! Хош гал рахатлык!
Хош галың хайбатлы агыр гошунлар!
Батырлык газанан чын гахрыманлар!
Йити сесли шейпур, кишңешйән атлар!
Түйдүклер хем толгундырыжы депреклер!
Дабаралы еңишлер, шалык байдаклар!
Батыр эсгерлериң гуванжы болан,
Намыс хем-де ялдыравук гураллар!

Агзындан от сачян хайбатлы топлар!
Хош гал! Отеллоның болҗагы болды.

Яго.

Ойланың, бу болҗак затмы, генерал?

Отелло.

Нежис, ядыңа сал, мең аялымың.
Габахат ишини субут эдерсиң.
Эгер шоны субут эдип билмесең,
Газабыма гайтавул берҗек болаңдан,
Ит болуп догулан болсаң говы борды.

Яго.

Бу зат ахырында гөр нирэ етди!

Отелло.

Мең гөзиме гөркез, ёгсам-да болса,
Шүбхе галмаз ялак анык делил тап.
Тапмадыңмы,— башың билен сен хошлаш.

Яго.

Мениң генералым...

Отелло.

Нэхак ере сен,
Оны масгаралап, мени хем өртэп,
Йөрен болсаң, келемэңем чөвүрме.
Шу эден этмишиң үстесине-де,
Тапан-тупан ёвузлыкларың йүкле.
Асман гөз-яш эдип, земин гең галсын.

Яго.

Эй гудратлы асман, эшидйәрмиң сен!
Сиз адаммы! Сизиң йүрегиңиз нирде!
Таңрым яран болсын, өз гуллугымдан,
Эл чекйәрин хем-де чыкып гидйәрин.
Мен акмак экеним, догрычыл болуп,
Гарып башым бела-бетере сокдым,
Эмма алкыш алмак дерегне болса,
Лагнат чагбасының астына дүшдим.
Эй яланчы дүнйә! Эй пелек, сениң
Берен сапагыңа саг бол айдярын,
Достыңы горамак ховуплы зат экен.
Догрычыллык-да бир яманлык экен.
Мундан бу ян пикрим дашыма чыкмаз.

Отелло.

Дур. Сең сөзиң хакыката меңзейәр.

Яго.

Инди мен акыллы сөзләсим гелйәр,
Догрылыкдан саг бол газанаймарсың.

Отелло.

Дездемона вепалы болса герек,
Я бейле дәлмик-ә!? Сен алданокмы!
Я-да алдаярмың? Делил тапып бер.
Оң пәкизе ады айдан хем акды,
Инди шол тәмиз ай менден хем гара.
Шоны гаралан сен, ачык субут эт.
Дүнйәң ханҗары бар, якян оды бар,
Зынданы бар, сыртмагы бар, зәхри бар,
Мен шолары талап эдип дурамок.
Эмма маңа ач-ачан билмек герек.

Я г о.

Гөрйән вели, сиз хас толгунярсыңыз.
Себәби мен, шоңа пушман эдйәрин.
Шоң анығны билмек ислейәңизми?

О т е л л о.

Ислег дәл, мен шоны талап эдйәрин.

Я г о.

Эмма айдың! Ничик, ненеңси халда!
Олар гужаклашып дуран чагында,
Шолара дуйдурман гөрмекчими сиз?

О т е л л о.

Өлүм хем-де нәлет!

Я г о.

Айдың, нәтмели?
Хут шол халда гөркезәймек кын болар.
Эгер олар шейле яшрын затлары,
Кесекә гөркезип дуран болсалар,
Онда гой олара нәлетлер болсын.
Нәтмели? Олары нәхил тутмалы?
Олар гечи, мөҗек, я-да маймын дәл,
Середип гөр, ине делил диймәге,
Эмма гөзе гөрүнмейән делил бар.
Ана шондан маны чыкарарсыңыз.

О т е л л о.

Эмма шүбхә бирҗик ер галаймасын.

Я г о.

Маңа ёкуш дегйәр, эмма алач ёк.
Мен сизе җана-җан дос боланым үчин,

Хас өте геченими инди билйәрин.
Мен яңы якында лейтенант билен,
Биле ятдым, эмма дишим агырып,
Шол гиҗе бирҗигем уклап билмедим.
Шейле бир первайсыз яңралар боляр,
Ана шолар хут өз дүйшлеринде хем,
Гизлин сырларыны янрап ятярлар.
Кассио хем шейле экен. Ол хем самырдап:
„Эзизим, мелегим, эй Дездемона,
Әтийәчли бол, сөйгимизи гизләли“—
Дийди-де ол мениң элимден гысып,
Җошгун билен огшамага башлады.
Шейле бир өпйәрди, гөйә өпүши,
Көк-дамары билен додакларымдан,
Хут согруп алайҗак ялы болярды.
Соңра-да аягны будыма ташлап,
Ах чекди-де: „Сени мавра берен,
Шол такдыра нәлет эдйәрин!“— дийди.

Отелло.

Элхенч! Бу элхенч зат! Бу өрән элхенч!

Яго.

Онын өзи диңе бир дүйш ахыры.

Отелло.

Дүйш бар, дүйш бар? Эмма бу дүйшиң өзи,
Шол өңки гүманың үстини ачяр.

Яго.

Шол өңки делили ене беркидйәр.

Отелло.

Пара-пара эдерин Дездемонаны.

Я г о.

Бирден гызыбермәң. Анык делил ёк.
Белкем бизиң гүманымыз ялңышдыр.
Маңа айдың, Дездемонаң элинде,
Бир нагышлы яглык гөрүпмидиңиз?

О т е л л о.

Той гүнимде шол нагышлы яглыгы,
Мен Дездемонага совгат эдипдим.

Я г о.

Ах, ол шейле экен-ә? Мен билмейәрдим.
Эгер шейле болян болса, мен шу гүн,
Шол яглыгы Кассиоң элинде гөрдим.
Ол шоң билен алкымын сүпүрйәрди.

О т е л л о.

Эгер шол болайса...

Я г о.

Шолмы я дәлми,
Эмма бу-да үстесине бир делил.
Өңки делиллери хас хем беркидйәр.

О т е л л о.

Ах шоның мүңде бир жаны болсады,
Бир җан азлык эдер ар алмак үчин,
Инди мен билйәрин, сениң сөзиң хак,
Ынха серет,— өз болгысыз сөйгими
Еле совурярын, учды, гутарды!
Галкын сен, ар алмак, дүйпсүз довзахдан!
Чиш! Йылан зәхринден, эй долан йүрек!

Яго.

Өзиңизи дүрсәң.

Отелло.

Ган дөкмели, ган!

Яго.

Белкем пикриңизи үйтгедерсиңиз?

Отелло.

Ёк, Яго, хич хачан. Гара деңизиң,
Гиҗе-гүндиз дынман Геллесфонт тарап,
Акышы дей ганлы пикирлерим хем,
Тә шолардан ар алянчам көшешмез.

Дызына чөкйәр.

Саңа касам эдйән, эй нурлы асман,
Тә шолардан бир кемсиз ар алянчам,
Өз берен мукаддес сөзимден дәнмен!

Яго *(ол хем чөке дүшүп)*.

Энтек турмаң. Эй барк урян йылдызлар,
Сиз шаят болыңлар, ине, мен Яго,
Кемсидилен Отеллоның гөвни дийп,
Элини, пикирини, бар укыбыны,
Шонын хызматына уланҗагыны,
Хатда эгер ган хем дөкмели болса
Хөкман берҗай этҗегне касам эдйәр.

Икиси хем туряр.

Отелло.

Сениң маңа вепалы дос боланңы,
Бош бейхуда сөзлер билен гутламаян,

Шоны деррев ише гөнүкдирйәрин.
Гулак ас, Кассионың өленин маңа,
Үч гүниң ичинде хабар берерсиң.

Яго.

Мең достымы өлен хасап эдәйиң,
Эмма Дездемонаның җанна каст этмәң.

Отелло.

Нәлет болсын, ол ыкманда неҗисе!
Шол гөзел мелгуның җаныи алмага,
Маслахат этмәге мениң билен йөр.
Сен инди мең лейтенантым боларсың.

Яго.

Мен өмүрлик этагатлы гулыңыз.

Гидйәрлер.

ДӨРДҮНҖИ САХНА

ГАЛАНЫҢ ӨҢИНДЕ.

Дездемона, Эмилия хем вәши гелйәрлер.

Дездемона.

Сиз лейтенант Кассионың ниреде яшаяныны айдып билмежекми?

Вәши.

Айдып билмен.

Дездемона.

О нәме дийип?

Вэши.

Ол харби адам. Олар бела боляр. Бар-да өзиң билэй. Оңа нэхили яраныл болар. Бу харби сыр.

Дездемона.

Эйсем нэтмек герек?

Вэши.

Айтмарын. Бу-да харби сыр.

Дездемона.

Сен гидип оны тапмагы хем-де оңа бир нэче сөз айтмагы боюн алмазмың?

Вэши.

Боюн алман нэме! Ине бу адамың башарҗак зады.

Дездемона.

Сен оңа шу ере гелсин дийип айт. Мен генералы оның бэхбидине ырдым. Хеммеси дүзелер диен тама бар.

Вэши гидйэр.

Эмилия, нэтдимкэм, яглыгым ёкла?

Эмилия.

Нэдениңи билмейэрин, меликэм.

Дездемона.

Оң ерине ичи алтындан долы,
Гапҗык йитен болса говы боларды.
Эмма мең багтыма мениң Отеллом,

Хас акыллы, бир келпең габанҗаң дөл,
Ёгсам оң гөвнине нәме гелерди?

Эмилия.

Онда сең Отеллоң габанҗаң дәл-дә?

Дездемона.

Элбетде дәл. Мунын ватанның гүни,
Бейле бет гылыгы якып ташлапдыр.

Эмилия.

Ол гелйәр.

Дездемона.

Мен оны эркине гойман.
Кассионың гүнәсини өтйәнчә.

Отелло гелйәр.

Ери, халың ничик?

Отелло.

Инди ганымат. *(Чете)*
Мен асла җөгилик эдип билмейән.

(Дездемонага)

Ери, сеңки ничик?

Дездемона.

Саг бол, кейпим көк.

Отелло.

Ханы элиңи бер. Бу яман чыг-ла?

Дездемона.

Энтек муны гаррылык-да, зәхмет-де,
Гайгы-гам-да кепеденок ахыры.

Отелло.

Шейле чыглы болмак — хут җомартлыгың,
Йүрек юкалыгың аламатыдыр.
Гызгын хем-де бирсыхлы чыгҗарып дур.
Бу эл өз эркини чәклендирмеги,
Ораза тутмагы, дога этмеги,
Хем-де өз небсини сакламаклыгы,
Шоны талап эдйән эллең биридир.
Мунда шейтан яшяр, ол гудуз ачып,
Чыгҗардан хем шолдыр, дерледйән хем шол.
Җомарт эллер берекетли боляндыр.

Дездемона.

Сен шейле дийп айтмага хаклысың:
Бу эл мең йүрегми багш этди саңа.

Отелло.

Өңлер эл берленде хут йүреги-де,
Шоның билен биле багш эдердилер.
Эмма инди диңе бир эл берилйәр.

Дездемона.

Маңа бу хил сөхбеди довам этмек,
Кын дүшйәр. Ваданда тапылярмың сен.

Отелло.

Ол диййәниң хайсы вада, эзизим?

Дездемона.

Мен Кассиоң ызындан адам ибердим,
Сизиң икиңизи ярашдырмага.

Отелло.

Мен шу гүн бир неме совуклапдырын,
Ханы маңа яглыгыңы бер.

Дездемона.

Буйрың.

Отелло.

Бу дәл. Мең диййәним бейлеки яглык.

Дездемона.

Ол мең янымда дәл.

Отелло.

Чыныңмы?

Дездемона.

Чыным.

Отелло.

Арман. Шол яглыгы энем пакыра,
Бир цыган аялы багышлан экен.
Хем-де мең энеме ол цыган аял:
„Шу яглык сендекә, сениң әриңи,
Хем-де сениң гөзеллигиңи саклар.
Әгер шуны башга бирне берәйсең,
Я-да йитирәйсең, онда сең әриң,
Сенден совап, башга бирини сөер
Диййип, оңа берк табшыран экени.

Өлмезниң өң янда мең энем пакыр,
Шо яглыгы маңа багш эден чагы,
„Оглым, шу яглыгы өйлененинңде,
Өз гелниңе бер“ дийп весиет этди.
Мен шейле хем этдим. Сен шол яглыгы,
Гөзиң гөрежи дек сакламалысың.
Эгер бирне дүшсе, я-да йитэйсе,
Йүз дүрли белалар дүшер башыңа.

Дездемона.

Вах, ол шейлемиди?

Отелло.

Хава, хут шейле.
Оның эрш, аргаджы җадылананмыш,
Оны докан аял пыгамбермишин.
Оның өзи ики йүз йыл яшанмыш.
Көп эбсун оканмыш докан вагтында.
Йүпегниң гурчугы мукаддесмишин,
Өвлиядан алнанмыш пет-нил-боясы.

Дездемона.

Шол зат догрымыка?

Отелло.

Шейле дийийэрлер.

Дездемона.

Мен шоны гөрмесем говы боларды.

Отелло.

А-ха-а! О нәме үчин?

Дездемона.

Нәме үчин маңа,
Шейле чалт хемлели сөзлер диййәрсиң?

Отелло.

Шол яглык йитдими! Ханы шол? Сөзле.

Дездемона.

Эй таңрым!

Отелло.

Сөзле.

Дездемона.

Ёк, мен йитремок.
Йитирсн болайсам, шонда нәме бор?

Отелло.

Шонда диймәң нәме?

Дездемона.

Мен йитиремок.

Отелло.

Йитирмедик болсаң, гетир-де гөркез.

Дездемона.

Гетирерин, эмма хәзир дәл, соңра,
Сең муның бахана. Кассио барада,
Геплешмезлик үчин әдйән задыңдыр.
Дегишмеги бес эт. Оны гайдып ал.

О т е л л о.

Сен яглыгы гетир. Мениң гөвниме
Яман-яман затлар гелип башлаяр.

Д е з д е м о н а.

Сен гулак ас, ондан говысын тапмарсың.

О т е л л о.

Яглык?

Д е з д е м о н а.

Илки Кассио хакда.

О т е л л о.

Яглык?

Д е з д е м о н а.

Ол сени шейле бир оңат гөренсоң,
Бар мушакгатлары биле пайлашды,
Бэхбидиңе гарап, дурмушын гурды.

О т е л л о.

Яглык!

Д е з д е м о н а.

Ёк, бейле этмек болмаз.

О т е л л о.

Ёк бол!
Гөзиме гөрүнме! (*гидйэр.*)

Э м и л и я.

Габанҗаң дэлмиш!?

Дездемона.

Бу болушын мениң илкинҗи гөршим.
Белкем шол яглыкда хакыкатдан хем,
Бир зат бардыр. Эмма шонын йитмеги,
Мени гөр нэхили бетбагт эдйэр.

Эмилия.

Биз эрлери энче йыллап танамзок.
Олар гарын — биз оларың иймити,
Аҗыганларында кемсиз дойярлар,
Доюп, кейпин көклэп, гэгирйэр олар.
Ынха Кассио билен Яго хем гелди.

Кассио билен Яго гелйэрлер.

Яго.

Онсуз иш ёл алмаз. Ынха өзи хем,
Хас батыргай хайыш эдиң сиз ондан.

Дездемона.

Кассио сизде нэме тэзе хабар бар?

Кассио.

Тэзе зат ёк, ене өңки хайышым.
Эгер мени хут сиз голламасаңыз,
Өңки везипэме гайтармасаңыз,
Шол эден гүнэмден акланаймасам,
Менде дурмуш хем ёк, сабры-карар хем
Эгер мениң гүнэм хас агыр болса,
Шоны мениң гечен хем гелҗекдэки,
Хызматларым аклап билмеҗек болса,
Маңа шоны ачык айдып берсинлер.
Шоны мениң пугта анык билмегим,
Аз-кем көшешмегме теселли болар.

Шоны ислесем-де, ислемесем-де,
Налачлыкдан шоңа канагат эдип,
Өз багтымы башга ерден гөзләрин.

Дездемона.

Эй эзиз, мәхрибан, асыллы Кассио!
Мениң хайышларым шовна дүшмеди.
Мениң әрим яңы-якындан бәри,
Өңки Отелло дәл, ол хас үйтгәпдир.
Маңа оның диңе бир даш сыпаты,
Шол өңки Отеллодыгын дуйдуряр.
Сизиң бараңызда мен өз әримден,
Шейле бир ялбарып хайышлар этдим,
Мениң барамда хем перештелериң,
Шейле хайыш этмеклерин ислейән.
Эмма оның газабна дучар болдым.
Сиз бир аз сабр эдиң, мен сизиң үчин,
Элимден гелдикче гайрат эдерин.

Яго.

Ол гахарланярмы?

Эмилия.

Хайран галмалы.
Шейле бир нәрахат яп-яңыжа гитди.

Яго.

Ол гахарланып хем билйәр экен-ә?
Бир гүн сөвеш вагты оң якынына,
Бир топ окы дүшүп, энче эсгерин,
Хем-де оның хут өз сүйтдеш доганын,
Бөлек-бөлек эдип асмана зыңды.
Шонда хем толгунман, парахат дурды.

Эгер өзине эрк этмейән болса,
Бир себәби бардыр. Гидип гөрейин.

Дездемона.

Гидип гөр, мен сенден хайыш эдйәрин.

Яго гидйәр.

Белкем Венециядан хат аландыр ол;
Я-да ол, Кипрде гизлин пітнәниң
Бардыгын билендир, ине шу затлар,
Оның ачык пикрин гарышдырандыр.
Әхмиетли затдан толгунян адам,
Кәбир бош зада хем гахарланайяр,
Бармагың агырса, оның авысы,
Бүтин бедениңе яйрамаярмы?
Әрлермиз таңры дәл, хем-де олардан,
Бизи алҗак болян вагтындакы дек,
Үнс бермеклерини тама этмәлиң.
Оң гөвнине нәхак дегеним үчин,
Маңа кәйемегиң герек, Эмилия,
Мен өзим ялңышдым, ол языклы дәл.

Эмилия.

Габанҗаңлык болман,— шоның себәби,
Иш хакда болдыгы болаяды-да.

Дездемона.

Габанара оңа хич бир делил ёк.

Эмилия.

Габанҗаңлар үчин делил герек дәл.
Олар делил боланы үчин габанман,
Габанҗаң боланы үчин габаняр.

Габанҗаңлык — нежис, элхенч бир затдыр,
Өз-өзинден гүман дөрйәр, гүйчленйәр.

Дездемона.

Таңрым, Отеллоны шол элхенч затдан,
Сен өзиң горавер, аман саклавер!

Эмилия.

Амин, бибим!

Дездемона.

Сорамага гидейин.
Эмма сиз, Кассио, шу ерде галың.
Белкем оны хәзир разы эдерин.

Кассио.

Чын йүрекден сизе сагбол айдярын.

Дездемона ве Эмилия гидйәр. Бианка гелйәр.

Бианка.

Салам. Айт, сениң ишлериң ничик?

Кассио.

Бианка, сен нире, бу ерлер нире?
Гөзел нәзениним мен хут шу хәзир,
Сең яныңа гитҗек болуп дурярдым.

Бианка.

Мен-ә—сең яныңа. Налажэдейин,
Еди гүнләп хем-де еди гиҗеләп,
Хи-де шуның ялак йитмек боларлы?
Шол гидишиң, гөйә ер ювдан ялы,
Бу оюнҗак затмы! Йүз алтмыш сагат?

Кассио.

Сен мени багышла, мен ишли болдым,
Мениң аладам көп. Бир аз бошамсоң,
Шол гүнлериң өвезини өдэрис.
Ынха саңа яглык, шуның ялагын,

Дездемонаның яглыгыны оңа берйэр

Докап бермегиңи хайыш эдйэрин.

Бианка.

Муны нирден алдың? Хэ, инди дүшдим,
Тэзе җораң бардыр, бу шонуңкыдыр.
Сениң бир хепделэп нирде боланың,
Инди аян болды. Бары дүшнүкли.

Кассио.

Сен бес эт болгусыз габанҗаңлыгың,
Бу яглыгы башгаңкыдыр өйдйэрмиң?
Бейле дэл, Бианка, маңа ынанай.

Бианка.

Онда кимки болҗак, сен нирден алдың?

Кассио.

Хич кимден аламок, өйимден тапдым,
Сен шуны нусга эдин, гөзел нагшы бар.
Эеси чыкайса бермели болар.
Сен хэзир гит. Мен галҗак.

Бианка.

Нэме үчин?

Кассио.

Мен шу ерде генерала гарашян.
Гыз билен бир ерде дуранмы оңа,
Гөркезмек ислемейән.

Бианка.

Бу нә гең хабар?

Кассио.

Эмма сени сөймейәндир өйдәйме.

Бианка.

Ол хут шейледир дийип гөвниңе гелҗек.
Йөне вели бир азаҗык ёла сал.
Сен шу гүн агшам яныма гелерсиңми?

Кассио.

Мен узага ёла салып билмерин.
Мен шу ерде душушмалы, ишим бар.
Шу гүн агшам барарын.

Бианка.

Мени алдама,
Мен бир пакыр, менде гәвүн-гарын ёк.

Гидйөр.

ДӨРДҮНҖИ ПЕРДЕ

БИРИНҖИ САХНА.

КИПР. ГАЛАНЫҢ ӨҢИНДЕ.

Отелло билен Яго гелйәрлер.

Яго.

Онда сизиң пикириңизче шейле-дә?

Отелло.

Ёгсам нәме, Яго?

Яго.

Эгер огрынча
Бирҗе поса...

Отелло.

Алдав хем азгынчылык.

Яго.

Белкем олар бир ёрганда ялаңач,
Ятаян болса-да, ак йүрекдендир?

Отелло.

Хем-ә бир ёрганда, хем — ак йүрекден?
Шейле чылшырымлы хиле уланмак,
Шейтаны-рахманы ынҗытмак болар!

Яго.

Арада гүнә иш йүзе чыкмаса,
Шол эркинлигини гечирмек болар.
Инди яглык гүррүңине гечелиң.

Отелло.

Хава, хава.

Яго.

Ол меңки. Мен хем оны,
Сылаг дийип бердимми өз адамыма.

Отелло.

Ери, ери нәме?

Яго.

Инди ол оныңкы.
Эгер шейле болса, онда ол оны,
Ислән адамсына бермәге хаклы.

Отелло.

Оның намысы-да өз зады боляр,
Шоны хем хаклы-да багышламага?

Яго.

Намыс — гөзе гөрүнмейән бир затдыр:
Энчелер намысҗаңсыран болса-да,
Бинамысдыр, хакыкатына баксаң.
Эмма вели яглык барада болса...

Отелло.

Ятламак ислемейән, ене ятладяң.
Гөйә мерги деген өйиң үстинде,

Гаргалаң гаймалап айланшы ялы,
Шол пикир бейнимде гаймалап дуряр.
Сен мениң яглыгым шонда диййәрмиң?

Я г о.

Болаянда нәме?

О т е л л о.

Бу говы зат дәл.

Я г о.

Шейле бир бихая кеззаплар боляр,
Аялы аздырҗак болан чагында,
Сүйҗи сөзлер билен оның дашында,
Пырланып, ант ичип, авы ялярлар.
Эмма эле саланларындан соңра,
Хондан бәрси болуп, өвнүп, яңрап йөр.

О т е л л о.

Ол хем яңраярмы шоң барасында?

Я г о.

Яңрапды.

О т е л л о.

Нәме? Нәме?

Я г о.

Эмма вели ол,
Шол айдан сөзинден боюн гачыряр.

О т е л л о.

Ери, нәме дийди?

Я г о.

Ол маңа...

О т е л л о.

Нәме?

Я г о.

Ятыландыр дийди...

О т е л л о.

Шоң янындамы?

Я г о.

Хала янында бил, хала үстинде.

О т е л л о.

Ятыпдыр!.. Гуҗаклапдыр!.. Рысва эдипдир. Бу ничик болушдыр, ненеңси ишдир? Гуҗаклапдыр!.. Бу нежислик! Яглык. Боюн алдырмалы. Боюн алдырып, соңра хем асмак герек. Ёк, илки асып, соңра боюн алдырмалы. Мен шоны диңе гөвне гетиренимде, лерзана гелйәрин. Тебигатың мени шейле мөвч урдурмагы йөнекей бир задың аламаты дәлдир. Гудуз ачдырян диңе сөзлер дәл. Бир-бирине галташян гулаклар. Бурунлар!.. Додаклар!.. Өвф!.. Бу болҗак ишми? Боюн ал!. Яглык!.. Эй мелгун!.. *(өзинден гидип, йыкыляр).*

Я г о.

Мениң бу дерманым дерман дагы дәл.
Тәсир эт, тәсир эт. Ынанҗаң нәкес —
Акмак габанҗаңы гудуз ачдыряр.

Отелло.

Сен акыллы. Сениң айданың догры.

Яго.

Мен бир зат ойладым. Сизи гизләйин.
Эмма шоңа чыдап билермисиңиз?
Хә, ёгса-да, сизиң бейхуш чагыңыз,
Шу ерик яныма Кассио гелди,
Сыр дуйдурман, сизиң халыңыз хакда,
Сыпайчылык билен оны угратдым.
Эмма хәзир ене ол гайдып гелер.
Эгер ислесеңиз мен оның билен,
Гүррүңе башлайын, сын эдип дурың?
Оның болушына хем йылгыршына,
Оны масгаралап, ажы зәхерин,
Ненең эдип йүзе чыкаряныны,
Гөрүнмән, гапдалдан середип дурың.
Мен оңа ене-де шол гүррүңлерин,
Шу ерде тәзеден гайталадарын.
Хачан, хем ниреде, хем нәче сапар
Аялыңыз билен душушаныны,
Хем шондакы болан якынлыклары,
Өз гулагыңыз билен эшидерсиңиз.
Эмма хас парахат болмагңыз герек.
Гахарңызы көшешдирәймесеңиз,
Сизи сыламагмы дүйпден ташларын.

Отелло.

Мен барына чыдамага сөз берйән.
Эмма соңра рехим дийилен зат болмаз.

Яго.

Херси өз еринде. Инди гизлениң.

Отелло гизленйәр.

Кассиодан Бианка хакда сорарын,
Эмма шол сорага сада Отелло,
Дездемона хакда дийип дүшүнер.
Занныяман лолы Бианка болса,
Өзин сатып, чөрек пулы газаняр.
Ол нежис Кассионы шейле бир сөййәр,
Олар ялакларың такдыры шейле:
Көплери гыздырып, алдап чүркемек,
Ахырында болса бирини сөйүп,
Өзи хем алданып, өртенип янмак.
Шоң хакында гүррүң болан вагтында
Кассио гүлмән дурмаз, ине, ол гелйәр.

Кассио гелйәр.

Эмма оның гүлкисине Отелло,
Өзиниң габанҗаң самсыклыгындан,
Дездемона барасында хасаплап,
Дәли-меҗнун болуп газаба галар.
Айдың, нәме тәзе хабар лейтенант?

Кассио.

Диңе гайгы. Мен инди лейтенант дәл.

Яго.

Боларсыңыз, Дездемона тутуның.

(Чала сес билен.)

Эгер шоң ерине Бианки болса,
Онда бейле гарашмалы болмазды.

Кассио.

Ол пакырҗык деррев дүзедерди-ле.

Отелло. *(Чете)*

Середиң, ол эййәм гүлүп уграды.

Яго.

Ол пакырҗык сизи шейле бир сөййәр.

Кассио.

Хава өзем ченден зыят сөйүпдир.

Отелло. *(Чете).*

Боюн аляр, гизлеҗек хем боланок.

Яго.

Мен бир зат сораҗак, догрыңыз айдың.

Отелло. *(Чете.)*

Инди ол хут җикме-җигине тутды.

Яго.

Ол женаны алҗак болярмысыңыз?
Ол шейле дийип ынандыряр.

Кассио.

Ха-ха-ха-а!

Отелло. *(Чете.)*

Гүлйәрмиң? Гүлүбер! Сен өкүнерсиң.

Кассио.

Мен алҗак болярын? Шоң ялагымы?
Энтек дәлирәмок, худая шүкүр.
Ха-ха-ха-а!

Отелло. *(Чете.)*

Шейле, шейле, шейле. Шу гүлкиң саңа өрән гыммат дүшер.

Яго.

Валла шейле. Сиз шоны алярсыңыз диен мыш-мыш бар.

Кассио.

Бу ялан зат.

Яго.

Мени ялан сөзлейәндир өйдйәңизми?

Отелло. *(Чете.)*

Гөйә мен дүнйәде ёк ялак.

Кассио.

Оны шол самсыгың өзи яйрадяр. Ол өз янындан мени хөкман алар дийип, шоңа ынаняр. Мен оңа сени алҗак дийип, берен вадам ёк.

Отелло. *(Чете.)*

Яго маңа ышарат эдйәр. Ол хәзир дүйп меселә гечер.

Кассио.

Ол яп-яңыҗа шу ерик гелипди. Ол мениң ызыма дүшүп йөр. Яңы-якында мен бир нәче венециялылар би-

лен кенарда гүррүң эдип дурдым. Бирденем ол самсыҗак гелди-де, ынха шейдип, менин бойныма бөкди. Ха-ха-ха-а! Ине шейдип!

Отелло. *(Чете.)*

Шейдип, бойнына бөкүп: „Ах, мениң Кассиом!“ диен херекетини гөркезйәр.

Кассио.

Хем аглаяр, хем өпйәр, хем-де элимден чекип экитҗек боляр. Ха-ха-ха-а!

Отелло. *(Чете.)*

Инди ол нәхили шоның элинден чекип, мениң ёргандүшегиме экидишини гөркезйәр. О, мен сениң бурныңы гөрйәрин, эмма энтек шол бурун өңине ташланҗак ити гөрмейәрин.

Кассио.

Ондан араны тизрәк ачмак герек.

Яго.

Середиң валла, ынха шол!

Кассио.

Шол доймазак алаҗагөзен! Аңкап дур, атыр дөкүнипдир. *(Бианка гелйәр.)* Хачана ченли сен мениң ызыма дүшүп йөрҗек?

Бианка.

Сениң ызыңа шейтан, хем-де шейтаның энеси дүшсин. Ынха-да сениң яглыгың, башыңа яп. Мен самсы-да муны аларын хем-ә. Муңа шу яглыгы нусга эдинип, наг-

шыны алып бермелимиш? Сиз хи шуңа меңзеш зат эшидипмидиңиз!? Гөйә өйинден тапанмыш, кимиңкидигини хем билмейәрмиш. Мен хем шоңа ынанянам-а. Бу гөр хайсы бир ыкманданың берен совгадыдыр, менем шуны нусга эдинмелимишим. Мунуң угра бармаз.

Кассио.

Саңа не җын урды, эзиз Бианка? Саңа нәме болды?

Отелло. (*Чете.*)

Валла мениң яглыгым!

Бианка.

Эгер ислесең шу гүн агшам мениңкә нахара гел. Ислемесең, онда ислән вагтың геләй. (*Гидйәр.*)

Яго.

Ылгаң, ызындан ылгаң!

Кассио.

Догры айдярсың. Ёгсам ол көчеде галмагал турузар

Яго.

Сиз догрыдан хем шоныңка агшам нахарыңыза бармысыңыз?

Кассио.

Хава, барармыкам диййәрин.

Яго.

Оның ялак болса, мен хем барарын.
Сизиң билен гүррүңим бар.

Кассио.

Өрән говы, хөкман гел.

Я г о.

Барҗак боларын. Оның ызындан етиң.

Кассио гидйәр.

О т е л л о. (*Өңе гелип.*)

Яго, мен оны нәдип өлдүрсемкәм?

Я г о.

Ол өз эден нежислигине гуванярам-а?
Сиз гөрдиңиз герек?

О т е л л о.

Ах, Яго!

Я г о.

Сиз шол яглыгы танадыңызмы!?

О т е л л о.

Ол хут мениңки.

Я г о.

Сизиңки болмага чемели. Сизиң аялыңызы сыламашыны гөрдиңиз герек. Ол-а яглык багышлаяр, ол болса оның өзиниң ойнашына берйәр.

О т е л л о.

Мен оны докуз йыллап ызыны үзмән өлдүресим гелйәр. Аҗайып аял! Овадан аял! Мәхрибан аял!

Я г о.

Сизе ол затлары унутмагың вагты гелди.

О т е л л о.

Догры, Яго. Мен оның ёк болмагыны, хут шу гиҗәниң өзинде өлмегини ислейәрин. Мен оны бир гүн хем

яшатмарын. Мениң йүрегим даша дөнди. Хәзир шу йүреге эл билен урсаң, элиң агырар. Бу затлар шейле, эмма вели дүнйәде шондан пәкизе бир гөзел хем ёкды. Оның орны бир шахиҗаханың яны болуп, шоның өмрини безәп ылхам берерди.

Яго.

Ёк, инди сизе бу хили ойлар ярашмаз.

Отелло.

Гой ол җәхеннеме гитсин! Мен оның диңе нәхилидигини айдярын. Эл ишине чепер! Саза хем өрән оңат дүшүнйәр! Ол өзиниң айдымы билен җеңңелиң айысыны хем экди эдип билер. Оның түкенмез акылы хем хыялы бар.

Яго.

Шонча-да эрбет-дә.

Отелло.

Вах, мүң гезек эрбет. Галыберсе-де ол шейле мылайым.

Яго.

Хава, бичак мылайым.

Отелло.

Бу элбетде шейле, йөне вели арман, Яго! Ах Яго, арман, арман, нәдерсиң. Яго!

Яго.

Эгер сизиң шоңа шейле бир рехимиңиз гелйән болса, онда оңа ругсат бериң, гой ол шол нежис ишини до-

вам этсин. Сизиң өзиңизе батмаян болса, мунық башгалара дахылы ёк.

Отелло.

Мен оны дограм-дограм эдерин. Маңа бивепалык этмек!

Яго.

Бетнамлык.

Отелло.

Онда-да ким билен! Мениң өз гол астымда болан бири билен!

Яго.

Бу бетнамлыкдан-да бетер.

Отелло.

Яго, сен маңа шу гүниң өзинде зәхер тапып бер. Мен оның билен гүрлешип-де дурмарын, ёгсам оның мылайымлыгы, мәхрибанлыгы мени мум-хелим эдер. Ядыңдан чыкарма, хут шу гүниң өзинде. Тапарсыңмы, Яго?...

Яго.

Зәхер нәмә герек? Оны өзиниң хапалан ёрган-дүшегинде богуп өлдүрмек герек.

Отелло.

Ажап пикир, ажайып пикир, адыл пикир, адалатлы пикир.

Я г о.

Кассио билен хаклашмагы болса маңа табшырың. Шу гиҗәниң ярымларында кәбир зат гулагыңыза етер.

О т е л л о.

Аҗап болар. (*Шейпур сеси*) Бу шейпур сеси нәме?

Я г о.

Венециядан хабар гелен боларлы.
Хонха Лодовико хем аялыңыз.

Л о д о в и к о, Д е з д е м о н а ве хер д у р л и д е р е ж е л и а д а м л а р гелйәрлер.

Л о д о в и к о.

Чын йүрекден гөрмәге шат, генерал.

О т е л л о.

Мен хем шейле.

Л о д о в и к о.

Сенаторлардан, дождан,
Сизе алкыш, саламлар гөндердилер.

Хат берйәр.

О т е л л о.

Хормат билен хатың мөхрин өпйәрин.

Хаты өпүп ачяр ве окаяр.

Д е з д е м о н а.

Лодовико айдың, нәме хабар бар?

Я г о.

Биз сизи Кипрде гөренмизе шат.
Сизи алкышламак хорматдыр, сеньор.

Лодовико.

Саг бол. Айдың, Кассио ничик яшаяр?

Я г о.

Ол дири.

Дездемона.

Эмма лейтенант билен
Генералың арасы хас бозулды.
Бар тамамыз сизде. Сиз ярашдырың.

Отелло.

Сен шейле болар дийп тама эдйәрмиң?

Дездемона.

Эшитмедим.

Отелло. (*Окаяр*)

„Деррев бержай этмели“

Лодовико.

Оң сөзи сизе дәл, буйрук барада.
Онда олаң арасы бозулыпдыр-да?

Дездемона.

Хава, арман мен дүзедип билмейәрин.
Мен Кассионы өрән оңат гөрйәрин.

Отелло.

Довзахың аташы!

Дездемона.

Сен нәме дийдиң?

Отелло.

Сен өз аклыңдамы!?

Дездемона.

Ол гахарланяр.!

Лодовико.

Онуң гахарыны гетирйән хатдыр,
Сенат оңа орнын Кассио табшырып,
Венецияга гайтмагы буюрды.

Дездемона.

Мен өрән шат

Отелло.

Шатмы?

Дездемона.

Эзизим, нәме?

Отелло.

Мен сениң, акылдан азашаңңа шат.

Дездемона.

Онда шол аклыңдан азашан менми?

Отелло.

Мелгун! (*Оны уряр*)

Дездемона.

Нахак.
Мениң эден гүнәм ёк. (*Аглаяр*)

Лодовико.

Генерал, шу болшы өз гөзим билен,
Эгер гөрдим дийип айтсам-да мен,
Шоңа ынанмазлар Венецияда.
Бу хас өтегечмек. Ол аглаяр-ла.
Ондан өтүнч сораң.

Отелло.

Эй мелгун, мелгун.?
Эгер аялларың гөз яшларындан,
Бу гара ер миве берйән болсады,
Онда шол гөз яшың хер дамҗасындан,
Крокодил дөрәрди. Ёк бол, гөрүнме!

Дездемона. (*играяр*)

Гахарыңызы гетирмерин, гидерин.

Лодовико.

Гөр нәхили этагатлы бир аял!
Гайтарың ызына оны, генерал!

Отелло.

Ханум

Дездемона.

Мең эзизим!

Отелло.

Ынха ол гелди.
Ислән задыңызы буйрың.

Лодовико.

Буйрың?

Отелло.

Хава.

Сиз оны гайтар дийип хайыш этдиңиз.
Ынха гелди. Ене гидип хем билер.
Ене-де ызына гайдып хем билер.
Ол аглап хем билер, эңрэп хем билер,
Мең аялым шейле этагатлыдыр. —
Гайгылы, хасратлы болан болмага,
Ол өрэн уссатдыр. Гөз яш дөк, гөз яш!
Бу перман Венеция гайтмагым хакда.
Ёк бол. Герек болса ене чагырын.
Мен ёла дүшмэге тайын. Сен гүм бол!

Дездемона гидйэр.

Мен өз ишлерими Кассио табшырын!
Инди болса мениң эдйэн хайышым,
Шу гүн бизиң билен нахар эдиниң,
Кипр адасына хош гелипсиңиз.
Сиз сылаглы мыхман — гечи, маймынлар!

Гидйэр.

Лодовико.

Шумы, шол сенатың хер бир тарапдан,
Кэмиллешен, асыллы хем гиңгеврүм,
Хатда ондан такдырың гүллеси-де —
Гечип билмез дийип өвйэн мавры?

Яго.

Ол өрэн үйтгэпдир.

Лодовико.

Белкем нэхошдыр?
Белкем самраяндыр?

Я г о.

Оң барасында,
Казылык этмәге хет эдип билмен,
Эгерде ол өңки мавр болмаса,
Гой таңрының өзи оны дүзетсин.

Л о д о в и к о.

Аялыңы урмак?

Я г о.

Бу ягшы иш дәл,
Эмма вели индики этҗек зады,
Ондан хем хас эрбет болмаса ягшы.

Л о д о в и к о.

Ол хемише шуның ялы гөдекми
Я-да оны буйрук толгундырдымы?

Я г о.

Сорап дурмаң, гөрен затларымы мен,
Яйрадып йөрмәге хаклы дәлдирин.
Сын этсеңиз өзиңиз гөрерсиңиз.
Шонда айдып дурмак хем герек болмаз.

Л о д о в и к о.

Арман, шоң хакында ялңышыпдырын.

Гидйәр.

ИКИНҖИ САХНА.

САРАЙДАКЫ БИР ОТАГ.

О т е л л о билен Э м и л и я гелйәрлер.

О т е л л о.

Онда сиз хич бир зат гөрмәнсиңиз-дә?

Эмилия.

Мүңкүр болар ялак хич зат гөремок.

Отелло.

Кассио билен бир ерде гөреңокмы?

Эмилия

Айбы нәме? Мен оларың гүррүңин,
Башдан аяк барҗасын эшидйәрдим.

Отелло.

Ол икиси пышырдашаноклармы?

Эмилия.

Олар бир гезек хем пышырдашанок.

Отелло.

Сизи хич бир яңа ибереңокмы?

Эмилия.

Ёк.

Отелло.

Елпеважың я ныкабың, эллигиң?

Эмилия.

Ёк, ёк, бир гезек хем.

Отелло.

Бу өрән гең зат.

Эмилия

Мен Дездемонаның тәмизлигине,
Өз җаныма гирев гоймага тайын.
Шол барада башга хили ойланмак,

Сизиң үчин утанч хем-де гүнәдир.
Эгер гулагыңыза бир харамзада,
Шол ёвуз пикири пышырдан болса,
Асман нәлет этсин, тә өлйәнчә шол —
Тозанларың хем гумларың ичинде,
Йылан дейин багры билен сүйренсин.
Эгер Дездемона сөййән аялың, —
Вепалы аялың, пәк бир аялың,
Хакыки нусгасы болмаян болса,
Дүнйәде багтлы бир әр хем ёкдыр.

Отелло.

Мен оны чагырян, барың иберин.

Эмилия гидйәр.

Бай гүрлед-ов? Кәрине түрген болан,
Хер бир ограш шейле чепер гүрләрди,
Хут шу яңкы гиден лолының өзи,
Утанч хем йигренҗи гизлин сырларың
Галасыдыр. Хем-де онын ачары,
Шонын элиндедир, берк сакланяндыр.
Эмма дыза чөкүп дога хем эдйәр.
Ол пәк, гөзим билен гөрдим хем диййәр.

Дездемона билен Эмилия гелйәрлер.

Дездемона.

Сизе нәме герек, мениң җенабым?

Отелло.

Ханы якынрак гел.

Дездемона.

Ислегиң нәме?

Отелло.

Сең гөзиңе догры пугта серетмек.

Дездемона.

Бу элхенч бир задың аламаты-ла?

Отелло. (*Эмилияга*)

Инди икимизи ики чәк гойың.
Гапыны хем япып, шоның агзында,
Гаравул болың-да, бири геләйсе,
Ардынҗырап, бизе шоны дуйдурың.
Мешгул болың сиз өз кәриңиз билен.

Эмилия гидйәр.

Дездемона.

Мен дызыма чөкйән, хем ялбарярын,
Бу нәме болдыгы? Маңа дүшүриң.
Мен диңе мөвч урян газабың дуйян,
Эмма сөзлериңе дүшүнмейәрин.

Отелло.

Сен ким?

Дездемона.

Сениң пәк вепадар аялың.

Отелло.

Сениң пәклигиңе, вепалылыгңа,
Сен касам эт, эгер гүнәкәр болсаң,
Җаның җәхеннеме гитмели болар.

Дездемона.

Мениң пәклигиме таңры шаятдыр.

Отелло.

Таңры сени бивепа хасап эдйэр.

Дездемона.

Киме? Хачан? Хем-де кимде-ким билен
Бивепалык эденмишим, айдың сиз?

Отелло.

Эй сен Дездемона. Гит, ёк бол! Ёк бол!

Дездемона.

Гөр нэхил элхенч гүн. Сен аглаярмың?
Нэме үчин? Шоның хем себэби менми?
Кипрден ызыңа чагырыляның,
Атамдан гөрйэрмиң? Белкем шейледир.
Эмма мунда мениң хич языгым ёк.
Мениң өзимден хем дэнмедими ол?

Отелло.

Эгер таңрым җепа чекдирмек үчин,
Башымдан утанҗың хем бетбагтлыгың,
Чагбасыны дынман дөкен болса-да,
Я-да мени тэ ол бокурдагма чен,
Гарыплык лайына гөмен болса-да,
Я-да мени хич бир бошап болмаҗак,
Есирлиге дучар эден болса-да,
Шонда хем шол бела-бетерлере мен —
Дөзмек үчин йүрегмиң бир четинде,
Өзиме гүйч-кувват тапып билердим.
Эмма вели гүлкэ нышана болуп,
Хер өңьетен бармагыны чоммалдып,
Саңа дүртүп дурса, ол хас элхенч зат,

Эмма мен шоңа хем чыдап билердим,
Йөне вели өз йүрегиң газнасын,
Баржа йыгнан задың, эхли байлыгың
Хеммесин тутушлай гоян ериңде
Шонсуз саңа өлүм болан еринде,
Сениң дирилигиң гөзбашы болан,
Чешмесинден сени ковуп чыкармак!
Шол чешмәни башга бир яңа севуп,
Дуранларын гөрмек, хем шол чешмеде,
Нежис гурбагалар өндүржеклерин,
Билмек, хем эшитмек, хем гөрүп дурмак!

Дездемона.

Эзизим, сен маңа хут өңкиң ялак
Ынанянсың дийип тама эдйәрин.

Отелло.

Ай, хава-ла, томсың жөвзасындакы
Эте гонуп, гурт дүшүрйән сиңек-дей
Сен өз гөзел якымлы исиң билен
Дуйгылары серхош эдйән хашал от.
Дөремедик болсаң, хас оңат борды.

Дездемона.

Мен нәме эдипдирин, языгым нәме?

Отелло.

Сениң кагыз ялы ап-ак болмагың,
Шоңа „лолы“ сөзин язмак үчинми?
Көче нежисиниң — сениң гүнәңи,
Эгер бойдан-баша айтмага дурсам,
Утанжымдан мениң йүзим гызарып,
Магдан эредилйән пече дөнерди.

Эгер сениң эден ишиң айтсам,
Асман бурнын тутуп, шөхле сачян ай,
Гөрмэйин дийип, ол хем гөзин юмарды.
Ёлындакы бар затлары дандаман,
Өпүп гечйэн утанмазак шемал хем,
Утанҗындан өзин горпа ташларды.
А сен өз гүнэни билмедик болян.

Дездемона.

Мең гөвниме шейле яман дегмэге,
Сениң хакың ёкдыр, таңры шаятдыр.

Отелло.

Онда лолы дэлми?

Дездемона.

Касам эдйэрин.
Өз-өзини кесекилерден горап,
Эриң үчин тэмиз хем пэк болмаклык,
Лолылык дийип хасап эдилэймесе,
Мен лолы дэл.

Отелло.

Лолы дэлми?

Дездемона.

Лолы дэл.
Ол бейик таңрыдан касам эдйэрин.

Отелло.

Чыныңмы?

Дездемона.

Эй таңрым, сен хосдарлык эт.

Отелло.

Эгер шейле болса, мени багышла.
Мен сени Отеллоң башыны айлап,
Шоңа эре баран мелгун дийп билдим.

Гаты сес билен.

Эй сиз гүнәлериң өйжүги болан,
Мерхеметли ханум геләйиң инди.

Эмилия гелйәр.

Саг болың, биз ишимизи гутардык.
Эмма гизлин саклаң. Ынха муззыңыз.

Гидйәр.

Эмилия.

Эй таңрым, гөрсеңе нәмелер диййәр,
Бибим, сизе нәме боляр! Нәм боляр?

Дездемона.

Бу мең дүйшиммикә?

Эмилия.

Мең женабыма,
Нәм болдыка?

Дездемона.

Киме?

Эмилия.

Мең женабыма?

Дездемона.

Сең женабың кимдир?

Эмилия.

Сизиң әриңиз?

Дездемона.

Мең җенабым ёкдыр. Дилим багланды—,
Аглап хем билмейән. Сөз хем менде ёк,
Җогап хем менде ёк, диңе гөзяш бар.
Ядыңдан чыкарма, шу гиҗе маңа,
Шол ника дүшегми дүшәп берерсиң.
Инди сен бар гит-де Ягоны чагыр.

Эмилия.

Бу ненеңси үйтгешиклик болдыгы?

Гидйәр.

Дездемона.

Мен шоңа мынасып? Шейле этмек герек.
Эмма нәме үчиндир, себәби нәме?
Мең гөвниме шейле гөдек дегмәге,
Аслында хи эден гүнәм бармыка?

Эмилия билен Яго гелйәрлер.

Яго.

Нәме хызмат, мени чагырдыңызмы?

Дездемона.

Өзим-де билмейән. Улы адамлар,
Чагалара эдеп өвреденинде,
Мылайымрак дарышмагы герекдир,
Ол маңа еңилрәк темми бермели.
Догрыдан-да, мен хениз чага дәлми?

Яго.

Эмма нәме какда?

Эмилия.

Эшиден болсаңдың
Мавр меӊ бибиме агзындан гелен,
Хапа сөзлер дийди. Сен лолы дийди.

Дездемона.

Сен айт, шол ада мынасыпмы мен?

Яго.

Хайсы ада?

Дездемона.

Эмилияӊ агзындан чыкан,
Сениӊ хут яӊыжа эшден адыӊа.

Эмилия.

Ол мениӊ бибиме сен лолы дийди.
Җүби кесйән огры-да ойнашына,
Шуның ялак хапа сөзлер дийменди.

Яго.

Ол нәме дийп бейле сөзлер дийдикә?

Дездемона.

Мен хайран галярын. Эмма бу ада,
Мынасып дәлдигми билйәрин өзим.

Яго.

Сиз агламаӊ. Бу нәхили тәзе геп.

Эмилия.

Таныншларын, өз атасын, ватанын,
Алҗак болан йигитлерин, өз юрдын
Ташлап гайтмагы „сен лолы“ дийлен,
Шол йигренҗи ады алмак үчинми?
Агламан, эңремән ким дөзер шода?

Дездемона.

Мең такдырым шейле болмага чемли.

Яго.

Утанмаярмыка, бу нәхили зат?

Дездемона.

Алла билсин.

Эмилия.

Ёк, ёк, бу төхметлери,
Тослап тапан бир харамы кеззапдыр,
Бир ярамаз неҗис бетниет үчин,
Мавра яманлап, гандырандыр шол,
Ынха гөрерсиңиз, шейле болмаса,
Мени дара чекейсиңлер. Шейледир.

Яго.

Асла шейле адамлар дүнйәде ёкдыр.
Сен гөр нирә етдиң.

Дездемона.

Эгер болса-да,
Таңрым оның гүнәсини багш этсин.

Эмилия.

Таңрым оңа дар агаҗын багш этсин,
Сүңклерин хем довзах оды яласын.
Рехм этмек болармы шейле нежисе?
Нәме үчин ол муңа сен лолы диййәр?
Ким билен? хем хачан? Хем-де ниреде?
Барып яган нежис мелгун бир кеззап.
Ялан-яшрык тосламалар отарып,
Маврың бейнисин долдураймаса,
Хи-де булар болуп билҗек затмыдыр?
Шол нежиси аңтап, тапып биләйсем.
Адамлаң элине деденек берип,
Гүндогардан гүниң яшарына ченли,
Тә ер түкенйәнчә енчдирердим мен.

Яго.

Гыгырма.

Эмилия.

Мен хөкман еничдирердим.
Ине, шоның ялы харам бир мелгун,
Бир вагт сең хем гулагыңа пышырдап,
Гөйә мен — Эмилия, Отелло билен,
Гезйәр диййип бейниңе гуюп башланмыш.

Яго.

Ханы угра, самсык.

Дездемона.

Мәхрибан Яго,
Маңа еврет, ене нененңи эдип,
Әримиң гөвнини тапып билеркәм?
Оның билен гепкеш. Касам эдйәрин,

Бирҗик хем гөвнине деген ерим ёк.
Мен дыза чөкйәрин... шоны сөймекден,
Бир дабан ызыма чекилен болсам,
Я-да башга гөзим гыздыран болсам,
Хатда мен өзимиң хыялымда хем,
Шоңа бивепалык эден дәлдирин.
Эгер-де ол мениң талагым берип,
Өз янындан ковуп гойберәйсе-де,
Ол өзиниң гахар-газабы билен,
Мениң дурмушымы хари-зар эдер.
Эмма мениң шоңа болан сөйгими,
Күтелдип хем билмез, кешешдирип хем,
„Лолы“ сөзин агзамагың өзи хем
Мениң үчин өрән йигренҗи бир зат.
Эгер берселер-де дүнйәң байлыгын,
Шейле аяллардан болуп билмерин.

Яго.

Өзиңизи дүрсәң, бары дүзелер,
Сыясат, алада. Оң кейпи көк дәл,
Ол өз гахарыны сизден чыкаряр.

Дездемона.

Шейле болаверсин, башга зат болман.

Яго.

Ол хөкман шейледир, сиз ынанайың,

Шейпур сеси.

Шейпур сеси. Сизе агшам нахарна,
Венециядан гелен шол илчилери,
Чагырмага вагт болды, сиз гидиң.

Дездемона ве Эмилия гидйәрлер.
Родриго гелйәр.

Родриго нәме хабар!

Родриго.

Сен маңа асыллы дарышдың-а дийип билҗек дәл.

Яго.

Меселем.

Родриго.

Сен маңа хер гүнде тәзе бир бахана тапярсың-да, гетирйән пейдаңдаң эдйән зыяның көп. Бесдир. Мундан артык бейле зат болуп билмез. Мундан хем башга сен зерарлы шу вагта ченли чекен җебирлеримиң гүнәсини өтеринми, өтмеринми – ол башга меселе.

Яго.

Сен маңа гулак ас.

Родриго.

Мен саңа гулак аса-аса асмазым чыкды. Сен асла гепиңде тапылмаярсың.

Яго.

Бу догры дәл, догры дәл.

Родриго.

Бу хакыкат, эмма ажы хакыкат. Мен тоздым, тувмаяк галдым. Эмләгими харчлап гутардым. Шол менден Дездемона берҗек дийип алан гымматбаха затларың ярсы билен хем бир таква бибини-де аздырмак боларды. Сен шол затлары Дездемона алды, тизден мерхемет эдип башлар дийип айдыпдың. Сен мениң гөними гататдың. Эмма гөрен задым ёк.

Яго.

Өрән гөзел. Ери онсоң?

Родриго.

Хут шейле. Мундан соңра-да хи „онсоңы“ боларм ы? Инди онсоңы-да гутарды, озалкысы-да. Мен шейле нетиҗә гелдим, бар-ёк пәлиң үтмек, ёлмак, алдамак.

Яго.

Өрән гөзел.

Родриго.

Бу гөзел дәл, габахат бир неҗислик. Мен Дездемона шикаят эдерин. Эгер ол мениң гымматбаха затларымы гайтарып берсе, мен өз сөйгимден эл чекип, тоба эдердим. Эгер гайдып бермесе, онда мен шол затларың долы бахасыны хут сениң өзиңе төледерин.

Яго.

Сиз гутардыңызмы?

Родриго.

Хава, шу диенлериминиң барыны берҗай эдерин.

Яго.

Аха-а, саңа батяр экен. Мен муңа дүшүнйәрин. Сениң бараңда шундан шейлек мениң хас говы пикирлерим болар. Ханы, элиңи бер, Родриго. Сен догры айтдың Барҗа айдан затларың хеммеси догры. Эмма шейле-де болса, саңа менден говы көмек эдип билҗек адам ёк.

Родриго.

Энтег-э гөрйэн задым ёк.

Яго.

Мунуң хем догры. Ол энтек гөзе гөрүнмейәр. Маңа ынанмаяның хем догры. Родриго, гел биз ачык гүрлешели. Эгер сенде догрыдан-да хәзирки маңа гөрүниши ялы гүйжүң, гайратың, гайдувсызлыгың бар болса, шоны маңа шу гиже гөркезерсиң. Эгер шондан соңра Дездемона сениңки болмаса, мени көчеде чапай, я-да маңа иследик жезаңы бер.

Родриго.

Шейлеми? Сениң теклибиң нэме? Ол угра барҗак затмы? Шол ишиң бизе бэхбитли ери бармы?

Яго.

Венециядан адатдан дашары буйрук гелди. Отеллоның орнына Кассио гоюляр.

Родриго.

Бу догрымы? Онда Отелло хем Дездемона Венеция гайдярлар-да.

Яго.

Ёк. Ол Мавритания гидйэр. Дездемонаны хем өзи билен алып гитҗек. Эгер-де нэмедир бир зат оңа пэсгел берэймесе, ол гидйэр. Меселем, Кассионы арадан гүм этмек герек.

Родриго.

Бу нэме дийдигиң?

Яго.

Оның келлесини мум-хелим эдип, Отеллоның орныны алмаз ялак этмек герек.

Родриго.

Шоны хем сен маңа теклип эдйәрмиң?

Яго.

Хава. Эгер-де сең өзиңе бәхбит гөзлейәниң чының болса. Ол шу гүн агшам бир гыз билен нахар эдинҗек. Мен хем шоларыңка барҗак. Ол энтек өзиниң шол орна гоюланыны эшиденок. Сен оның ёлында дурмак ислейәрмиң? Ислесең, мен оны өз өйине сагат 12 билен 1-иң арасында гайдар ялак эдердим. Сен оңа топул. Мен хем дашда дурман, тиз етишерин. Ол икимизе гаршы дуруп билмез. Сен нәме агзыңы өвелдйәрсиң? Мен сениң бәхбидиңе шейле бир делиллер гетирерин. Сен оны ёк этмегиң зерурлыгына өзиң дүшүнерсиң. Мен гиҗә галярын. Йөр гидели.

Родриго.

Йөр, өңи билен мен сениң делиллериңе берк гулак асмалыдырын.

Яго.

Ана шонда сен мениң билен разылашарсың.

Гидйәрлер.

ҮЧҮНҖИ САХНА

САРАЙДА БАШГА БИР ОТАГ.

Отелло, Лодовико, Дездемона, Эмилия ве хер дүрли дережели адамлар гелйәрлер.

Лодовико.

Сиз бизи угратмаң, хайыш эдйәрис.

Отелло.

Ругсат эдиң, бир аз гезеленч этҗек.

Лодовико.

Хеззетиңиз үчин, саг болың, ханум!
Гиҗәңиз хайырлы болсын.

Дездемона.

Сиз бизиң
Арзылы мыхманымыз.

Отелло.

Онда гидйәрис?
О Дездемона!

Дездемона.

Нәме?

Отелло.

Хәзириң өзинде бар-да ят. Мен деррев гелерин. Эмилияны хем гойбер. Эшидйәрмиң, шуны берҗай эт!

Дездемона.

Боляр, җенабым.

Отелло, Лодовико ве бейлекилер гидйәрлер.

Эмилия.

Ери, ничик! Ол кёшешен ялы-ла.

Дездемона.

Ол маңа гезмәләп гелерин дийди.
Эмилияны гойбер, деррев ят дийди.

Эмилия.

Мени гойбер дийди?

Дездемона.

Оң ислеги шол.
Мениң гиҗе геййән геймим тапып бер.
Мениң билен хошлаш, хем-де сен угра.
Бизе оң гахарны гетирмек болмаз!

Эмилия.

Ол сизе душмадык болса болмаярмы!

Дездемона.

Айдян задың нәме! Мен оны сөййән.
Гөдек гылык-хәсиетлерини хем,—
Ине шу ердәки дувмәми яздыр,
Саг бол,— шолаң бары маңа эзиздир.

Эмилия.

Сизиң хайыш эдишиңиз ялы эдип,
Мен шу гүн шол ника дүшегиңиз яздым.

Дездемона.

Эгер бирден мен сенден ең өләйсем,
Мени хут шол дүшеге хем доларсың.
Гой шол дүшек мениң кепеним болсын.

Эмилия.

Бес эдиң. Бу ничик бейхуда сөзлер!

Дездемона.

Эҗемиң хызматгәр аялы барды,
Оң адына Варвара диййәрдилер.
Оның билен биле гезен йигиди,
Еңилкеллемишин, оны ташланмыш,
Ана шол Варвараң хас оңат гөрйән,
Бир айдымы барды, гадым айдымды.
Бир сөвүт барада ол шоны айдып,
Өз гамын дөкйәрди, ахыры өлди.
Гөрсене, шол сөвүт хакдакы айдым,
Шу гүн агшам бейнимден хич чыкмаяр.
Гөйә шол айдымы Варвара маңа,
Гулагма хиңленйән ялы болуп дур.

Эмилия.

Гиҗе геййән көйнегиңиз герекми?

Дездемона.

Ёк, герек дәл. Ынха шу ерин яздыр.
Лодовико яман йигит дәл ялы.

Эмилия.

Ол овадан.

Дездемона.

Хем-де гөзел геплейәр.

Эмилия.

Венецияда бир аялы танаярын. Шол аял шоның аша кы додагындан бир поса алмак үчин Палестина а› ялаңач гидерди.

Дездемона (*айдым айдяр*).

Бир дарагтың дүйбинде, бир горпың кенарында,
Гөзи яшлы бичәре, тәк бир өзи отырды.
Гел сөвүтҗан икимиз, айдым айдышалы биз.
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Бирҗе етим чагаҗык, чешмәге әлин сокяр,
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Дашлар мум-хелим болды, онуң ахы-зарындан,
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.

Мунуң барын айыр хем тизрәк бол.
Хәзир онуң гайдып гелмеги мүмкин.

Айдым айдяр.

Мен ол бивепаны... Бир ери ядымдан чыкаян ялы.
Гапы какылярмы?

Эмилия.

Бу ел, хич ким дәл.

Дездемона. (*Айдым айдяр*).

Мен ол бивепаның хем, өтердим гүнәсини,
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Мен хут өзим гүнәкәр, чекмелидирин барын,
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Сен аглама диййәр ол, гөзеллигиң кемелер,
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Мен гезмәге гидйәрин, сен хем ыранып дургын,
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Гидйән болсаң хош вагтың, гиҗәң хайырлы болсын.
Билмейәрин нәмеден, мең гөзлерим гиҗейәр.
Белкем булар яш дөкүп, аглаҗакдырлар бу гүн.

Эмилия.

Айдяныңыз нәме?

Дездемона.

Шейле месел бар.
Ах эркеклер, сизе дүшүнәймек кын!
Эмилия, сен маңа бир зат айдып бер,
Әре баран аялларың ичинде,
Бивепалары хем болуп билерми?

Эмилия.

Болуп билер.

Дездемона.

Әгер сениң өзиңе,
Шу дүнйәни багышлаҗак дийселер,
Шонда разы болармыдың сен шоңа.

Эмилия.

А сиз нәме, разы болмазмыдыңыз?

Дездемона.

Мен разы болмарын, таңры шаятдыр.

Эмилия.

Шаядың янында мен хем этмерин.
Эмма чола ерде, гараңкылыкда.

Дездемона.

Шейле болса, бивепалык этҗек-дә?

Эмилия.

Шу дүнйәни багышлаҗак дийселер!
Ол овунҗак зат дәл! Әпет, баха зат.

Хер бир шоның ялы овунҗак зада,
Багышланян болса, мен-ә билмедим.

Дездемона.

Догрыңы айт, разы болмаздың герек!

Эмилия.

Мен разы болардым. Эмма мен оны деррев ядымдан чыкарардым. Элбетде мен оны бир болгысыз йүзүк үчин, я-да үч-дөрт топ көйнеклик мата, я-да бөрүк ве шоңа меңзеш затлар үчин этмездим. Эмма бүтин дүнйә үчин вели разы болардым. Әрине бүтин дүнйәни багышлаҗагына гөзи етсе, хайсы бир аял шоңа разы болмаз! Мен шоның үчин довзаха бармага-да разы болардым.

Дездемона.

Эгер маңа дүнйәни-де берселер,
Шонда хем шол ише разы болайсам,
Маңа өмүр бакы нәлетлер болсын.

Эмилия.

Сиз бир ойланып гөриң, шол әдилен гүнә дүнйәң бир бөлеҗигинде болҗак ахыры. Бүтин дүнйә болса өзиңизиңки. Сиз шол иши өз дүнйәңизде иследигиңизче аклап билерсиңиз.

Дездемона.

Шейле бивепалар бардыр өйтмейәрин.

Эмилия.

Онларча ве ондан хем хас көп тапарсыңыз. Сиз >ның үчин нәрахат болмаң.

Мениңче аяллаң бивепалыгна,
Хут шоларың өз эрлери гүнәкәр.
Я-ха башгалара ковалашярлар,
Я-да бизи нәхак габаняр олар.
Я-да бизи эркимизе гоймаяр.
Я урярлар я-да шай-сеплермизи—,
Элимизден алып харчлаяр олар.
Биз гоюн дәл, биз хем ар алып билерис.
Гой эрлер билсинлер, биз аяллар хем,
Шолаң өзи ялак адамлардырыс.
Биз хем хут шоларың өзлери ялы,
Ажыны-сүйжини селжерип билйәс.
Бизи ташлап, башга гөз гыздырмагы,
Мәжбур эдйән нәме? Кейип чекмекми?
Шейле болса герек, я эрксизликми?
Эгер шейле болян болса, бизде хем,
Шоларыңкы ялак ислег ёк дәлдир.
Гой олар бизлере ат дакмасынлар.
Гөрелдәни шолаң өзинден аляс.

Дездемона.

Мен башга пикирде. Гижәңиз хайыр.
Гой ат даксын, дүзелмәге шатдырын.

Гидйәрлер

БӨШИНЖИ ПЕРДЕ

БИРИНҖИ САХНА.

КИПР. КӨЧЕ.

Яго билен Родриго гелйәрлер.

Яго.

Ол гелер. Сүтүниң еңсесинде дур.
Гылҗыңы сыр, хаял этмэн санчгын.
Батыргай бол, якыныңда дурарын.
Мунын өзи хумар ялы бир затдыр.
Я утарыс, я-да утулмалы бор.

Родриго.

Сен гитмегин, бирден шовна дүшмесе?

Яго.

Мен яныңда борын. Сен дур шол ерде.

Яго чете чекилйәр.

Родриго.

Оны өлдүрмәге мен хөвесҗең дәл.
Эмма Ягоң гөркезйән делиллери
Мени ынандыряр. Өлдүрмек герек.

Айбы нәме, дүнйәдәки адамлаң,
Екеҗеси азлык этҗек экен-дә.

Сүтүниң еңсесинде дуряр.

Яго.

Мен оны шейле бир хала гетирдим,
Ол туташды, яняр, газаба минди.
Гөрмек герек хайсы өчүртиләркә?
Я-ха ол Кассионы, я Кассио оны.
Я-да икиси-де бири-бирини?
Хер ничик болса-да мең бәхбидиме.
Эгер-де Родриго дири галайса,
Дездемона бер дийп берен совгадын,
Менден хөкман гайдып талап эдер ол.
Ол иш болмаз. Кассио дири галайса,
Барха шөхратланар. Эмма мен вели,
Гүнбе-гүнден песе дүшмели борын.
Бу-да болмаз. Хут булардан башга-да,
Мен оны мавра яманланымы,
Бирден оның айдаймагы-да мүмкин.
Ол хөкман өлмели. Ынха ол гелйәр.

Кассио гелйәр.

Родриго.

Бу шоның йөриши. Сен өлмелисиң.

Кассиога топуляр.

Кассио.

Мен өлердим, эмма мең геен геймим,
Совутдандыр, ондан тыг гечип билмез,
Инди сениңкини сынап гөрели.

Родригоны яралаяр.

Родриго.

Вай, мен өлдим.!

Яго букулан ериндеи Кассионың аркасындан гелип, оның аягындан санҗяр-да ене гачып гидйәр.

Кассио.

Эмма мен майып болдым.
Көмек бериң! Өлүшик болды бу ерде.

Узакдан Отелло гөрүнйәр.

Отелло.

Бу Кассионың сеси, мең достым Яго,
Берен вадасыны ерне етирйәр.

Родриго.

Вах, мен харамзада

Отелло.

Бу хөкман шолдыр.

Кассио.

Көмек эдиң! Ышык! Доктор чагырың!

Отелло.

Бу шол. Эзиз достым гайдувсыз Яго,
Сен намыс гораҗым, хем ар алыҗым,
Сен маңа гөрелде, мен хем сениң дек
Ар алмакда хас гайдувсыз болмалы.
Эй лолы, ойнашың гана боялды,
Инди гезек сеңки. Мен сени гөрүп,

Көшешмерин, эден габахатлыгың,
Сениң хут өз ганың билен юварын. *(Гидйәр).*

Лодовико ве Грациано гелйәрлер.

Кассио.

Төверекде дири адам ёкмыка?
Гаравул-да, хатда ёлагчы-да ёк.
Бәрик! Тиз гелиң!

Грациано.

Бир зад-а болупдыр.
Элхенч гыкылык.

Кассио.

Маңа көмек эдиң!

Лодовико.

Эшитдиңизми!

Родриго.

Ах сен харамзада!

Лодовико.

Сеслере гарaңда шу ердәкилер,
Азындан ики адам я-да үч адам.
Тә көмек гелйәнчә янларна барман
Белкем олар ялан ерден гыгырып,
Бизи хем торларна салҗак болядыр.

Родриго.

Хич ким геленокмы! Мен өлйәрин-ле.

Лодовико.

Эшитдиңизми!

Эли ышыклы Яго гелйәр.

Грациано.

Бир яраглы гелйәр.
Элинде ышык бар, өзем көйнекче.

Яго.

Гыгырян ким? Көмек эдиң диййән ким!
Өлүшенлер нирде?

Лодовико.

Биз билмейәрис.

Яго

Эшитдиңизми!

Кассио.

Бәрик! Сен бәрик!
Асманың хакы үчин! Маңа көмек эт.

Яго.

Нәме болды?

Грациано.

Инди билдим, бу гелен,
Отеллоның поручиги ялы-ла.

Лодовико.

Берекелла Батыр экен, горканок

Яго.

Гыгырян ким? Айдың, ким боларсыңыз?

Кассио.

Яго, хеләк болян. Бу гелен сенми?
Сен маңа көмек эт, бир нежис мени,
Яралады.

Яго.

Эй таңрым! Бу ничик иш!?
Гачдылармы?

Кассио

Эмма оларың бири,
Гайдып галмаз, шу ерлерде ятандыр.

Яго.

Шейле иш болармы? Нежис хайынлар?
Олар нирде? Мен олара?...

Лодовико ве Грационга.

А сиз ким?
Көмек эдиң.

Родриго.
Көмек эдиң.

Кассио.

Чозан шол.

Яго.

Сен нежис галтаман!

Родригоны ханжары билен санычяр.

Родриго.

Сен дөнүк, Яго.

Яго.

Ёлагчың ёлыны гиҗе таламак?
Галанлары нирде? Сиз ким борсыңыз?
Сиз нәхили ниредәки адамлар?

Лодовико.

Мазалҗа середиң.

Яго.

Лодовикомы?

Лодовико.

Хава, мен.

Яго.

Сиз мени багышлаң, җенап?
Талавчылар Кассио хүҗүм эдипдир.

Грациано.

Кассиога?

Яго

Сизиң халыңыз ничик?

Кассио.

Аягым, аягым!.. Ол нәкес мениң
Аягымы тасдан ики керчәпди!

Яго.

Эй алла! Ышык бериң! Көйнегим билен
Яраңы даңайын!

Бианка гелйәр.

Бианка.

Гыгырян кимди?
Айдың, мунда нәме вака болды?

Яго.

Болан вака шу.

Бианка.

Эзиз Кассио!
Мәхрибан Кассиом, эзиз Кассиом?

Яго.

Бу көчеде энтэп йөрен лолыдыр.
Шу ишде сиз кими гүман эдйәңиз?

Кассио.

Хич кими.

Грациано.

Сизи шейле халда гөрмек,
Маңа өрән ёкуш дегйәр, лейтенант.
Сизи гөзләп йөрдим.

Яго.

Айдың, ким маңа,
Яраны даңмага зат тапып берҗек.
Хем әкитмек үчин носилка герек.

Бианка.

Бу өзинден гитди. Ах, җаным, Кассио!

Яго.

Мениң гүманымча шу лолының хем,
Шу өлүшикде эли бармыка диййән.

Бу ятан өли ким, билесим гелйәр,
Маңа ышык бериң. Белкем танарын.
Бу меӊ обадашым, хем-де мең достым,
Родриго! Болҗак ишми? Бу хут шол.

Грациано.

Венециялы Родригомы!?

Яго.

Бу хут шол.
Сиз муны танаяр экениңиз-ә?

Грациано.

Хава, танаярын.

Яго.

Багышлаң мени.
Сиз Грациономы? Башагайлыкда,
Мен сизи дүйбинден танамандырын.

Грациано.

Гөренме шат.

Яго.

Кассионың халы ничик?
Өзине гелдими? Носилка герек.

Грациано.

Родригомы: Бу хут шолмы!?

Яго.

Арман, шол.
Ынха носилка хем гелди

Носилка гетирйәрлер.

Әзиз достларым.
Муны әмай билен өйне әкидиң.
Мен хем деррев доктор билен барарын.

Бианкага.

Ханум, сизе толгунмаклык зыяндыр.
Җенаплар, шу өлен мениң достымды.
Айдың, Кассио, нәме, дава болдымы?

Кассио.

Ёк, боланок. Мен муны танамогам.

Яго *(Бианкага).*

Сең ганың гачды-ла, нәме толгуняң?
Өлини әкидиң. Җенаплар, муңа,
Пугта пикир бериң, өзин йитирди.
Йөне ере дәлдир, гөзин петредйәр.
Тизден муның такыкына етерис.
Гөзинден гөрүнйәр гүнәкәрдиги
Выжданы хем сессиз, затсыз айдып дур.

Эмилия гелйәр.

Бу ерде нәм болды? Нәм болды, Яго?

Яго.

Гараңкың ичинде Кассиоң үстине,
Родриго чозупдыр яраны билен.
Яранлары гачяр. Өзи хем өлйәр.
Эмма Кассионы хем яралапдырлар.

Эмилия.

Ах, бичәре Кассио! Пакыр Родриго!

Яго.

Серет, азгынлыгың берен мивеси.
Сен Кассиодан сора, ол шу гүн агшам,
Нахарны нириден эдинен экен *(Бианкага)*
Саңа нәме болды? Сен титрейәң-ле?

Бианка

Ол нахарын мениңкиден эдинди.
Эмма мен титрәмок, ынха середиң

Яго.

Сиздеми? Онда хут сизи тутмалы.

Эмилия.

Сен бихая лолы?!

Бианка.

Мен хич лолы дәл.
Мен хем сизиң өзиңиз дек бир аял.
Хапа сөзлер билен гөвниме дегмәң.

Эмилия.

Мең ялакмыш! Ах, сен, харами нежис!

Яго.

Йөриң достлар, Кассиоң янна баралың,
Оны нәхили эдип бежерйәрлеркә *(Бианкага)*.
Сиз хем ураң, сораг этмели болар.
Эмилия жан, сен хем хаял этмезден
Гала тарап ылга, болан ваканы,
Сен олара болшы ялы айдып бер. *(Чете)*
Гөрмели-дә! Маңа шу гиҗәң өзи.
Я шөхрат гетирер, я-да ёк эдер.

Гидйәрлер.

ИКИНҖИ САХНА.

ГАЛАДА. ЯТЫЛЯН ОТАГ.

Дездемона дүшекде ятыр. Шем яняр.
Отелло гелйәр.

Отелло.

Мениң борҗым шейле. Мең борҗым шейле.
Эй пәкизе ялдыравык йылдызлар,
Себәбин диймәге сизден утанян.
Эмма себәби бар. Мен хөкман оның,
Ер йүзинден гүмин чекмелидирин.
Мен оның гырмызы ганын дөкмерин,
Ак гар дек йылманчак мермер беденин,
Яралап дурмарын. Эмма вели ол,
Ене гүнә этмез ялы, өлмели.
Эй сен ягты салян янып дуран шем,
Эгер сени үфләп сөндүрәйсем-де,
Мен сени тәзеден якып билерин.
Эмма сени — бир бахасыз гөвхери,
Дири шамчырагы, сөндүрәйсем мен,
Гайдып сениң одың яндырар ялы,
Бейле Прометейлер ёкдыр җаханда,
Гүл хем шахасында дуран чагында,
Сениң дейин тердир, хем-де нәзикдир.
Эмма оны шахасындан ёлайсаң,
Ол хем хөкман солуп гитмели болар.
Шахасындака бир ысгап галайын.

Дездемонаны өпйәр.

Мунның гөр нәхили тәмиз деми бар!
Адалат гылҗыңы сындырып билҗек,
Мунда мәхрибанлык, мылайымлык бар.
Ене-де бир. Өлеңде хем шейле бол.

Мен сени өлдүрйән, сөййәним үчин,
Мен хем дәлирәрин. Иң соңкы сапар.
Биз хич хачан шейле өпүшмәндигем.
Аглаян, өлдүрйән, гөйә таңрының
Өз сөййәнин сөйүп, өлдүрши ялы.
Ол оянды.

Дездемона.

Бу сенмидиң, Отелло?

Отелло.

Хава, Дездемона.

Дездемона.

Сен ятҗак дәлми?

Отелло.

Сен ятмакаң дога окап ятдыңмы?

Дездемона.

Хава, мең эзизим.

Отелло.

Эгер-де сениң,
Тоба эдилмедик гүнәң бар болса,
Онда хаял этмән дершев дога эт.

Дездемона.

Эзизим, сен нәме диймекчи болуң?

Отелло.

Сен деррев дога эт. Мен пәсгел бермән,
Мен яныңда дурҗак. Худай сакласын,

Рухың тайынламан, дога этдирмэн,
Мен сени шу халда өлдүрип билмен.

Дездемона.

Сен мени өлдүрҗек болян диййэрмиң?

Отелло.

Өлдүрҗек болярын.

Дездемона.

Эй алла, өзиң,
Гарашык эт.

Отелло.

Амин. Түйс чын йүрекден.

Дездемона.

Шу сөзиңден соңра өлдүрмеҗегңе,
Ынанярын.

Отелло.

Хым.

Дездемона.

Мени горкузярсың
Сен газаба галып, гахарлананда,
Гөзлериң хем петрэп гана доланда,
Мен хер нэче пэк гүнэсиз болсам-да,
Шонда-да мен газабыңдан горкярын.

Отелло.

Сен өз гүнэң барасында пикир эт.

Дездемона.

Мениң гүнәм — саңа болан сөйгимдир.

Отелло.

Ине, шоның үчин-де сен өлйәрсиң.

Дездемона.

Сөйги үчин өлмеклик адалатлы дәл,
Сен нәме үчин хырчыңы дишлейәрсиң?
Муның өзи говлык аламаты дәл.
Эмма өз барамда хасап этмейән.

Отелло.

Сем бол!

Дездемона

Сем боларын! Айт нәме болды?

Отелло.

Мениң саңа берен шол яглыгымы,
Сен Кассио ядыгәрлик берипсиң.

Дездемона.

Ёк, ёк, бу догры дәл, Кассиодан сорай.
Мен таңрымдан касам эдйән, догры дәл.

Отелло.

Ойлан! Хабардар бол! Нәхак ант ичме.
Хэзир өлүм дүшегиңде дурярсың.

Дездемона.

Мен шу хэзир өлйәнимериң ахыры.

О т е л л о.

Сен шу гүн өлерсиң. Өз гүнәң үчин
Дога эт. Хем-де сен гүнәңден дәнме.
Мен барыны билйәрин. Ол көмек этмез.
Соңра нерят эдип, ах урсам-да мен.
Эмма сен шу хәзир өлмели борсың.

Д е з д е м о н а.

Оның ялак болса, мениң халыма,
Хут таңрының өзи рехм эдеверсин!

О т е л л о.

Мен хем амин диййән.

Д е з д е м о н а.

Сен хем рехм эт.
Өзимиң өмримде бир гезеҗик хем,
Хич хили гүнә иш эден дәлдирин.
Мениң Кассионы сыламагым хем,
Диңе оңат эденлилик нышаны.

Отелло.

Мен яглыгымы оның элинде гөрдим,
Сениң алдавларың мениң йүрегми,
Хут даша дөндерйәр, мениң ишими,
Сен адам өлдүрмек дийип билйәрсиң.
Бу өлдүрмек дәлдир, гурбан этмекдир.

Д е з д е м о н а.

Онда ол бир ерден шоны тапандыр.
Мен оңа хич хачан яглык бермәндим,
Сора ол тассыкласын.

Отелло.

Ол тассыклады.

Дездемона.

Нәме дийди?

Отелло.

Сениң билен боланын.

Дездемона.

Нәме? Мениң билен боланын?

Отелло.

Хава.

Дездемона.

Ол бейле диймез.

Отелло.

Хава, инди диймез.
Ол өмүрлик дымды. Вепалы Яго,
Дымдырмак зәхметин бойнына алды.

Дездемона.

Горкым догры чыкды.! Мен хут дуйярдым!
Кассио өлдими?

Отелло.

Эгер-де шоның,
Хер сачында бир җан болан болса-да,
Мен шоның барындан арым алардым.

Дездемона.

Бу бир бела! Оны яманлапдырлар.
Инди мен хем хеләк болмалы болдым.

Отелло.

Ах сен лолы, мениң хут өз яnымда,
Шоның үчин агламага хет эдйәң!

Дездемона.

Сен мени ков, эмма мени өлдүрме!

Отелло.

Сен бивепа, өлүм!

Дездемона.

Шу гиҗе яшайын!
Эртир өлдүрәй!

Отелло.

Гайтавул берҗекми?

Дездемона.

Дине ярым сагат!

Отелло.

Болмаз. Гарашман.

Дездемона.

Дине бир минутҗык! Дога эдейин!

Отелло.

Өрән гиҗә галдың. Хас гиҗә галдың.
Оны богяр.

Эмилия. *(Сеси)*

Генерал, сиз мени өе гойберин!

Отелло.

Гапыда галмагал. Дири? Бу дири?
Мен залым, эмма мен шейле-де болсам,
Дүйбинден рехимсиз адам дәлдирин
Мундан артык азап чекмәге гойман.
Шейле. Шейле. *([illegible])*.

Эмилия. *(Сеси)*

Гапыны ач, генерал!

Отелло.

Гыгырян ким?

Эмилия. *(Сеси)*

Ачың, бир зат айджак!

Отелло.

Бу Эмилия. Кассиоң өлени хакда,
Маңа хабар бермек үчин гелендир.
Хэзир, хэзир. Инди бу гымылдаянок.
Инди бу табыта дөнди, умсумлик.
Эмилияны өе гойберсеммикәм,
Бу ене-де гымылдаян ялы-ла.
Ёк, ёк, гов[illegible] экен. Эмилияны мен,
Өе гойбермейин. Гойберәйсем ол,
Гиренже ба[illegible] мең аялымы,
Гөрҗек болуп, [illegible] дикер.
Аялымы? Хайсы аялым? Инди аялым бармы?
Гөр нэхили [illegible] бир халат!

Гөвниме болмаса, ай-гүн тутулып,
Дүнйә түм-гараңкы, ер лерзан уруп,
Бар затлар дашымда әндирйән ялы.

Эмилия. *(Сеси)*

Генерал, сиз мени өе гойбериң,
Мен сизе гыссаглы хабар гетирдим.

Отелло.

Эмилия, бир аз дур. Мен хәзир ачян.
Сени ятдан чыкаряян экеним.
Ол гирмэнкэ пердәни бир япайын.

Гапыны ачяр

Нирдесиң?

Эмилия.

Көчеде өлүм болупдыр!

Отелло.

Болуп билмез. Хачан? Шу халатдамы?

Эмилия.

Шол ерден мен гелип дурушым, генерал.

Отелло.

Ай өзүниң барян ёлундан дөнип,
Ере якынлашан болмага чемли.
Бу шоның тәсири, адамлары хем,
Ол гудуз аңдырып, дәлиредипдир.

Эмилия.

Родриго дийилйән Венециялыны,
Кассио өлдүрипдир.

Отелло.

Родригонымы?
Кассионың өзи хем өлдүрилипми?

Эмилия.

Ёк, өлмәндир, Кассио дири, ол дири.

Отелло.

Ол өлмәндир? Нахак дөкүлен бир ган.

Дездемона.

Бигүнә еримден өлмели болдым.

Эмилия.

Бу сес кимиң сеси.?

Отелло.

Сес бармы нәме?

Эмилия.

Бу әлхенч зат! Бу мең бибимиң сеси,
Көмек эдиң! Көмек эдиң! Тиз гелиң!
Дездемона, айт саңа нәме болды?

Дездемона.

Гүнәсиз еримден ынха өлйәрин

Эмилия.

Ол ганхор ким?

Дездемона.

Хич ким дәл, мениң өзим.
/ениң әрим мени яман тарапдан,
Ꚉдына салмасын. Хош галың инди.

Өлйәр.

Отелло.

Ꚉу кимиң ишикә!?

Эмилия.

Бу бир гизлин сыр.

Отелло.

Ꚉиз эшитдиңизми, ол хич ким дийди.

Эмилия.

Хут ол шейле дийди. Мен хакыкаты,
Хеммелере беян этмелидирин.

Отелло.

Ялан сөзләни үчин довзахда янар,
Оны өлдүрен мен.

Эмилия.

Хут шейле болса,
Онда ол пәк мелегиң хем мелеги,
Сиз болсаңыз гара мелгуның бири.

Отелло.

Ол азгынлык этди, ялан сөзледи.

Эмилия.

Оңа төхмет эдйәң, ялан сөзлейәң.

Отелло.

Ол, сув дек, песлиги, песи гөзлеген.

Эмилия.

Сен болсаң ялын дей ловлап туташган.
Ол мукаддес вепалы бир аялды.

Отелло.

Оның ойнашы бар, ойначы Кассио.
Сен оны эриңден сорап билерсиң.
Әхмиетли делил болмадык ерден,
Хи бейле ишлери эдип болармы?
Шоның үчин мени довзаха салып,
Яндырмак теммисем азлык эдерди.
Сениң эриң барыны субут этди.

Эмилия.

Мениң эрим?

Отелло.

Хава, хут сениң эриң.

Эмилия.

Дездемона бивепа дийип айтдымы?

Отелло.

Хава, Кассио билен. Ёгсам мен оны,
Сениң үчин мермер, лаглы-җөвхерден,

Тәзе бир дүнйәни салып бирин
Диен болсалар-да, чалышмаздым хич.

Эмилия.

Мениң әрим?

Отелло.

Хава, хут сениң әриң.
Илки билен гөзим ачан шол болды,
Ол догрычыл, намысжаң хем вепалы.
Нежислиги дүйпден йигренйән адам.

Эмилия.

Мең әримми?

Отелло.

Зол гайталап дурмагын,
Берйән хайры нәме? Хава, сең әриң.

Эмилия.

Ол нежис, мукаддес сөйгә гүлүпдир.
Шол харамзадамы бивепа диййән?

Отелло.

Сен шол сөзе дүшүнмейән ялы-ла?
Дездемонаң эден мелгунчылыгны,
Сениң әриң маңа паш эдип берди.
Мең вепалы достым, мәхрибан Яго.

Эмилия.

Эгер-де сен шоңа ынанян болсаң,
Оның нежис хапа жаны хер гүнде,
Ярты дары мөчберинде чүйресин,

Ол элхенч алдавчы. Мең бибим болса,
Сайлап тапан йигренҗисин сөййэрди.

Отелло.

Ха-ха-а!

Эмилия.

Гүлүбер, гүлүбер, сең эден ишиң,
Асмана мынасып болмышы ялы,
Сен хем Дездемона мынасып дэлсиң.

Отелло.

Сесиңизи кесиң.

Эмилия.

Сен хайбат атма.
Шу хэзирки өртенишимден бетер,
Маңа шондан артык җеза бермерсиң.
Акмак, телбе, дуйгысыз бир гара даш,
Сең гылҗыңдан горкяндыр өйдйэрмиң?
Сен мени йигрими гезек өлдүрэй,
Мен шонда хем сени иле паш эдерин.
Бэрик гелиң! Көмек эдиң! Тиз гелиң!
Бу ерде өлен бар! Адамлар, бэрик!

Монтано, Грациано, Яго ве башгалар гирйэрлер.

Монтано.

Бу ерде нэме иш болды, генерал?

Эмилия.

Сен, Яго, герекли вагтында гелдиң.
Бу нэме болдыгы, адам өлдүрип,
Хут шоны-да сениң башына атяр.

Грациано.

Нәме болды?

Эмилия.

Эгер әр боляи болсаң,
Яго, сен шу хәзир өзиңи акла.
Яланчының эдйән төхметин паш эт.
Дездемонаң эден бивепалыгын
Яго маңа субут этди дийййәр ол.
Бу ялан. Мен билйән, шейле бир нежис
Йигренжи затлары эдип билмерсиң.
Сен муны шу адамлаң янында паш эт.

Яго.

Мен өзимиң ойлан задым айтдым.
Ондан арта-таша хич зат айдамок.
Соңра оның өзи дерңәп гөрендир.

Эмилия.

Сен мавра аялың Дездемона,
Саңа бивепалык эдйәр дийдиңми?

Яго.

Хава, дийдим.

Эмилия.

Ялан, дүйбинден ялан.
Онда-да билкастдан ялан сөзләпсиң!
Кассио билен Дездемона гезйәр дийп,
Шоны хем олтарып тапан сенмидиң?

Яго.

Хава, мендим, эмма дилиңи сакла.

Эмилия.

Мен дилим сакламан. Оюнҗак затмы?
Догрымы айтмак мениң борҗымдыр.
Мең мэхрибан бибим өз дүшегинде,
Өли ятыр, өлдүрилипдир ахыры.

Монтано ве Грациано.

Таңрым, бу ничик иш?

Эмилия.

Бу ише Ягоң,
Ялан төхметлери себэп болупдыр.

Отелло.

Бу хакыкат. Сиз оңа хайран галмаң.

Грациано.

Бу элхенч хакыкат!

Монтано.

Бу элхенч бир дүйш.

Эмилия.

Гөр нэхили йигренҗи бир нежислик!
Мыдама бир пикир мени гынаяр.
Бир зады ядыма салҗак болярын.
Мен шонда хем шейле пикир эдйэрдим.
Яшасым гелмейэр. Бу габахатлык.

Яго.

Сен дәлиредиңми? Өйиңе угра.

Эмилия.

Җенаплар, сиз маңа хосдарлык эдиң.
Шу чака чен әриме гулак асдым,
Инди гулак асман. Барын айдарын.
Мен барын айдарын. Белкем өйме-де
Инди асла гайдып бармарын, Яго.

Отелло.

О-о-о! (*Душеге йыкыляр*).

Эмилия.

Агла, эңре, дат эт, перят эт!
Дүнйәдәки иң бир тәмиз мелеги,
Өлдүрен сен.

Отелло. (*Еринден туруп*).

Ол азгынды. Бу сизми?
Сизмисиңиз, Дездемонаң дайысы?
Ынха егенчиңиз ятыр, ол өлди,
Оны боган хут мен. Билйән, әхенч зат.
Шейле бир айылганы гөрүлмедик зат.

Грациано.

Пакыр Дездемона! Сениң атаңың,
Сенден оң елсни огат болупдыр.
Сен әре чыкмагың ол пакыры хем,
Габра әкитди. Әгер-де ол дирикә,
Шу хал-ягдайлары гөрен болайса,
Гайгысындан дәли-меҗнуна дөнүп,
Хатда ол тәңра-да гаргыш эдерди.

Отелло.

Өрән хасратлы зат. Серетмек хем кын
Эмма Яго оның хут Кассио билен
Эден бет ишлерин ачык гөркезди.
Кассионың өзи хем шоны боюн алды.
Мен Дездемонаның оңа багышлан,
Яглыгын Кассиоң элинде гөрдим.
Шол яглыгы болса хут мениң өзим,
Өйленемде Дездемона берипдим.
Шол яглык атамдан галан ядыгәр,
Өз энемиң маңа берен яглыгы.

Эмилия.

Эй асман гүйчлери...

Яго.

Сен сесиң сем эт!

Эмилия.

Мен сесим сем этмен. Барын айдарын.
Гой мең сесим демиргазык ели дей
Эркана яңлансын, яйрасын хер ян.
Инди хич бир зат хем тогтадып билмез.

Яго.

Гит-де өзиң дүрсе.

Эмилия.

Мен хич гитмерин.

Яго Эмилияны өлдүрҗек боляр.

Грациано.

Утанч дәлми! Аяла гылыч чекмек!

Эмилия.

Ах сен самсык, нәкес, паңкелле мавр!
Шол яглыгы тапан өзим ахыры.
Эмма Яго болса, элмыдам маңа
Шол яглыгы огурлап бер диййәрди.
Ана шол яглыгы шоңа берен мен.

Яго.

Лал бол, сен бихая.!

Эмилия.

Паңкелле нежис.
Шол яглыгы Дездемонаның өзи
Оңа совгат эдип берендир өйтдиң.
Ялңышыпсың. Тапан мен—алан Яго.

Яго.

Ялан сөзлейәрсиң, нежис бихая!

Эмилия.

Ёк, ялан сөзләмок, догрымы диййән.
Эй женаплар, шол иш шейле болупды.
Ах сен бир сокур кәр, шейле акмага,
Бикәм дей нәзенин нәмә герекди?

Отелло.

Муңа асман ненең чыдап дурярка?
Я лерзан урдуржы гүрлевүклериң,

Хазынасы бошап галайдымыка?
Сен шейле бир нежис мелгун экениң!

Отелло Ягоны пычаклажак боляр.
Эмма Монтано Отеллоның ярагыны элинден аляр.
Яго Эмилияны пычаклап гачып гидйәр.

Грациано.

Ол йыкылды. Өз аялын өлдүрди.

Эмилия.

Өлйәрин. Бибимиң янына элтиң.

Грациано.

Аялын өлдүрип өзи хем гачды.

Монтано.

Ол бир барып ятан харамзададыр.
Мең маврдан алан гылжымы алып,
Гапыны берк саклаң, гойбермәң муны.
Гачжак болса өлдүрмекден хем гайтмаң.
Мен ол галтаманың ызындан гидйән.

Отелло билен Эмилиядан башгалары гидйәрлер.

Отелло.

Мен көшешдим. Инди өңьетен чага:
Мең элимден гылжымы алып билер.
Тагна билен тагмаланан намысы,
Тагма билен тагналамак не хажат?
Тагмалы намысдан, тагна йүрекден,
Нам-нышан галмасын, көйсин, гутарсын!

Эмилия.

Шол айдым нәмәни дуйдурян экен:
Бибим, мен хем шол айдымы айдярын.
Эй сөвүтҗан, сөвүтҗан, гөк япраклы сөвүтҗан.
Эй мавр, ол пәкди, сен ганхор болдың.
Ол сени йүрекден — чындан сөййәрди.
Мен догрымы диййән, касам эдйәрин.
Ине шол сөз билен мен хем өлйәрин (*өлйәр*).

Отелло.

Мениң башга-да бир ханҗарым бардыр.
Ол говы җөвхерден ясалан тыгдыр.
Ынха ол, сиз мени гойбериң, дайы.

Грациано. (*Сеси*)

Сынанып хем дурмаң, хас баха дүшер.
Сениң ярагың ёк, гүйҗе боюн эг.

Отелло.

Онда бәрик гелиң. бир зат айтҗак.
Ёгсам ярагсыз хем бөвсүп гечерин.

Грациано гелйәр.

Грациано.

Ери, нәме диййҗек?

Отелло.

Мен ярагсыз дәл.
Ынха яраг, гөрйәңизми, онда-да,
Шундан оңат яраг болмаз солдатда.
Шейле гүнлер болды, шу яраг билен,
Сизиңкиден хас хем мүшгүлрәк болан,

Бөветлери ярып, бөвсүп гечйәрдим.
Эмма маңа өвүнмек нәмә герек?
Ким өз такдырына боюн эгйән болса,
Ярaглы болса-да ол горкунч дәлдир.
Мең ёлым гутарды, ахыркы пеллəм,
Гәмим хем иң соңкы дуралга етди.
Сиз нәме үчин гайра чекилйәрсиңиз?
Нәхак горкярсыңыз, инди Отеллоң,
Гурсагна гаммаҗык гезесеңиз-де,
Ол гайра чекилер, хич хедер этмəң.
Мензили гутарды, ол ханҗак гитсин?
Эй әҗиз бичәре, бетбагт экениң,
Эңкиң агып, ак памыга дөнүпсиң.
Биз магшар гүнинде саташанмызда,
Диңе бир шу хили бакышың сениң,
Мең җанымы отлы довзаха ташлар.
Сең тениң хем хут сең пәклигиң ялы,
Соп совук мисли бир йылманак буз дек.
Мен бир нәлет дүшен ганхор ахыры.
Эй жынлар, шейтанлар, мени асмандан
Ковың, нәлет эдиң, отлара ташлаң.
Яндырың, күлими гөге совурың?
Дездемона! Дездемона! Сен өли!
О-о-о...

Лодовико ве башгалар гелйәрлер
Кассионы носилкалы гөтерип гетирйәрлер
Туссаг эдилен Ягоны хем гетирйәрлер

Лодовико.

Ол бетбагт нирде!?

Отелло.

Өңки Отелломы?

Ине мен бәрде.

Лодовико.

Ол йылан ниреде?
Шол нежис кеззабы бәрик гетирин.

Отелло.

Тойнагын гөрмейән. Бу эртекидир.
Эгер шейтан болса, муңа тыг өтмез.

Ягоны яралаяр.

Лодовико.

Онын ярагыны алыӊ.

Яго.

Мен яраландым.
Эмма энтек дири.

Отелло.

Өлмәниӊ говы.
Өлмек бир багтдыр. Сен эжирңи чек.

Лодовико.

Шөхратлы Отелло бир харамзадаӊ.
Элинде оюнҗак болуп йөршине,
Нәме дийип, нәме айтҗагым билмейән.

Отелло.

Исләнҗизи дийиӊ. Мен аялымы,
Хас сөеним үчин, өз намысымы,
Горамак ниети билен элдүрдим.

Лодовико.

Мен билйән. Бу нежис барын айтды.
Кассионы хем өлдүрмекчимидиңиз?

Отелло.

Хава.

Кассио.

О нәме дийип, себәби нәме?

Отелло.

Сиз багшлаң, мен ялңышан экеним.
Эмма сиз бу ярым шейтандан сораң.
Мең жанымы хем-де мениң беденми.
Тора салмаклыкдан максады нәме?

Яго.

Мен барын айтдым, хут шондан артык,
Бир сөз хем айтман.

Лодовико.

Ничик? Сен бизден.
Рехим эдилмегнем сорамарсыңмы?

Грациано.

Биз сениң агзыңы гынап ачдырарыс.

Отелло.

Хут шейле этмек герек.

Лодовико.

Билиң, генерал,
Биз бу ишиң җикме-җигине етдик,
Родригоң җүбисинден бир хат тапылды.
Шол хаты язан хем Ягоң өзи экен.
Хут Ягоның талап этмегне гөрә,
Родриго Кассионы өлдүрмели экен.

Отелло.

Харамзада.

Кассио.

Гөвне гелмеҗек бир зат.

Лодовико.

Ынха ондан башга ене бир хат бар.
Муны Родригоның өзи языпдыр.
Бу хатда Ягоның оңа өвреден,
Адам өлдүрмегин, мелгунлыкларын,
Оның кабул этмәнлиги барада,
Родрига өвреден шу нежис экен.

Отелло.

Ганхор мелгун. Аялымың яглыгы,
Сизе ничик дүшди, айдың сиз Кассио?

Кассио.

Шол яглыгы мен хут өйимден тапдым,
Оны мең өйиме ташлан Яго экен.
Ол боюн алды, соңра шол яглыгы хем
Мең элимде сизе гөркезмек үчин.

Отелло.

Хошлашып өпүпдим жаның аламда,
Хошлашып өпйәрин жаным беремде.

Дүшеге йыкыляр-да өлйәр.

Кассио.

Мен шейле хем болармыка диййәрдим.
Эмма оны ярагсыздыр өйдүпдим.
Ол намысжаң, чын бир гайратлы эрди.

Лодовико. (*Яго*).

Спартан көпеги, ынха сең ишиң,
Сен гайдан, ачлыкдан, кеселлерден хем,
Эрбет бела-бетер: Булара серет.
Гөр ненеңси элхенч, хем-де агыр йүк.
Үстлерини өртиң. Грациано
Шу жайың өзи-де, бар эмләги-де
Отеллодан галан затлаң бары-да,
Сизиңки болмалы, мирасхоры сиз.
Эй женап хөкүмдар, женаятгәре,
Илки берилмели жезаны сайлап,
Соңындан хем оның вагтыны пейләп
Судың караны бержай этмели.
Мен болсам, бу болан элхенч ваканың,
Хабарын сената етирмек үчин,
Гамлы чапар болуп, ёла дүшйәрин.

Бары гидйәр.

Соңы